STRIPSCHRIFT

KUIFJE EN DE SCHONE KUNSTEN
HERGÉ VERSUS REMI

NUMMER 400 * €7,50

DE AVONTUREN VAN
HERGÉ
★
DE SIGAREN UIT DE VERBANDDOOS

MASTERMAN

5 414306 146525 04000

REDACTIO

Op 10 januari 1929 maakte Kuifje voor het eerst zijn opwachting in de krant. Nu, 80 jaar later, is het curieus gecoiffeerde personage nog steeds springlevend. Ondanks het feit dat hem in de ruim 25 jaar na het heengaan van zijn schepper Hergé geen nieuwe belevenissen meer werden gegund.

In februari 1968 verscheen het eerste nummer van *Stripschrift*. Nu, ruim 40 jaar later, is het blad uitgegroeid van een gestencild verenigingsblad tot een dik fleurig magazine dat al geruime tijd op eigen benen staat. Door de jaren heen bleek keer op keer dat er genoeg mensen zijn die het de moeite waard vinden dat er een onafhankelijk tijdschrift verschijnt waarin de wereld van het beeldverhaal onder de loep wordt genomen. Soms op een grappige manier, soms heel serieus, maar altijd met een oprechte interesse in de stripmakers en hun werk. Uitgevers, distributeurs, winkeliers en lezers... Dank voor alle steun en harten onder de riem! Maar in dit jubileumnummer bedanken we vooral de mensen die het aandurven om het ambacht van stripmaker uit te oefenen, ook in tijden waarin het helemaal niet zo florissant gesteld is met het medium waar ook zij zo van houden.

Op feestelijke wijze zetten we daarom Hergé, één van de belangrijkste stripmakers van de laatste honderd jaar, nog eens flink in het zonnetje!

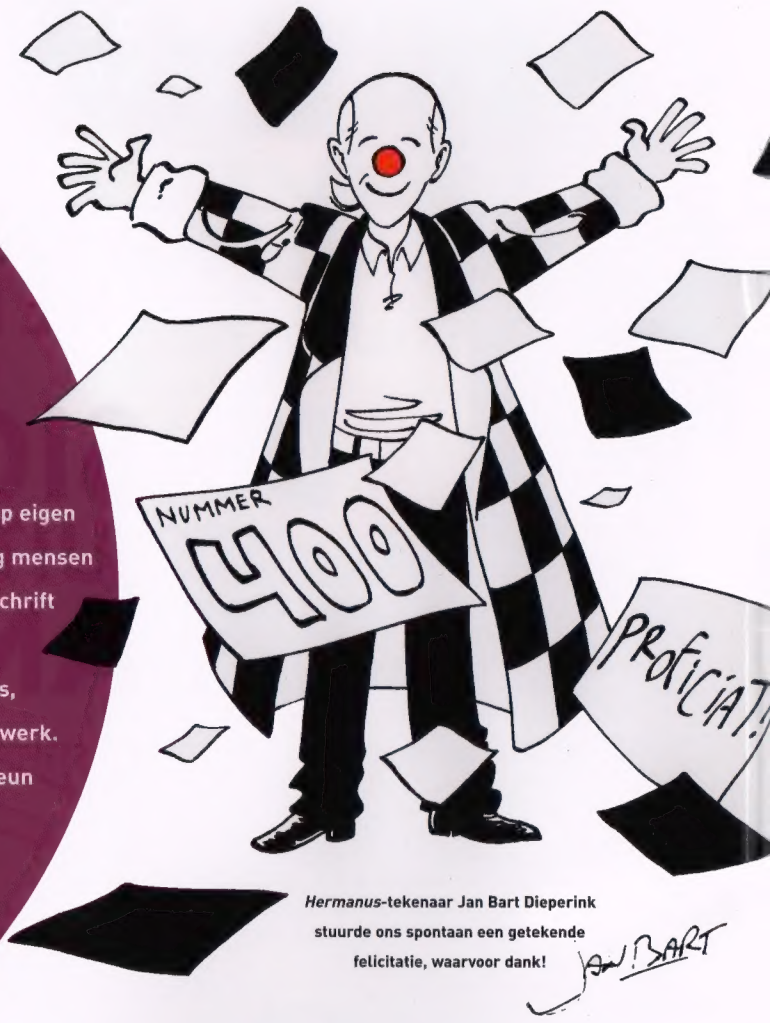

Hermanus-tekenaar Jan Bart Dieperink stuurde ons spontaan een getekende felicitatie, waarvoor dank!

OMSLAG

Doodsoorzaak: Hobbyjagers, Het zwarte goud, Cruijfffje mist Amerika. Zomaar drie van de onvergetelijke parodieën op *Kuifje*-omslagen die Joost Veerkamp jaren geleden publiceerde in *Vrij Nederland*. Daarna werd het redelijk stil. Deze feestelijke *Stripschrift* was een mooie aanleiding om Veerkamp eindelijk weer eens achter de tekentafel te krijgen voor een nieuwe parodie. Het eindresultaat mag er wezen...

INHOUD

2 **ACTUA**

12 **STARS & STRIPS**
Olav Beemer

14 **KUIFJE EN DE SCHONE KUNSTEN**
Roman Wald-Lasowski

32 **DE KUNST VAN HERGÉ**
Ger Apeldoorn

37 **BITS & PIECES**
Ben Bits

38 **REMI VERSUS HERGÉ**
Ger Tillekens

43 **KUIFJE LITERAIR ONTLEED**
Kees Ribbens

44 **DE BOVENTOON**

52 **HEINZ SERVICE SPREAD**

BNS opgericht

Nederland is sinds kort weer een nieuwe vereniging rijker. De Beroepsvereniging Nederlandse Stripmakers, kortweg BNS. De vereniging, die in december 2008 wettelijk van de grond werd getild maar op 20 maart haar oprichtingsvergadering kende, heeft tot doel een beter klimaat te bewerkstelligen voor stripmakers, wil ondersteuning bieden aan haar leden en streeft naar erkenning van het beroep en waardering van het medium. Mooie woorden, maar in een poging de daden iets scherper te krijgen belden we met één van de oprichters. Voorzitter Alex Wesselink (in stripland bekend van *De comeback van de fret*) geeft aan dat daarvoor ook nu juist de eerste bijeenkomst gold. 'We hebben die vergadering benut om ideeën van onze leden te verzamelen die bijdragen aan het realiseren van onze doelstellingen', aldus Wesselink. 'Over de noodzaak of toegevoegde waarde om met behulp van een vereniging de genoemde doelen te bereiken is men het wel eens. Hoe we dat precies moeten invullen is een vraag die we meer horen, maar die we juist samen met de leden willen bepalen èn realiseren. Bij de eerste vergadering hebben we 's middags goed vergaderd, is er kennis gemaakt en zijn ideeën uitgewisseld. Er zijn werkgroepen in oprichting die de ideeën gaan uitwerken of zich richten op het beter benutten van de media, en uiteraard is er ook een werkgroep voor feestelijkheden. Qua concrete ideeën moet je bij voorbeeld denken aan het ondersteunen van aankomende studenten van de stripopleiding die dankzij de inspanningen van Jean-Marc van Tol en Hanco Kolk – overigens zonder relatie met de BNS, ondanks dat beiden er nu lid van zijn – gerealiseerd is. Maar ook het Nederlandse stripwerk willen we promoten via tentoonstellingen in het buitenland. Ook willen we sterker staan in subsidieland.' Tekenaars, inkleurders, letteraars en scenaristen kunnen lid worden van de BNS als ze in Nederland wonen of Nederlands staatsburger zijn, en minimaal zestien jaar zijn. Verder moet je beroepsmatig strips maken of hiernaar streven. Je kunt dan ook aspirantlid worden.

Na een stemming via e-mail, die zo'n anderhalve week duurde, werd het eerste officiële bestuur gekozen. Naast Alex Wesselink werden Albo Helm en Hans Klaver gekozen tot respectievelijk secretaris en penningmeester. TdK

Meer info: *www.stripmakers.nl*

→ PORTRET VAN ED

WIE? Hergé (Georges Remi, 1907-1983)
WAT? Schepper van *Kuifje*, maar ook van *Jo, Suus en Jokko* en van *De guitenstreken van Kwik en Flupke*.
WAAROM? Wie is er niet opgegroeid met *Kuifje?* Hergé is in de stripwereld een begrip waar je niet omheen kunt. Door zijn heldere tekenstijl (de klare lijn) werd hij één van de meest invloedrijke Europese striptekenaars van de vorige eeuw.

ED HENGEVELD IS STRIPLIEFHEBBER. IN ZIJN VRIJE TIJD TEKENT EN SCHILDERT HIJ. VOOR *STRIPSCHRIFT* LEVERT HIJ DEZE JAARGANG ACHT PORTRETTEN.

→ SUVAAL

DE STRIPWERELD LEEFT, EN HOE! OP DEZE PLAATS GEEFT STRIP-COLUMNIST ERWIN SUVAAL HIEROP ZIJN PERSOONLIJK COMMENTAAR.

ERWIN.SUVAAL@STRIPSCHRIFT.NL

Kunstverzamelaar Hergé gekiekt in Rotterdamse galerie

Tot en met 1 juni is in de Rotterdamse Galerie Animaux de expositie *Hergé, de collectioneur* te zien. Het draait om foto's van Hergé, gemaakt door de Franse fotograaf André Soupart. Hij maakte in 1973 een serie foto's van de schepper van Kuifje, poserend als kunstverzamelaar. Hergé was een collectioneur: hij kocht zowel Egyptische als Afrikaanse kunst alsook moderne en avant-garde kunst.

Op de foto's presenteert hij kunstobjecten of wordt hij geportretteerd aan de hand van eigen werk met op de achtergrond favoriete schilderijen. Hergé bezat werk van onder meer David Hockney, Kenneth Nollant, Tsoclis, Tom Wesselman, Roy Lichtenstein, Poliakoff, Fontana en Karel Appel.

Galerie Animaux toont naast de foto's een aantal originele kunstwerken die Hergé waardeerde, waaronder een werk van Jan Dibbets (Hergé bezocht Dibbets in Amsterdam), Andy Warhol (Hergé is door Warhol geportretterd) en Appel. En er is origineel werk van Hergé zelf te zien, zoals een tekening die hij voor Soupart tekende toen deze 10 jaar oud was (en als jongen enkele delen hiervan weggumde!).

Van zijn fotoshoot met Hergé is in 2006 een boek uitgekomen: *Hergé – Collectionneur d'Art* (La Renaissance du Livre) met teksten van Pierre Sterckx. Deze uitgave is gesigneerd verkrijgbaar in Galerie Animaux. Souparts foto's zijn ook op *www.andresoupart.com* te zien. RS

Meer info: *www.galerieanimaux.nl*

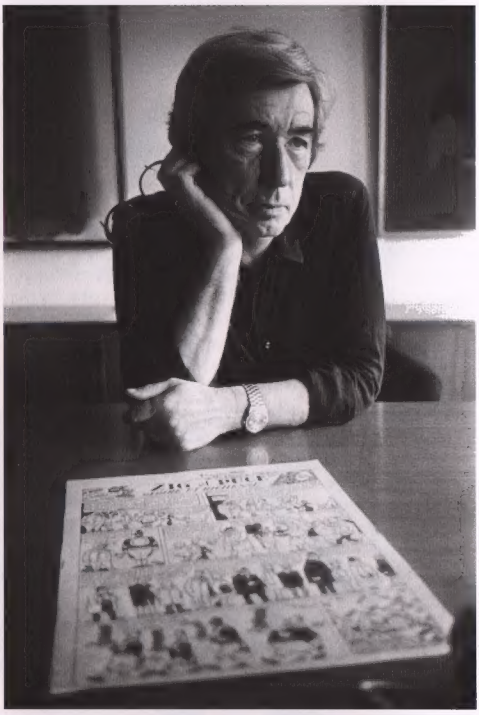

FOTO ANDRÉ SOUPART

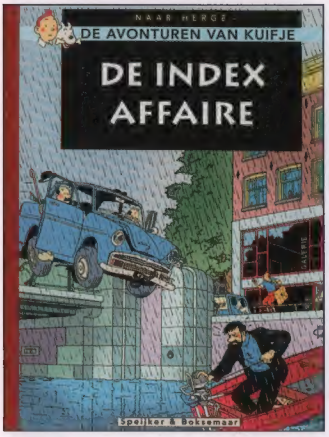

Kuifje's Index-affaire

We zien Haddock verwoed trekken aan een koord van een motorbootje, ogenschijnlijk in de grachten van Amsterdam, Jansen en Janssen dreigen in razende vaart te water te raken en Kuifje en Bobbie kijken op de achtergrond verschrikt toe. *De avonturen van Kuifje: De Index-affaire* is de titel van dit opmerkelijke boekwerk. Het bovenschrift 'Naar Hergé' en de uitgeversnaam Speijker & Boksemaar maken al snel duidelijk dat het hier om een parodie-uitgave gaat. Kenners hadden wellicht al opgemerkt dat het omslag van de hand van Joost Swarte is. De uitgave is een persoonlijk cadeau van de ontwerper van uitgeverij Boumaar voor eigenaar Ron Streppel. De pagina's van het boek zijn dan ook geheel blanco, maar de vormgeving en uitvoering is aangepast op de facsimile-uitgaven van Casterman. Streppel meldt desgevraagd dat hij op zijn verjaardag verrast werd door dit bijzondere cadeautje. 'Het is voor alle duidelijkheid absoluut geen handelseditie. Er zijn drie exemplaren van, waarvan er één al behoorlijk beschadigd is. Door zijn rode ruggetje past het boek nu perfect bij mijn eigen *Kuifje*-collectie in de kast.' Het ontwerp is al zo'n dertig jaar oud en werd door Swarte gemaakt voor het aangekondigde boek *Kuifje in Nederland*. De oorspronkelijk zwart/witte tekening is voor de verjaardagseditie speciaal ingekleurd. TdK

→ FLITSEN

➲ De Amerikaanse uitgever Devil's Due Publishing kondigt de strip *Barack the Barbarian* aan. In het stripboek gaat Barack Obama de voormalige republikeinse presidentskandidaat Sarah Palin met zwaarden en messen te lijf. Barack is de gespierde man met een dierenhuidrokje, Palin draagt een bikini van dierenhuid en een dode wolf om haar nek. ➲ Robert Crumb bewerkte het eerste Bijbelboek *Genesis* tot een grafische roman. Uitgever De Harmonie brengt in november een Nederlandse vertaling van de hand van Nicolaas Matsier, een maand na de Amerikaanse en Engelse lancering. ➲ Ander Bijbelnieuws: Bij uitgeverij Callenbach verscheen *De manga-bijbel*. Tekenaar Akinsuku tekende in de bekende mangatekenstijl delen van de bijbel, als 'opstap' voor geïnteresseerden. ➲ De serie *Sneeuw* krijgt een vervolg, of liever gezegd een *prequel*. Didier Convard zal wederom het verhaal schrijven van twee delen die zich afspelen in de jeugd van Sneeuw. Christian Gine draagt zijn tekenpen over aan Didier Poli. ➲ *Kunstschrift* heeft zijn april/mei-nummer (53e jaargang, nummer 2) gewijd aan de veelzijdigheid van Joost Swarte (striptekenaar/illustrator/ontwerper/architect). Voor €9,50 te koop. ➲ Het kon niet uitblijven. Donald Duck is de eerste stripfiguur die zijn eigen glossy krijgt. De aanleiding is zijn 75-jarige tekenfilmcarrière. Het blad kent onderwerpen over sport, mode, food en kunst maar zal ook een literair striperhaal bevatten en een overzicht bieden van plaatsen die door Donald zijn bezocht. Ondermeer Georgina Verbaan, Ruud Gullit, Gerrit de Jager en Henk Kuijpers werkten mee. ➲ Het Nederlands Stripmuseum bestaat vijf jaar. Afgelopen 25 april werd dat gevierd in Groningen. ➲ De Stripdagen zijn pas eind september maar de organisatie maakte nu al het thema bekend. Dat is '55 jaar mannen op de maan – Strips in Space'. Dit omdat veertig jaar geleden voor het eerst een mens voet op de maan zette, maar ook omdat het al 55 jaar geleden is dat Kuifje dat deed in het legendarische album *Mannen op de maan*. ➲ Ivan Adriaenssens en David Bols zorgden samen voor het stripboek *Eigen schuld?!* Het boek werd in opdracht van Het Vlaams centrum van Schuldbemiddeling gemaakt en gaat over... juist... schulden maken. ➲ Het Belgisch Stripcentrum is één van de vijftien genomineerde musea voor de Museumprijs van België 2009. ➲ Kiefer Sutherland *(24)* en Hugh Laurie *(House MD)* gaan de hoofdrollen (Blake en

Joost Veerkamp geeft de hemel smoel

Hoe zou de hemel eruit zien? Die vraag hield vormgever Joost Veerkamp zó bezig dat het antwoord uiteindelijk leidde tot de zwarte doos *Mijn hemel*. Deze bevat een twintigtal attributen die de eigenaar probleemloos de weg naar het hiernamaals wijzen. Zo is er voor de overledene een kaart van het hiernamaals, onschuldzeep om vlak voor het dood gaan nog even de handen in onschuld te wassen, entreetickets, brandzalf voor het geval het toch de hel wordt, een kompas om bij voorbeeld niet in het vagevuur terecht te komen, een evaluatieformulier en een credit card (de Eternal Gold Card).

'Stervenshulp in een doosje', noemt Veerkamp zijn *'black box'* in het introductieboekje: 'Een kleine doos, anders was het weer te veel bezit, om mee te nemen in je graf; de oude Egyptenaren hadden het voorgedaan. Een doosje met een handige kaart zodat je wist waar je moest zijn. Met een toegangsbiljet en vooringevulde formulieren tegen opstoppingen, zodat je bij de kassa zo kon doorlopen. Iedereen zou mij eeuwig dankbaar zijn.' Want, weet Veerkamp, 'de Grieken gaven de doden al muntgeld mee, en de Chinezen sturen nog steeds bankbiljetten in de vorm van rook achter hun overledenen aan.' Het werd dus in zijn ogen tijd voor een inhaalslag, zodat christenen met behulp van *Mijn hemel* hun overledenen ook praktische nazorg kunnen geven.

De prachtig-humoristisch vormgegeven doos maakt deel uit van *Het postzegelalbum van Joost Veerkamp*, de pastiche op de Davo-verzamelalbums waarmee de vormgever twintig jaar geleden startte. *Mijn hemel* (Editions Obscures, ISBN 978-90-812519-2-1, €39,50) is feitelijk het zestiende supplement, zoals de Davo-albums ook altijd een jaarlijks (postzegel)supplement hebben. En in de doos ontbreekt de 'zegelcomponent' zeker niet, met een serie van vier postzegels (niet in euro maar in halo), een postzegelboekje, een eerste-dag-van-aankomst-enveloppe en een set ansichtkaarten om met de achterblijvers te corresponderen. De postzegel-producties van Veerkamp zijn allang geen eenmansproject meer. Veerkamp bedacht *Mijn hemel* samen met kunstenaar André Olgers die echter overleed voordat het project goed en wel op gang was gekomen. Daarnaast is er een redactie bij het project betrokken geweest en heeft Veerkamp de vormgeving ook niet alleen gedaan. Zo is Eric Coolen verantwoordelijk voor de klarelijn-tekeningen op de postzegels. RS

Meer info: *www.veerkamp.nl*

Mortimer) vertolken in de film *Het gele teken*. ➲ In juni verschijnt *Het milieu volgens Flater*. Dit *Guust*-album bevat 'groene' grappen en is samengesteld omdat kantoorheld Guust tot mascotte van het milieuprogramma van de Verenigde Naties is verkozen. ➲ Op 21 juli vindt de release plaats van de animatiefilm *Suske en Wiske: De Texasrakkers*. Met een budget van €9.000.000 is het de duurste Vlaamse film aller tijden geworden. ➲ *BN/De Stem* startte begin mei met de uitgifte van twaalf *Disney-filmstrips*. Net als eerder met de reeksen van *Suske en Wiske* en *Donald Duck* is op vertoon van een bon uit de krant de strip te koop. Het zijn miniuitgaven van de bestaande reeks die alleen tekstueel zijn geactualiseerd. ➲ In het Belgische Middelkerke hadden dieven of vandalen het gemunt op het beeld van Robbedoes en Kwabbernoot. Het beeld werd uit de sokkel gesleurd, maar toch niet meegenomen. Eerder al werd het beeld van Marcel Kiekeboe beschadigd. ➲ Uitgeverij L komt deze maand met *Havank 2: De Schaduw op de tast* (Daan Jippes). Van *Donjon* (Trondheim en anderen) verschijnt *Parade 4* en *Avondschemer 104* (juli). Van de verstripping van *De donkere toren* van Stephen King is deel twee net uit en komt deel drie in september. Van *Lanfeust van de sterren* (Arleston/Tarquin) komt het afsluitende achtste deel deze maand uit en ook verschijnen er dit jaar nog allerlei Arleston-spinoffs. L brengt verder nog het vierde deel van *Aya* (Abouet/ Oubrerie) uit. Voor augustus staan aangekondigd: *Vreemde liefde* van Jérôme en Anne-Claire Jouvray en Stéphane Presle, en de retro-jaren-vijftigstrip van de Française Lucie Durbiano *(Schat!)*. Ook verwacht de uitgeverij dit najaar het twintigste dossier van *Agent 327* uit te geven: *De Daddy Vinci Code* (en niet *Het Oranje-complot* dat in 2008 nog als twintigste album zou verschijnen).

Unieke prent!

De omslagtekening van Joost Veerkamp wordt binnenkort uitgebracht als luxe genummerde en gesigneerde prent in een zéér gelimiteerde eenmalige oplage!

Nu reeds te bestellen voor slechts €14,50

Stripschrift-abonnees kunnen €16,75 (incl. verzendkosten) overmaken op giro 9347590 t.n.v. Stripstift te Rotterdam, o.v.v. 'Veerkamp-prent'. Anderen kunnen de prent bestellen via onze webshop, onder 'Specials'.

De prent wordt na verschijnen goed verpakt toegezonden.

OP = OP

www.stripstift.nl

Adolf Hitler schreeuwend in het Japans

Ruud van der Rol (scenario) en Eric Heuvel (tekeningen) maakten met de albums *De ontdekking* en *De zoektocht* twee zeer succesvolle stripboeken over de Tweede Wereldoorlog, bestemd voor de jonge doelgroep van scholieren. Was er aanvankelijk scepsis of het wel mogelijk zou zijn om een gevoelig thema als de oorlog en zelfs de Jodenvervolging in een stripboek weer te geven, de zeer positieve besprekingen en het grote publieksbereik hebben inmiddels alle twijfel weggenomen. Het eerste album ontving de Stripschappenning voor het beste stripboek van 2004, wat zich drie jaar later herhaalde met deel twee.

Bijzonder nieuws is dat *De ontdekking* in 2009 is vertaald in het Japans (*A Family Secret*, 64 pagina's, kleur, hk, 2500 yen). En hoewel Duitsland en Japan tijdens de Tweede Wereldoorlog bondgenoten van elkaar waren, is het even wennen om Adolf Hitler zijn redevoeringen schreeuwend in het Japans te zien houden. De Japanse lezer zal zich wel eerst moeten aanleren om het album op westerse wijze (van links naar rechts) te lezen, want de volgorde van de stroken is uit praktisch oogpunt ongewijzigd gebleven.

Inmiddels werken Van der Rol en Heuvel aan een derde deel, getiteld *De brief*, dat de oorlogsgeschiedenis in Nederlands-Indië zal vertellen. Waren in *De ontdekking* vier pagina's gereserveerd voor de oorlog in de kolonie, dit Indische deel zal in zijn geheel over de Japanse bezetting en de dekolonisatieoorlog gaan. Verheugend nieuws is dat er zowel vanuit Indonesië als Japan belangstelling is om ook het Indische deel te vertalen en uit te geven. Alle drie stripboeken zijn tot stand gekomen met subsidie van de eenheid Oorlogsgetroffenen en Herinnering WO II van het Ministerie van VWS. EC

Jeugdschrijvers maken bladen met strips

Jeugdboekenauteur Paul van Loon is razendpopulair vanwege zijn creatie Dolfje Weerwolfje. Terwijl Francine Oomen veel bekendheid geniet vanwege haar populaire boekenreeks *Hoe overleef ik*. Beide auteurs proberen het succes van hun series verder uit te bouwen via tijdschriften, waarin ruimte is voor strips.

Het *Dolfje Weerwolfje tijdschrift* (36 pagina's, €3,95) is een gezamenlijke uitgave van uitgeverij Zwijsen en uitgeverij Leopold. Het blad verschijnt zes keer per jaar, is los in de verkoop verkrijgbaar en als onderdeel van het lidmaatschap op de Dolfje Weerwolfje Club. Hoofdredacteur is natuurlijk Van Loon zelf en hij heeft voor strips genoeg ruimte over in zijn blad. Zo is er *Geheim Agent G. Ruwel* van Michel van de Vijver, *Rampier* van Maarten Gerritsen en *Zoo op Zoolder* van Gleever. Van de Vijver maakt ook nog eens *Neef Leo*, samen met Rob Phielix. Daarnaast telt het blad veel illustraties van Hugo van Look, de vaste tekenaar van Dolfje.

Het *Hoe overleef ik...*-magazine is een stuk dikker, maar ook kleiner dan *Dolfje Weerwolfje tijdschrift*. Het blad, een co-productie van de Weekbladpers en uitgeverij Querido, verschijnt ook zes keer paar jaar en richt zich op meiden tussen de elf en vijftien jaar. Er staan ook minder strips in dan bij het blad van Van Loon, maar ze zijn wel vermeldenswaard. Zo werkt schrijfster (en creatief hoofdredacteur) Francine Loomen mee aan de strip *Rosa*, met tekeningen van Annet Schaap. Verder verstript Maaike Hartjes de ingezonden belevenissen van jonge lezeressen. RS

Strips uit Gelderland gebundeld

Mars Gremmen en Jeroen Steehouwer vroegen hun Gelderse collega's een aantal bijdragen te leveren voor een bundel over het werk van striptekenaars die in Gelderland actief zijn. *Strips uit Gelderland* (ISBN 978-94-90148-01-0, €14,95) levert een fraaie staalkaart op van achttien bekende en minder bekende auteurs. Want in deze provincie blijken diverse vooraanstaande stripmakers te opereren, zoals oudgedienden Patty Klein, Hanco Kolk, Gerard Leever en Mark Retera. Tot de overige geselecteerden – bekend en minder bekend – behoren naast Gremmen en Steehouwer Jan Dirk Barreveld, Bert Bleek, Wilma de Bock, Kees de Boer, Rob Derks, Maarten Gerritsen, René Leisink, Dio van der Veen, Roel Venderbosch, Michiel van de Vijver, Arie van Vliet en Hendrik J. Vos.

Over de achtergronden van de bloeiende Gelderse stripscene (als die al bestaat) lezen we jammer genoeg nauwelijks wat. Het voorwoord van Sigge Stegeman is daarvoor te vrijblijvend. Hij komt ook met verkeerde voorbeelden: dat Alfred Mazure, Peter van Straaten en Willem Holtrop in Gelderland geboren zijn, zegt niets over de kracht van de provincie. Zij hebben juist hun sporen verdiend in respectievelijk Den Haag, Amsterdam en Parijs. Er is nooit sprake geweest van een Gelderse School, concludeert Stegeman, maar iets meer duiding over het artistieke milieu waarin Jean Dulieu en Hans Kresse ooit gedijden, had geen kwaad gekund. Net als meer informatie over het reilen en zeilen van Studio Arnhem/Funny Farm, en Studio Iris en Studio Noodweer uit Nijmegen. Verder ontbreekt informatie over de rol van stripboekhandels De Noorman in Arnhem/ Nijmegen (ooit tevens een drijvende kracht achter *Zozolala*) en Señor Hernandez (Nijmegen) en de talloze activiteiten die de afgelopen decennia in vooral Arnhem zijn ontplooid. *Strips in Gelderland* is een gedurfde poging van uitgeverij Hildebrand (van Steehouwer) en de website Strips in Gelderland (van Gremmen), en is zeker de moeite waard, maar het had ook net zo goed een bundel over strips uit Zeeland of strips uit Friesland kunnen zijn. RS

Kees de Boer, Jaap Stavenuiter, Mars Gremmen en Jeroen Steehouwer met *Razzafrazz*, 1995.

ADVERTENTIE

Nederlandse Stripklassiekers
voor de jeugd van toen

TOM POES

Integrale uitgave van de 69 Tom Poes-verhalen uit het weekblad Donald Duck.
De verhalen waren voor velen de eerste kennismaking met de avonturen van Tom Poes en Heer Bommel. Geheel in de originele kleuren gedrukt.
Reeds 20 delen verschenen. Prijs per deel € 59.

Eric de Noorman

Voor het eerst volledig in boekvorm: alle verhalen van Eric en Erwin de Noorman.
Van alle striphelden die in de jaren veertig en vijftig hebben rondgelopen, is Eric de Noorman degene die het meest tot de verbeelding van zijn lezers sprak.
Reeds 22 delen verschenen. Prijs per deel € 52.

DICK BOS

Alle 73 avonturen van Dick Bos in een reeks van 19 luxe banden.
In april 1941 lag in de kiosken een klein boekje met een compleet stripverhaal! En wat voor één! Een met een echte held: judoka-detective Dick Bos!
Reeds 13 delen verschenen. Prijs per deel € 52.

Kijk op www.uitgeverij-panda.nl of vraag meer informatie.
T: 070 3615393, F: 070 3060256, E: info@uitgeverij-panda.nl

ADVERTENTIE

Hergé Genootschap

Het Hergé Genootschap

Bent u geïnteresseerd in de wereld van Kuifje en die van zijn schepper, Hergé? Meldt u dan aan bij het Hergé Genootschap! Het Hergé Genootschap is een vereniging van fans en bewonderaars van het werk van Hergé.

Voor meer informatie en aanmelden:

www.kuifje.nl

Stripjaar in Brussel en Wallonië

Teus de Kruijf

Als stripliefhebber kun je in 2009 eigenlijk niet om Brussel en omgeving heen. Zowel de voor toerisme verantwoordelijke Brusselse als Waalse minister hebben 2009 als jaar van het stripverhaal benoemd. Brussel is de plaats van André Franquin, Peyo en Hergé, maar ook de plaats waar twintig jaar geleden het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal (sinds kort Belgisch Stripcentrum) haar deuren opende. De stad kent al sinds jaar en dag een stripwandelroute langs bijna veertig stripmuren en je kunt er terecht in meer dan dertig stripwinkels. Die permanente stripkenmerken van de stad worden in 2009 in de schaduw gezet door een reeks aan exposities, evenementen en activiteiten die in het teken van de negende kunst staan. Dany is aangetrokken om de promotionele tour van illustraties te voorzien.

©DANY/DPT

Deze illustratie van Dany opent de speciale brochure *Wallonië, het land van het beeldverhaal.*

De tentoonstelling *Van draad tot mode* in Aquamarijne, Centre Touristique Laine et Mode in Verviers. Het gehele jaar zijn kledingcreaties uit onder andere *De torens van Schemerwoude*, *De meesters van de gerst* en *Frommeltje en Viola* te zien.

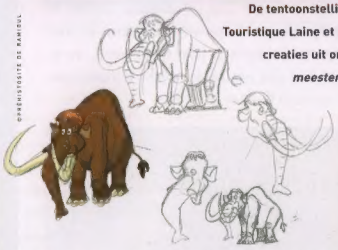

©MUSÉE DE RAMIOUL

Van juli tot november kun je *Rami de Mammoet*, getekend door Bruno Gazotti, ontmoeten in Ramioul (Flémalle) en hem vragen stellen over de prehistorie.

©DANY/DPT

In de abdij van Stavelot zijn levensgrote voertuigen te zien die geïnspireerd zijn door het beeldverhaal. In de abdij is ook een café waar kaas, taart en regionaal bier geserveerd wordt zoals Dany's dame hier bereidt.

Exposities

De Stichting Raymond Leblanc zoomt onder naam *De Belgische jaren van René Goscinny bij het blad Kuifje* in op de samenwerking van Goscinny met de andere auteurs van het weekblad. In het stadhuis van Brussel staat van juni tot september Willy Vandersteen in het middelpunt. Onder de titel *Het Brusselse epos van Willy Vandersteen* richt de expositie zich op de periode vanaf het moment dat Vandersteen gaat werken voor uitgeverij Lombard. Het Huis van het Beeldverhaal vult dat aan met de expositie *Retrospectieve Vandersteen*, waarbij ook aandacht is voor *Bessy*, *De rode ridder* en *Robert en Bertrand*. Het Atomium draagt ook een nadrukkelijk steentje bij aan de stripfeestvreugde. Veertien stripauteurs (waaronder Ever Meulen, Joost Swarte, Bernard Yslaire en Ted Benoit) brengen een striphulde aan dit monumentale gebouw. Tegelijkertijd vindt in het Atomium de tentoonstelling *Op zoek naar de Atoomstijl* plaats, met werk van klassiekers zoals Jidéhem, Will, Jijé en Maurice Tillieux. Verder treffen we vanaf september de tentoonstelling *Sexties* aan in Bozar. De auteurs Guido Crepax, Paul Cuvelier, Jean-Claude Forest en Guy Peellaert worden daar vanwege hun baanbrekend stripwerk belicht.

Belgisch Stripcentrum

Ook het Belgisch Stripcentrum laat zich uiteraard niet onbetuigd. Zo loopt nog t/m 7 juni de expositie over (de invloed van) manga die daarna wordt opgevolgd door *De werelden van Lanfeust*, waarbij het werk van Arleston in de schijnwerpers staat. In de laatste tentoonstelling van het jaar richt het museum de pijlen op zichzelf. In *Het stripverhaal, 20 jaar later...* wordt teruggekeken op de afgelopen twee decennia.
Tegenover het Stripcentrum in de Zandstraat kun je, dankzij de Stichting Marc Sleen, vanaf deze maand terecht voor al het werk van deze auteur.

In de grotten van Han is in augustus een avonturenparcours af te leggen op basis van een verhaal van Jean-Claude Servais.

Afgebeeld koning Heer Beer en andere personages uit de 'Wereld van Beneden'.

Belgisch stripverhaal: een kruisbestuiving

De aftrap van het stripjaar vond plaats in februari toen een *Balloon Day Parade* de straten van de binnenstad opvrolijkte. Er waren inmiddels tentoonstellingen te zien met werk van Philippe Berthet (*P.I. van Hollywood*, *Pin Up*) en Marc Hardy (*G. Raf Zerk*). In de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België kun je nog tot 28 juni terecht voor een expositie van twintig hedendaagse Belgische auteurs die een overzicht bieden van honderd jaar stripverhaal. Van ondermeer Benoît Sokal, Hermann, Jean van Hamme, Philippe Geluck en François Schuiten is werk te bewonderen. Daarnaast worden ook originelen getoond van de groten uit het buitenland. Het zijn niet de minsten: Winsor McCay, Alex Raymond, Charles Schulz, Hugo Pratt en Jacques Tardi worden genoemd. Tegelijkertijd kun je in het Autrique-Huis terecht voor striplezingen en in het Filmmuseum tonen de genoemde auteurs hun favoriete films.

In het openluchtmuseum Fourneau Saint-Michel is een wandelroute te volgen omringd door een serie tekeningen van Jean-Claude Servais die zich vaak heeft laten inspireren door deze omgeving.

Logo van het stripfeest op 21 mei in Rochefort. De illustratie is van Tibet.

In het Euro Space Center in Transinne is in mei en juni een expositie over de drie albums van *Het Chimpansee-syndroom* van Ponzio en Marazano.

En verder kun je

→ in het XL Théâtre gaan kijken naar een toneeluitvoering van de stripreeks *Bij Sjaak, tussen pot en pint* (Cauvin en Carpentier)

→ een speurtocht ondernemen in de wereld van *Robin Hoed* van Turk en De Groot in het Begijnenbosdal ten noorden van Brussel

→ kijken naar (het maken van) de grootste stripplaat ter wereld op De Grote Markt in Brussel

→ in Tour en Taxis antwoord krijgen op de vraag hoe kapitein Haak aan zijn haak kwam in Loisels *Peter Pan*-uitvoering in het theater

→ in *Brussel voor de lens, in strips* zien op welke wijze stripauteurs zoals Johan de Moor en François Schuiten hun verbeelding benutten als zij met tien foto's van Brussel aan het tekenen gaan om verbinding te leggen tussen fotografie en het beeldverhaal

→ een stripkunstenaarsroute volgen als verschillende auteurs in september hun ateliers openstellen voor het publiek

→ *Brussel in het stripverhaal* aantreffen bij een gelijknamige expositie in het gebouw van de Stichting Raymond Leblanc aan de beroemde Paul-Henri Spaaklaan

→ zelf strips scoren en handtekeningen najagen tijdens het 8e Festival van het Stripverhaal van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest van 7 tot 10 oktober

→ zien op welke manier een hele reeks stripauteurs hun inspiratie haalden uit de militaire geschiedenis tijdens een expositie in het Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis

→ van 8 tot 10 mei het Kuifjefestival in Namen bezoeken

→ een toeristische striproute volgen door Waals-Brabant langs locaties die voorkomen in de strip

→ de auto in de strip ontdekken tijdens een tentoonstelling en een rally in Stavelot

→ Wilhelm Busch beter leren kennen in het Musée Provincial Félicien Rops in Namen

→ in het Wellington Museum in het centrum van de historische plaats Waterloo stripafbeeldingen bekijken uit de tijd van de beroemde veldslag

→ parallellen waarnemen tussen oude 19e eeuwse prenten en het hedendaagse beeldverhaal

→ Greg, de geestelijk vader van *Olivier Blunder*, 'ontmoeten' tijdens een tentoonstelling in het Musée Communal van Herstal

→ op bezoek gaan in het spiksplinternieuwe Hergé Museum in Louvain-la-Neuve dat haar deuren in juni opent

→ de tien! nieuwe stripmuren gaan bekijken die in dit jaar aan de bestaande Brusselse route worden toegevoegd.

teus.de.kruijf@stripschrift.nl

Meer info: *www.brusselstrip.com*

ADVERTENTIE

AANBIEDING

Alleen voor lezers van Stripschrift GEEN portokosten!

€ 7,50

€ 8,95

€ 12,50

Alle boekjes besteld via de webshop op www.foksuk.nl worden gratis verzonden! Vul het bestelformulier in, schrijf in het vakje opmerkingen **"STRIPSCHRIFT"** en je krijgt de portokosten op je rekening teruggestort!

www.foksuk.nl

Martin Lodewijk 70 jaar jong!

Ruimtevaart, Arent Brandt/Captain Kidd, Agent 327, Johnny Goodbye, Bernard Voorzichtig, Storm, De Kat, Frank de vliegende Hollander, Lucky Luke, Sjors en Sjimmie, Zetari, Matt Marteau, January Jones, Edmund Bell, Quark, De rode ridder... Allemaal series waarbij Martin Lodewijk òf aan de basis stond, òf waaraan hij zijn steentje heeft bijgedragen. En dan hebben we het alleen nog maar over verschenen albums!
Op 30 april werd Lodewijk 70 jaar, maar nog wekelijks wordt er nieuw werk aan zijn reeds omvangrijke oeuvre toegevoegd. Prijzenswaardig daarbij is, dat hij niet solitair vanuit een ivoren toren opereert, maar de stripwereld werkelijk op de voet volgt en zich ook uiterst betrokken toont. Dat blijkt bij voorbeeld uit de bijna wekelijkse telefoontjes waarin hij bij ons naar telefoonnummers informeert van mensen 'die ik toch echt even moet bellen'.
Wij feliciteren Martin van harte met zijn 70e verjaardag!

Redactie Stripschrift

→ GAS & LICHT

RIK SANDERS

Luc Verschuuren

Luc Verschuuren genoot jarenlang bekendheid als tekenaar van *Kees Kruik* in *Brabants Dagblad*. Ook maakte hij diverse *Jules en Ollie*-stedenstrips (zoals *Ufo's boven Utrecht*) medio jaren 1990. Hij heeft zich nadien gespecialiseerd in het maken van illustraties en strips in opdracht, waaronder diverse producties die zich in Tilburg afspelen (Verschuuren komt uit de regio: hij werd geboren in Berkel-Enschot en woont in Oisterwijk). Kenmerkend is zijn klare-lijnstijl. Een mooi staaltje is het album *Het teken van de slang* dat hij samen met Ed Schilders (tekst) voor de Tilburgsche Waterleiding Maatschappij maakte: een ode aan *Het gele teken* van E.P. Jacobs. Recente opdrachtgevers zijn uitgeverij Zwijssen, Cendris/Artbox, Schretlen & Co en WPG Uitgevers in Antwerpen.

De laatste tijd maakt Verschuuren ook Pop Art-schilderijen. Dit jaar werd hieraan in Brussel nog een expositie gewijd, waarvoor hij een speciale affichetekening ontwierp.

NATUURLIJK PUBLICEREN STRIPTEKENAARS AL VAN OUDSHER HUN WERK IN DIVERSE KRANTEN EN TIJDSCHRIFTEN, MAAR SINDS DE VOORPUBLICATIEMOGELIJKHEDEN IN REGULIERE STRIPWEEKBLADEN IN NEDERLAND VERSCHRAALD ZIJN VERSNIPPERT HET AANBOD MEER DAN OOIT. STRIPSCHRIFT BRENGT REGELMATIG LICHT IN DE DUISTERNIS EN MAAKT OVERZICHTELIJK WAAR AL DIE LIEVELINGSAUTEURS HUN GAS EN LICHT VAN BETALEN. TIPS VOOR DEZE RUBRIEK WORDEN ZEER OP PRIJS GESTELD.

→ FLITSEN

Het Hergé Genootschap heeft een index op de nummers 21-30 van zijn viermaandelijkse tijdschrift uitgegeven. Kwelgeest Moulinsart, dat geld wil zien voor gebruikte *Kuifje*-tekeningen, staat zestien keer vermeld, net als het eigenaren-echtpaar Fanny en Nick Rodwell. Om maar even een paar steekwoorden te noemen. ➲ Sherpa pakt dit jaar vanwege zijn twintigjarig bestaan uit met een mooi rijtje uitgaven: Naast het inmiddels verschenen *De Vliegenkoning 1: Hallorave* (Mezzo/Pirus) zijn dat *Arq 12: Missie* (Andreas), *Arq: Eerste cyclus* (Andreas), *Het leven en zo* (Bezian), *Vluchtroute naar de zon* (Baru), *De spiralen kooi* (Davison), *Sharaz-De* (Toppi), *Pampa* (Nine/Zentner), *Het model* (Baudoin) en *Verzwelg me!* (Powell). ➲ De uitgeverscoalitie De Bezige Bij/Oog & Blik hebben heel wat noten op hun zang. De volgende uitgaven staan nog gepland voor de eerste negen maanden van 2009: Judith Vanistendael: *De maagd en de neger 2*, Joost Swarte: *Comix compleet*, Charles Burns: *Zwart gat*, Guy Delisle: *Pyongyang* (reisverslag over Noord-Korea), Windig & De Jong: *Heinz van H tot Z* (eerste van 5 delen in kleur!), Philippe Goddin: *De kunst van Hergé 2: 1937-1948*, Dash Shaw: *The Bottomless Belly Button*, David Heatley: *My Brain is Hanging Upside Down*, Jerome Charyn en Frédéric Rébéna: *Marilyn la dingue*, Pascal Rabaté en David Prudhomme: *La Marie en plastique*, David B: *Par les chemins noir* (2 delen), Dominique Goblet: *Faire semblant c'est mentir* en Winshluss: *Pinocchio*. Ook willen De Bezige Bij/Oog & Blik nieuw werk uitbrengen van Maaike Hartjes, Robert Crumb en Zeina Abirached. Het najaar brengt ons nog Daniel Clowes: *David Boring* (en nieuw werk) en Chris Ware: *Jimmy Corrigan: The Smartest Kid on Earth*. Voor 2010 staat bij de duo-uitgeverij alvast gepland: Joost Swarte: *Katoen & Pinball* (complete heruitgave), Guy Delisle: *Shenzhen*, en Ben Katchor: *Julius Knipl. Real Estate Photographer* en zijn strips uit *Metropolis Magazine*. ➲ Voor wie nog niet aan zijn trekken kwam met de reguliere homo-erotische uitgaven van *Tom of Finland* heeft uitgeverij Taschen nu *Tom of Finland XXL* uitgebracht onder redactie van Dian Hanson. Dit kloeke boekwerk bevat ruim duizend illustraties, strips en schetsen van de Finse tekenaar Touko Laaksonen (=Tom of Finland). Je moet wel fors de portemonnee trekken (€150). ➲ De Amerikaanse rapper Eminem wordt een stripfiguur. Hij speelt een rol in een nieuw album van stripklassieker *The Punisher*. ➲ De nieuwe uitgeverij Dark Dragon Books van Amin Gemei lanceert in september twee delen van de *Conan*-serie door Cary Nord en scenarist Kurt Busiek.

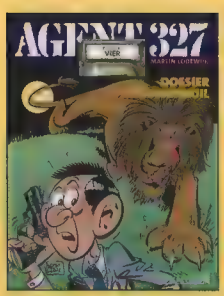

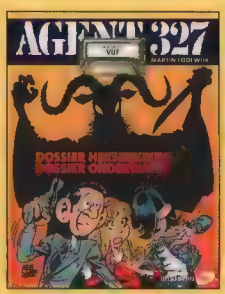

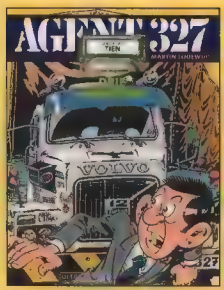

UITGEVERIJ feliciteert Martin Lodewijk met zijn 70e verjaardag!

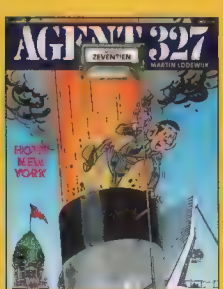

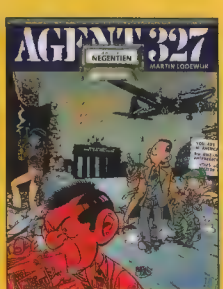

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

→ LEKKEN

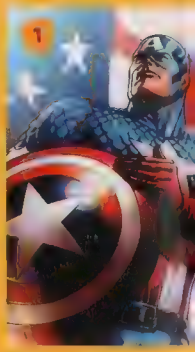

Was het een 1-aprilgrap? Veel mensen die op 1 april lazen, dat de film *X-Men Origins: Wolverine* zou zijn uitgelekt en precies een maand voor de officiële bioscoopprelease al op het internet was gezet, waren ervan overtuigd. Maar toen de eerste nieuwsgierigen de illegale kopie hadden gedownload en bekeken, bleek het allesbehalve een grap.
Het ging om een zogenoemde werkversie, weliswaar in dvd-kwaliteit, maar zonder veel van de special effects. Nog diezelfde dag verschenen de eerste recensies van deze 'film' al online, op sites van zowel hobbyisten als de serieuze recensenten. Een columnist bij *Fox News*, die tien jaar werkzaam was bij het bedrijf, werd enkele dagen later zelfs op staande voet ontslagen omdat hij de werkversie had gerecenseerd en daarbij had opgemerkt, dat het bekijken van de download 'zo veel gemakkelijker is dan naar buiten gaan en in de regen voor de bioscoop staan wachten.'
Producent 20th Century Fox spreekt van een 'gestolen, onvolledige en vroege' versie van de film, waarin een blik wordt geworpen op het verleden van hoofdpersonage Wolverine, net als in de drie *X-Men*-films vertolkt door Hugh Jackman. Momenteel onderzoeken de FBI en de Motion Picture Association of America wie deze werkversie heeft laten uitlekken. Als de bron wordt gevonden, dan worden alle mogelijke strafrechtelijke stappen ondernomen.
Door het uitlekken zal *X-Men Origins: Wolverine* een interessante zaak worden voor niet alleen 20th Century Fox, maar alle filmproducenten die zich geconfronteerd zien met krimpende opbrengsten en al jaren de oorzaak zoeken bij illegaal downloaden. Betekent het zó ver voor de releasedatum beschikbaar zijn van een illegale kopie, dat straks in de bioscoop beduidend minder kaartjes worden verkocht? De cijfers van liefst drie eerdere films over hetzelfde hoofdpersonage zijn immers bekend, dus op basis daarvan kan toch een vrij aardige schatting worden gemaakt.
In dit kader is het wellicht interessant nieuws, dat onlangs de opnames zijn voltooid voor *The Adventures of Tintin: Secret of the Unicorn*. De door Steven Spielberg geregisseerde verfilming van *Kuifje* staat gepland voor een release in het jaar 2011, maar weddenschappen over wanneer een werkversie van déze film uitlekt, kunnen vanaf vandaag worden afgesloten bij de plaatselijke bookmakers.

■ OVERNAME De Big Apple Con, één van de jaarlijkse stripbeurzen in New York City, is overgenomen door Gareb Shamus, het hoofd van Wizard Entertainment. Volgens Shamus gaat met deze deal een jeugddroom in vervulling. De eerste 'nieuwe' Big Apple Con verhuist naar Pier 94 en wordt dit jaar gehouden in oktober.
■ EXCLUSIEF Schrijver Rick Remender, onder meer bedenker van *Fear Agent* en de huidige schrijver van *Punisher*, heeft zich met onmiddellijke

OLAV BEEMER

1. Nummer 600 voor *Captain America*.
2. *Batman and Robin* door Morrison en Quitely.
3. *Spawn* weer even door Capullo.
4. Peter Jackson en Steven Spielberg met Kuifje.
5. Remender exclusief bij Marvel.
6. Dark Horse viert terugkeer *Predator*.

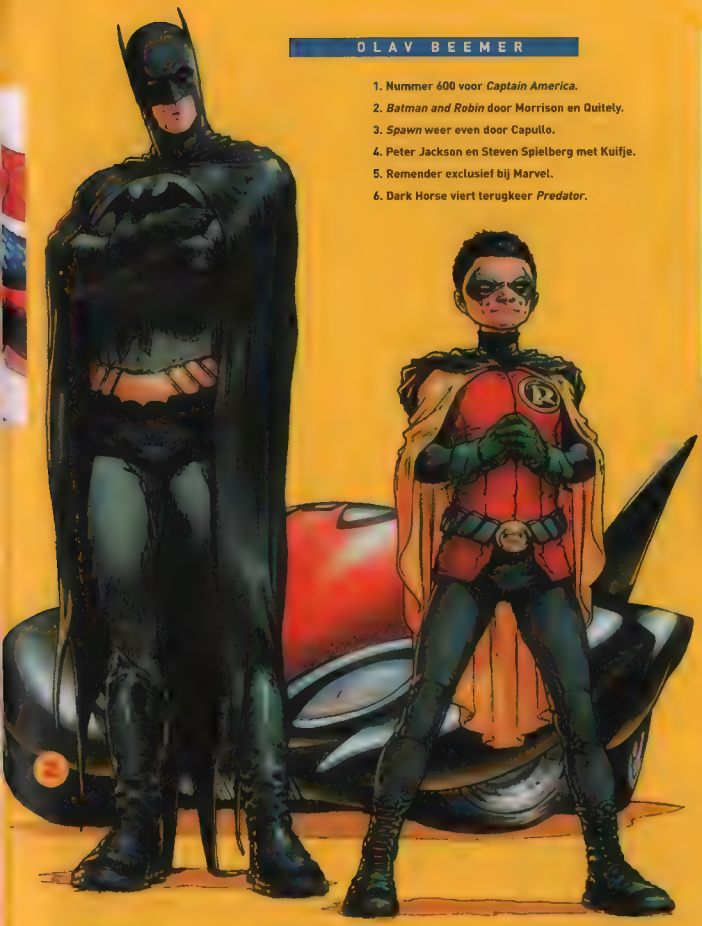

Comics. De serie kent een aaneenschakeling van nieuwe en minder goede makers en verwaterde tot een schim van het vroegere succes. Voor nummer 193 heeft McFarlane, die de comic sinds kort ook weer schrijft, plek ingeruimd voor een verhaal dat helemaal is toegesneden op de voorkeuren van gasttekenaar Greg Capullo, de man die jarenlang de visuele stijl van de serie heeft bepaald. De trouwe fans van toen smeken nu al om meer.

En neem ten slotte ook Marvel Comics, de uitgeverij die de laatste jaren commercieel op de nostalgie inspeelt met het terugkeren naar de oude nummering van series die al decennia meegaan, omdat bijvoorbeeld een nummer 500 een prachtig excuus is voor een extra dikke en extra dure comic. In juni is *Captain America* aan de beurt, de serie die na een reeks herstarten toe is aan nummer 600. Onder leiding van schrijver Ed Brubaker (bekend van *Incognito*) is de serie echter uitgegroeid tot het beste wat deze uitgeverij te bieden heeft, zodat commercie en kwaliteit ditmaal hand in hand gaan. *Captain America 600* telt ruim honderd pagina's en draagt een coverprijs van $4.99.

olav.beemer@stripschrift.nl

→ OPBLAZEN

Nieuws kan uitlekken, maar in de comicwereld is het opblazen van nieuws ook zeker gemeengoed geworden. In de handen van een marketingafdeling is iedere nieuwe serie een mogelijke 'klassieker in wording'. Soms blijkt dat later schromelijk overdreven, soms blijkt het zelfs onterecht, maar zo af en toe is alle hype vooraf op zijn plaats.

Neem het vertrouwen dat DC Comics heeft in *Batman and Robin*, een nieuwe, maandelijkse titel die begin juni van start gaat. Na de 'dood' van Batman zijn veel aan de beschermheer van Gotham gerelateerde series stopgezet en in een nieuw jasje gestoken en zo op het eerste gezicht is dit daar een goed voorbeeld van. Maar toch ligt het anders, want deze serie wordt gemaakt door schrijver Grant Morrison en tekenaar Frank Quitely, het team achter het succes van *All Star Superman*. Als Quitely zijn deadlines blijft halen, kan dit zomaar de zomerhit van het jaar worden.

Neem vervolgens de aankondiging voor *Spawn*, het geesteskind van Todd McFarlane en jarenlang het vlaggenschip van uitgeverij Image

ingang exclusief verbonden aan uitgeverij Marvel Comics. Zijn projecten bij andere uitgeverijen worden afgerond of lassen een pauze in, zodat hij zich kan concentreren op werk voor Marvel.

■ SPELLETJES Ooit stond WildStorm, imprint van DC Comics, bekend om superheldencomics. Met het teruglopen van die verkoopcijfers wordt het nu over een andere boeg gegooid: computergames. De comic *World of Warcraft* loopt twee jaar en momenteel liggen *Starcraft* en *Prototype* in de winkels. Met schrijvers Jimmy Palmiotti en Justin Gray (*Power Girl*) en tekenaar Darick Robertson (*The Boys*) heeft *Prototype* in elk geval makers van naam.

■ JACHTSEIZOEN Dark Horse komt eind juni met de vierdelige miniserie *Predator*, door John Arcudi (schrijver van *B.P.R.D.*) en Javier Saltares (doorgebroken als tekenaar van *Ghost Rider*). Na *Aliens* is dit de tweede serie waarmee de oorspronkelijke licentiecomics van de uitgeverij eens uitgebreid in het zonnetje worden gezet.

Hergé, naast striptekenaar ook schilder en kunstverzamelaar, strooide in zijn *Kuifje*-avonturen niet alleen ruimhartig met woordspelingen, de overbekende albumpagina's bevatten ook veelvuldig picturale verwijzingen. Hergé eerde de door hem bewonderde schilders als Rubens, Van Gogh, De Chirico en Constable door hun schilderijen als een echo in zijn tekeningen op te nemen.

Kuifje en de Schone Kunsten

ROMAN WALD-LASOWSKI
VERTALING: FRITS VAN DER HEIDE

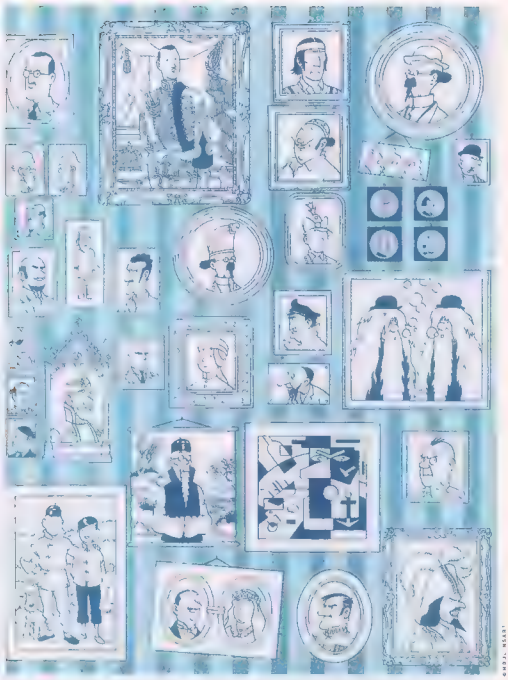

RECHTSBOVEN – Eén van de schutbladen uit de Franse albums, waarop personages uit *Kuifje*-albums letterlijk worden geportretteerd. Vreemde eend in de bijt is het kubistische Picasso-achtige schilderij.
ONDER – Eén van de twee etsen van Pablo Picasso die samen in een sequentie van 18 plaatjes *De droom en het bedrog van Franco* vormen. Picasso ontpopte zich daarmee in 1937 zowaar als stripmaker!

Hergé houdt van spelletjes, vooral met woorden. Die zijn een onuitputtelijke bron van grapjes. Als tekst- en beeldavonturier, zich voedend met een veelvoud van verwikkelingen, vermomt hij ze, rommelt hij ermee. Veel woordspelingen, albumtitels en namen van personages zijn klassiek geworden. We kunnen ze beschouwen als trofeeën die de tegenstander zijn ontnomen en vervolgens overgaan van de ene generatie lezers op de andere: Ottokar (*autocar*), Kih-Oskh (*kiosque*) of Rastapopoulos (*rastaquouère*: Zuid-Amerikaanse parvenu, voortgekomen uit het volk (*populus*)). Terwijl in Klow, de hoofdstad van Syldavië, beroemd om zijn warmwaterbronnen, Wizskisek (whisky sec: pure whisky) een staatsgreep voorbereidt, klinkt Kuifje (Tintin) op deze gebeurtenis[1]. De trouwe Milou (Bobbie) ontsnapt niet aan de bedwelmende reeks van woordspelingen; als familielid van de hondachtigen verwijst zijn naam naar een verre voorouder: de wolf (*loup; mi-loup*: halve wolf).

Haddock (gerookte schelvis), Halambique (*alambic*: distilleerkolf), Beh-Behr (straattaalvariant van Albert), Pleksky-Gladz (plexiglas), Carreidas (*carré d'as*: carré azen): de woordspelingen schieten door alle avonturen heen als evenzoveel rotjes, die, eenmaal ontdekt, de lezer in het gezicht knallen. Sommige vereisen enige archeologische kennis, zoals de Pachacamac, de boot die met de gevangengenomen Zonnebloem naar Peru opstoomt. In Quechua, de taal van de eerste Inca's, betekent dat woord God. Andere woordgrappen verbinden de tekst met het beeld en vormen een soort rebus. In *Het geheim van de Eenhoorn* wijst het slachtoffer, vlak voordat hij buiten bewustzijn raakt, de opdrachtgevers van de aanslag aan door zijn arm uit te strekken naar een paar mussen die op de stoep aan het scharrelen zijn. Een paar kruimeltjes als aanwijzing. Toch leidt het onderzoek naar de kelders van kasteel Molensloot, waar de gebroeders Vogel hun voorraad gestolen kunstvoorwerpen hebben verborgen: antiek meubilair, beeldhouwwerken, Chinees porselein... en schilderijen.

Schilderen was Hergé's grote passie. Het verzamelen van schilderkunst verschafte hem ontspanning, en soms verruilde hij zijn potlood voor een penseel. Zijn werk, een dertigtal doeken, is nooit publiekelijk tentoongesteld. Het bestaan ervan betekent echter dat er sprake is van een verband met zijn grafische werk.

'Hergé', schrijft Pierre Assouline, 'is één van de mensen die zich afvragen of Picasso niet is beïnvloed door de Amerikaanse comics die Gertrude Stein hem gaf toen hij *De droom en het bedrog van Franco* schilderde in 1937'[2]. De inspiratie is wederkerig en vindt ook plaats van de schilder naar de striptekenaar.

Op een treffende manier wordt de schilderkunst op één lijn gezet met de portretten op één van de schutbladen van de Franse albums. Herinnerend aan Picasso en het kubisme, vertegenwoordigt het schilderij in zijn lijst de schilderkunst,

ontvouwt het haar karakteristieken, haar gezicht.
Wanneer je als kunstliefhebber de albums van Hergé leest, moet je je laten glijden in de huid van een scout, in die van een verkenner, die de lijnen in de gaten houdt. Alle lijnen van de tekst en de tekeningen, immer waakzaam, altijd met open oog en oor[3]. De scout maakt gebruik van zijn observatievermogen. Daardoor weet hij schuilplaatsen op te sporen; hij is even handig in het creëren ervan als zichzelf onzichtbaar maken. Camouflage is bij hem een tweede natuur geworden. In geheel nieuwe situaties 'verzint de verkenner talloze andere manieren om zich te verstoppen' en 'meent hij de vaardigheid te bezitten zich onzichtbaar te maken bij bijzondere oefeningen'[4].
Door zijn tijd bij de scouts heeft Hergé, samen met zijn held, de smaak te pakken gekregen van die *bijzondere oefeningen* die de blik op de proef stellen, die luchthartig provoceren, tot aan de drempel van de *onzichtbaarheid*.

De balloon in de holte van de golf

'Bobbie, we zijn verloren!' Wijzend met zijn staartje naar de minuscule Kuifje in zijn sarcofaag, die weer verbonden is aan de sarcofaag van Bobbie, trotseert de balloon de golf. Kuifje houdt zich vast aan de zijkanten van zijn ongewone vaartuig; hij lijkt zich schrap te zetten. Tevergeefs. Al het overlevingstalent van de kleine reporter, al zijn legendarische handigheid is op dit moment nutteloos.
Een mens ontsnapt noch aan de vloek van de farao, noch aan de ontketende kracht van de natuur. De wind is opgestoken, de zee is dreigend geworden. Een immense massa groen water, hoog tegen een grijze hemel[5] – de schuine strepen in de lucht en de zee symboliseren de striemende regen –, de golf richt zich op, buldert, schuimt van woede, klaar om de grafschenners te verzwelgen.
Met zijn superbe compositie en kleurgebruik, de onzekere toekomst verbergend in zijn holte, houdt het beeld van de golf de spanning schitterend vast. De golf neemt het gehele plaatje in beslag. Het is het laatste plaatje van de onderste strook, onderaan bladzijde 12 van *De sigaren van de farao*. De golf staat op het punt van breken, omslaan, en toch slaat hij niet om, breekt hij niet. Nog niet. De tijd is bevroren en daarmee ook het verhaal. Worden Kuifje en zijn metgezel, onmachtig als ze zijn, verzwolgen door deze muur van water? Het lot is helden altijd gunstig gezind, maar wat staat hen te wachten aan de andere kant van deze monsterlijke golf, voorbode en bron van alles wat kan gebeuren?
Kuifje ontwaakt in een klein schip, een dhow, waarvan de kapitein volgens *Kuifje*-kenners doet denken aan de beroemde Franse avonturier en wapensmokkelaar in de Rode Zee, Henry de Monfreid. Tussen de twee plaatjes en de twee pagina's: een leegte. Een zwart gat en dan de spoedige terugkeer van het geheugen: 'Nu weet ik 't weer. 'n Geweldige golf sloeg over ons heen. En verder... Niets meer...' Niets meer dan het kortstondige verlies van het bewustzijn, of het in herinnering brengen van een beeld uit een ver verleden, toen de helden zich in Marseille inscheepten voor een lange en gevaarlijke reis die hen moest voeren naar het Verre Oosten. Want het beeld van de golf doet denken aan het Verre Oosten. Aan de penselen van de kunstenaars aldaar, aan hun houtsneden, aan hun manier om regen, mist en nevel uit te beelden, de van water doordrongen atmosfeer.
De grote golf bij Kanagawa maakt deel uit van *Zesendertig gezichten op de berg Fuji* (*Fugaku sanjurokkei*) van de grote Japanse

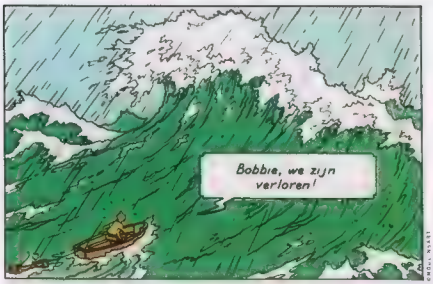

De grote golf bij Kanagawa van Katsushika Hokusai uit 1827 versus een golf op pagina 12 van *De sigaren van de farao*.

Het vlot van de Medusa van Théodore Géricault uit 1819 versus een vlot van Hergé op het laatste plaatje van pagina 37 uit *Cokes in voorraad*.

[1] De filosoof Michel Serres vermeldt in zijn artikel *Tintin ou le picaresque aujourd'hui*, in 1977 verschenen in *Critique*, dat de naam van de held verwijst naar een middeleeuws Frans woord dat *het geluid van tegen elkaar botsende glazen maakt*.

[2] Pierre Assouline, *Hergé*, biografie, Plon, p.376.

RECHTS – *Hollands interieur I* van Jona Miró uit 1928.

ONDER – *De luitspeler* van Hendrik Sorgh uit 1661.

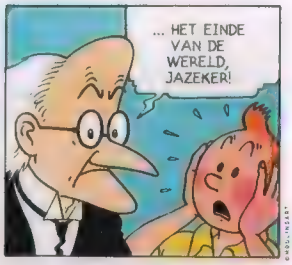

RECHTS – *De Schreeuw* van Edvard Munch uit 1893 versus een plaatje op pagina 5 van *De geheimzinnige ster*.

meester-graveur Hokusai. Deze prent wordt over het algemeen beschouwd als zijn meesterwerk. Deze tekening is de basis van het Japonisme in het Westen en heeft een grote invloed gehad op schilders, schrijvers en toondichters in het Europa van de tweede helft van de 19e eeuw. In Noord-Amerika was Herman Melville, de auteur van *Moby Dick*, er een groot bewonderaar van. Na Walter Crane, die hem bewerkte voor zijn *Paarden van Neptunus*, liet Pierre Bonnard er zich op zijn beurt door inspireren voor zijn reclame-affiche voor France-Champagne (1891), waarin de samengebalde belletjes die over de de rand van het champagneglas opborrelen doen denken aan bruisen van het schuim van de beroemde golf. Claude Debussy gebruikte er in 1905 een detail van voor de uitgave van de partituur voor piano – en later van die voor orkest – van *La Mer*. In Japan zelf bewees Hiroshige hem eer in zijn eigen serie gezichten op de berg Fuji, uitgegeven in 1858. 'Sindsdien', schrijft de criticus Kenneth White in zijn fraaie essay over Hokusai, 'hebben we de golf zo vaak gezien, dat het ons niet meer opvalt. Noch zijn grote wit/blauwe watermassa, noch zijn kuif die uiteenvalt in een regen van druppels in de vorm van de klauwen van een dier'[6].

De monsterlijke bloem staat op het punt van knakken; hij heeft de drie houten schepen al ten dele verzwolgen, samen met de inzittenden met hun fragiele, weinig menselijke hoofden. Op de achtergrond verheft zich de perfect symmetrische kegel van de berg Fuji. De Japanners vergelijken de vorm ervan met een omgekeerde waaier. Het wit van het schuim herhaalt zich in de sneeuw op de top. Ze spiegelen zich aan elkaar, de berg en de golf trekken elkaar aan, verleiden elkaar over en weer. Net als de gravure van Hokusai en de tekening van Hergé elkaar verleiden: de berg Fuji is een golf geworden, die zich hoog verheft aan de horizon.

Zou het beeld van de grote golf van Hokusai diep verborgen zijn geweest in de herinnering van de schilderkunstliefhebber Hergé toen hij het nadacht over het plaatje in *De sigaren van de farao*? Had hij het onder oogbereik? Heeft hij het vrij overgenomen uit een boek of van een affiche? De kunstcriticus Pierre Sterckx doet verslag van een bezoek aan de Studio aan de Avenue Louise in Brussel, waar Hergé in zijn werkkamer een reproductie had hangen van een schilderij van Miró uit 1920[7], *Hollands interieur I* – het schilderij maakt deel uit van een serie van vier doeken. Een ervan is een fantasieweergave van een schilderij van een Hollandse meester, getiteld *De luitspeler* (Hendrick Sorgh, 1661), waarvan de Catalaanse schilder een reproductie op een briefkaart had meegenomen van een reis naar Nederland. 'Wat vooral indruk op me maakte, waren die Hollandse interieurs met dat kleine puntje – paf – als het oog van een vlieg. Dat was voor mij het belangrijkste'[8]. Al in 1917 had Miró zich toegelegd op het spel van de transpositie en op de kunst van het bewerken van de klassieken door met zijn *Portrait de Enric Cristofol Ricart* het dubbele beeld vast te leggen van *Père Tanguy* en het *Zelfportret*

3 Het woord *scout* komt van het oude Normandische *escoute*. Georges Remi was als jonge scout bij de Beverpatrouille. Zijn totem was de symbolische naam 'Nieuwsgierige Vos'.

4 Capitaine Royet, *Le livre de l'éclaireur, manuel des Boys-scouts français*, Journal des Voyages, Paris, 1912, p.199.

5 Kenneth White, *Hokusai ou l'horizon sensible, prélude à une esthétique du monde*, Terrain Vague, 1990, p.111.

6 Edmond de Goncourt, *Hokusaï*, Paris, Bibliothèque-Charpentier, Paris, 1896, p.166.

7 Vermeld door Numa Sadoul, *Entretiens avec Hergé*, Casterman, Bibliothèque de Moulinsart, een collectie onder de hoede van Benoît Peeters, Doornik, 1989, p.228. Knipoog: in de Japanse versie van de albums van Kuifje heet Bobbie Miro... Naar aanleiding van een ontmoeting met Hergé in Brussel, schrijft Pierre Assouline: 'De zes zeefdrukken van kathedralen van Lichtenstein naar Monet hangen nog steeds aan de muur van zijn werkkamer'. Biografie van Hergé, op. cit., p.230.

met verbonden oor van Van Gogh.
Creëren is, zoals de jonge Miró dat deed, en Hergé in een bepaald aantal van zijn plaatjes, opnieuw creëren door middel van een kopie die niet het geïmiteerde origineel nabootst, maar die het bevestigt, tot in de grafische details of de gebruikte coloriet. Hergé merkte spottend op dat de klare lijn geen simpele lijn is. Misschien dacht hij daarbij aan de voorraad, het reservoir van beelden waarin zich in zijn albums de complexe transposities van de *picturale verwijzing* manifesteren.
Je zou zeggen een gravure van Hokusai. Ofwel, de tekening doet denken aan Van Gogh, Gauguin of Picasso. Afgezien van de schilderijen die Hergé ophangt in de achtergrond van de avonturen van zijn held[9], zijn dit soort verwijzingen een grappige manier om de persoon, met wie eenzelfde cultuur wordt gedeeld, uit te nodigen het anders te bekijken. Om in de ingenieuze verandering van het origineel een andere, oudere vorm te zien. Over deze gestolen doeken, die later worden verborgen, maakt Hergé het verhaal van zijn laatste album, *Kuifje en de Alfa-kunst*[10]. Maar daarvóór heeft hij al een verrassende hoeveelheid sluikgoed aan meesterwerken in zijn oeuvre verstopt. En zo stuurt de auteur zijn held en de lezer van Kuifje eropuit om deze schilderijen te zoeken en te identificeren.

LINKS – ***De kwade genius van een koning*** door Giorgio de Chirico uit 1914.

Drie meesterwerken

Iemand schreeuwt, hij klemt zijn hoofd tussen beide handen, de ogen wijd opengesperd. Zijn mond is één groot gat, door ademnood naar binnen gezogen. Het beeld belichaamt de angst, het voorspelt in de geschiedenis van de schilderkunst de Apocalyps. *De Schreeuw* (1893) van de Noorse expressionist Edvard Munch is onderdeel geworden van de collectieve verbeelding en wordt gereproduceerd op de meest uiteenlopende dragers: posters, T-shirts en rubberen maskers, die elk jaar weer tijdens Halloween opdoemen.
Het beeld is ook griezelig omdat je als kind, wanneer je in bed ligt met de gordijnen dicht om de boze wereld buiten te houden, ontdekt dat het Kuifje is. In het album *De geheimzinnige ster* heeft de directeur van de sterrenwacht hem zojuist verteld dat *het einde van de wereld* nabij is.
Een spin, bovenmatig vergroot door de lens van de sterrenkijker, heeft zijn onzichtbare web gesponnen zonder zich iets aan te trekken van de uiterlijke schijn. Net als de kruisspin, maakt Hergé listig gebruik van verschillende standpunten en sluipt hij op mysterieuze wijze naar *De Schreeuw*, als het ware naar een *gemeenplaats* die behoort tot het erfgoed van de visuele cultuur. Maar bij het omslaan van de bladzijde heeft hij deze al teruggegeven aan het verhaal en de spanning van de actie.
Wat als, net zoals de spin, het einde van de wereld of de kwade droom van de dwaze profeet slechts een illusie was?
'Chirico is een schilder van mysteries'[11], schrijft Jean Cocteau

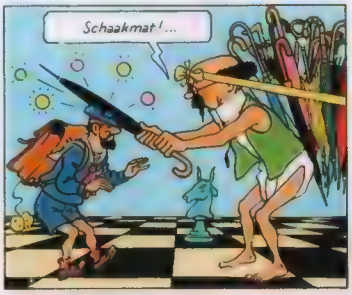

BOVEN EN LINKS – **Haddock en Zonnebloem op pagina 16 van *Kuifje in Tibet*.**

LINKS – ***De kazerne van de matrozen*** door Giorgio de Chirico uit 1914.

8 Miró geciteerd door Juan Punyet Miró en Gloria Lolivier, *Miró, le peintre aux étoiles*, Découvertes Gallimard, 1993, p.46.

9 Hergé onthult half-serieus, half-ironisch betreffende de kunst in *Kuifje en de Picaro's*: 'Voor de beelden heb ik aan Marcel Arnould gedacht, een Belgische kunstenaar. De schilderijen komen uit de school van Serge Poliakoff. Ik vond de 'moderne' interieuren in de catalogus van Roche-Bobois en in het tijdschrift *Maisons françaises*', Numa Sadoul, op. cit., p.201. In *Cokes in voorraad*, heeft Rastapopoulos een Picasso in zijn hut op zijn jacht hangen. Ongetwijfeld een gestolen schilderij.

10 Het 24e album. Door Hergé's ziekte was het maken van het perfecte aantal van 26 albums niet mogelijk. Er zijn immers 26 letters in het alfabet.

11 Jean Cocteau, *Le Mystère laïc (Giorgio de Chirico), essai d'étude indirecte*, met vijf tekeningen van Giorgio de Chirico, Éditions des Quatre Chemins, Paris, 1928, p.8.

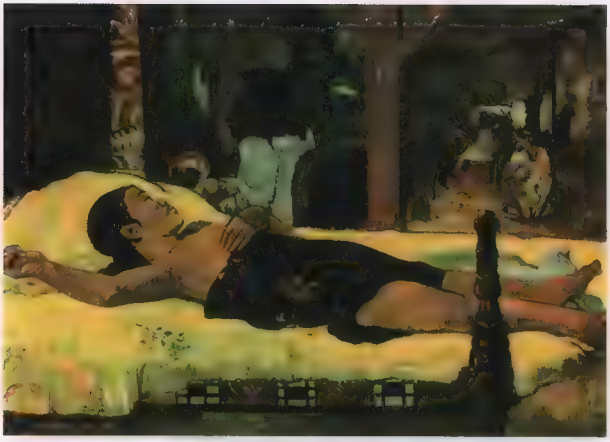

BOVEN – *Te tamari no atua* van Paul Gauguin uit 1896 versus Kuifje als 'kind van God' op pagina 32 van *De krab met de gulden scharen*.

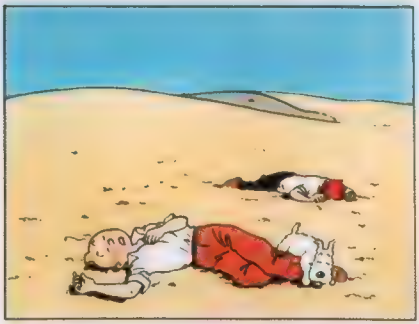

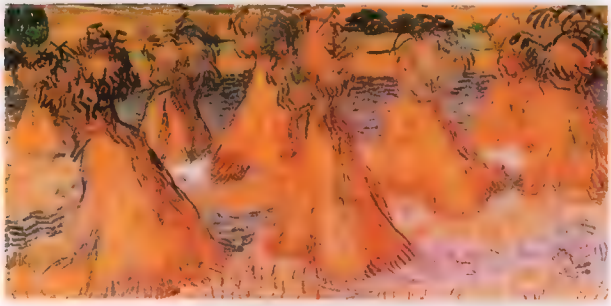

BOVEN – *Korenschoven* van Vincent van Gogh uit 1890 versus een landweggetje met Bobbie op pagina 36 van *Het geheim van de Eenhoorn*.

in een kort essay over deze Italiaanse kunstenaar. Met zijn verlaten steden, lege, overschaduwde pleinen, boordevol symbolen[12], vertegenwoordigt de schilderkunst van Giorgio de Chirico een droomwereld die de weg heeft geplaveid voor het surrealisme. Zijn esthetiek vindt haar basis in de architectuur: een stedelijke achtergrond van arcades en rechte façades, lange rechte lijnen, waarvan het spel van het perspectief en de verdwijnpunten de geschilderde raadsels van Chirico de illusie geven van een driedimensionaal oppervlak.

In deze plechtige, verstarde en monumentale wereld speelt zich de droom van kapitein Haddock af in *Kuifje in Tibet*. Steeds meer onder invloed van de drank, wankelt hij op een weg in Nepal, ver voor een gezelschap sherpa's uit, en valt uiteindelijk al waggelend in slaap. Zijn confrontatie met een boom – Apollinaire merkt op dat bomen opmerkelijk afwezig zijn in het werk van Chirico – en zijn plotselinge val maken een eind aan zijn droom, waarin Hergé veel plezier beleeft aan het spelen met de grootte van de personages.

'Een man die van hoog valt', zegt Cocteau in zijn essay, 'is een man die kleiner wordt en opeens ophoudt kleiner te worden in de houding van een ledenpop. Een man die zich verwijdert is een man die zacht valt en, in plaats van te pletter te vallen, oplost als een wolk. Alle perspectieven van Chirico zijn valsituaties.'[13]

Zonnebloem heeft Haddock net een flinke klap op zijn hoofd gegeven met zijn paraplu. Die paraplu is met de hoed en de slinger één van zijn vaste attributen sinds *De Zaak* die zijn naam draagt. De kapitein is gekleed in een matrozenpakje, draagt een baret met pompon en *valt* in zijn droom op een enorm schaakbord. Daarop staat de kop van een koe met imposante horens: die van het heilige dier waarop hij is geklommen in een straat in New Delhi en die in al die opschudding in een paard is veranderd. Zijn aanvaller, Zonnebloem, heeft het matrozenpak verwisseld voor de broek van een sherpa. De gebruikelijke schoksterretjes die Hergé gebruikt, zijn vervangen door kleine, gekleurde bolletjes. Het schaakbord verwijst naar de partij in een hotel in Zwitserland aan het begin van het verhaal; een ander stukje reisherinnering dat door de droom wordt gecondenseerd, getransformeerd en verplaatst naar deze korte, uit drie plaatjes bestaande scène. De kunstliefhebber herkent het zwart/ wit geblokte vlak in het doek van Chirico, getiteld *De kazerne van de matrozen* (1914). Het eerste plaatje van de droom, met een aantal kegels op de grond en het indrukwekkende verdwijnpunt van de arcades, is de weergave van een ander schilderij van Chirico uit hetzelfde jaar: *De kwade genius van een koning*. Als grafisch vertolker van de gedachten van Cocteau ten aanzien van Chirico, heeft Hergé – door te spelen met tekst en beeld – het verkeersteken weggelaten: de éénrichtingsverkeerspijl op de grond op het schilderij van Chirico. De pijl is veranderd in het bord 'verboden in te rijden'. Ontsproten aan de parodiërende geest van Hergé en aan de fantasie van Cocteau, verdedigt het nu de façade van de arcade tegen *indiscrete blikken* die het nu, paradoxaal genoeg, juist aantrekt.

'Het gebeurt ook dat kennis van het vak de schilderwerken een voltooid, afgerond aspect meegeeft. De sleutel is drie keer omgedraaid om de liefhebbers te verhinderen binnen te gaan en een rol te spelen. Matisse, die een genie is in zijn vak, geeft voor dat hij dat niet is. Daarom valt deze grote schilder zo in de smaak bij het publiek. De amateur denkt dat hij het doek kan afmaken en dat het zijn medewerking nodig heeft. Picasso en Chirico verlammen de kijker. Het lijkt alsof hij op de stillevens van Picasso ziet staan: *Niet binnenkomen, s.v.p.* en op de straten van Chirico: *Verboden in te rijden*'[14].

'Elk meesterwerk bestaat uit verborgen bekentenissen, arrogante woordspelingen, vreemde raadseltjes'[15], schrijft Cocteau in 1928. Daarmee voorspelt hij het werk van Hergé, die met zijn magische potlood vrijelijk put uit de bronnen van de literatuur en de schilderkunst.

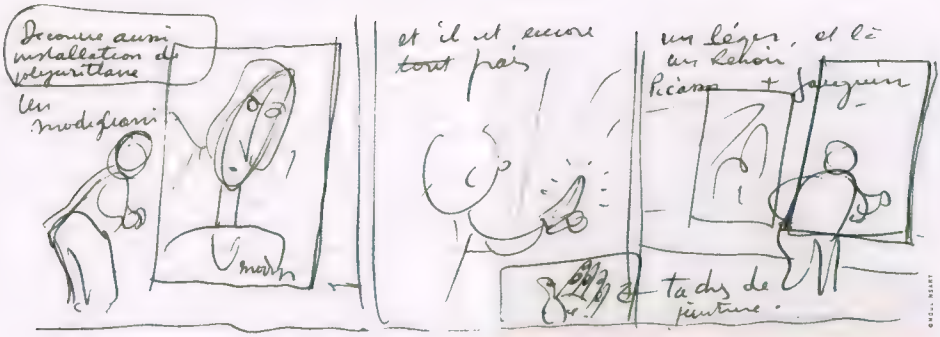

LINKS – Kuifje ontdekt midden in de nacht valse meesterwerken in een villa, een scène uit *Kuifje en de Alfa-kunst*.

De kleuren van Van Gogh

'Oh! Een Modiglianil' *Hij strijkt per ongeluk langs het doek. Er blijft wat verf aan zijn vingers zitten.* 'Het is nog nat!... En hier een Léger... Een Renoir... Een Picasso... Een Gauguin... Een Monet... Allemaal vals! Een ware fabriek van valse meesterwerken, tot in de perfectie geïmiteerd! Ik vraag me af wie...'[16]. Deze scène speelt zich af in *Kuifje en de Alfa-kunst*. Kuifje heeft net midden in de nacht in een villa valse meesterwerken ontdekt. De conceptuele schilder Ramon Nash – ook van tijd tot tijd kopiist – maakt ze aan de lopende band voor een kunsthandelaar. Nu weet Kuifje te veel. De directeur van een galerie en een paar experts zijn al geliquideerd. Zij waren in staat belangrijke onthullingen te doen. 'Een lang en ingewikkeld onderzoek vindt plaats in Amsterdam...'[17]. Om sporen uit te wissen, worden Jansen en Janssen ingezet in een klassieke 'drugsaffaire'.

'Het thema draait om vervalsers. Het album speelt zich af in de wereld van de eigentijdse schilderkunst. Het verhaal is bezig zich te ontwikkelen. Ik ga door met het verzamelen van documentatie en weet niet waar het verhaal op uit zal draaien...'[18]. Hergé heeft zich voor deze geschiedenis laten inspireren door de affaire Legros[19] die aan het eind van de jaren 1960 een schandaal veroorzaakte in Frankrijk en door die van de valse Vermeers van de Nederlandse schilder Han van Meegeren. Naast smokkelhandel in allerlei soorten en maten – opium, valse cheques, slaven, alcohol tijdens de drooglegging – is de zwendel in kunst niet nieuw bij Hergé. De gebroeders Vogel handelen in *Het geheim van de Eenhoorn* in gestolen schilderijen. In *Het gebroken oor* herkent Kuifje de kopie van een authentiek afgodsbeeld dat is gestolen uit het Ethnografisch Museum aan het ontbreken van de inkeping van de oorschelp. In deze schijnkomedie, waarin het echte afgodsbeeld niet meer te onderscheiden is van de ambachtelijk gemaakte reproducties, ontstaat uit het plezier van het namaken van de vervalsing een avontuur met een razendslimme intrige.

Echte vazen en nagemaakte pendules, wapenrusting. In de kelders van kasteel Molensloot vinden we ook schilderijen. In *Het geheim van de Eenhoorn* wordt Kuifje daar opgesloten. Bobbie is naar hem op zoek en we zien hem op bladzijde 36 van het album op een verlaten landweg. We vergeten voor een ogenblik het verhaal en richten onze blik op de balen hooi, links van de weg, een stukje onder de horizon; ze liggen achter twee bomen. Met spectaculaire precisie vormen ze een landschap, een gedeeltelijk evenbeeld van een schilderij dat door Van Gogh in juli 1890 is geschilderd in Auvers-sur-Oise, dat tegenwoordig in Dallas is te zien. De bomen verbergen een detail: Van Gogh, die met zijn palet vol kleuren werkt aan zijn zigeunerwoonwagens, welke spoedig het park van Molensloot binnenrijden in *De juwelen van Bianca Castafiore*.

In hun isolement, hun naaktheid, bewijzen twee loden schoenen, vergeten op het dek van een schip, in *De schat van Scharlaken Rackham*[20] eer aan de klompen van de Nederlandse schilder.

Elders, meer naar het westen, wacht kapitein Haddock in *De Zonnetempel* op zijn terechtstelling op de brandstapel, waar Zonnebloem, fraai opgetuigd voor het hoogste offer, hem gezelschap zal komen houden[21]. Hij zit op een krukje, voor-

LINKS – *Een paar leren klompen* van Vincent van Gogh uit 1889 versus de achtergelaten schoenen op een schip op pagina 49 van *De schat van Scharlaken Rackam*.

12 'Een ruimte kan verschijnen zoals de voorpui van een etalage waarin elk voorwerp slechts een teken is dat erom vraagt gedecodeerd te worden, verder nog dan zijn visuele vanzelfsprekendheid.' Giovanni Lista in *De Chirico et l'avant-garde*, L'Âge d'Homme, Lausanne, 1993, p15.

13 Ibidem, p.8. Het werk van Chirico 'toont ondankbare en verloren wegen, waar slechts verboden tekens bloeien', schrijft de criticus Pierre Flouquet in zijn recensie, in maart 1928, van de expositie van de Italiaanse schilder in een galerie aan de Avenue Louise in Brussel. Geciteerd door Giovanni Lista, op. cit., p.83.

14 Ibidem, p.31-32.

15 Ibidem, p.73.

16 Hergé, *Tintin et l'Alph-Art*, Casterman, 2004, p.46. De uitgever had in 1986 een facsimile-uitgave laten maken van de belangrijkste schetsen.

17 Ibidem, p.54.

18 Hergé in een archiefpagina, gedateerd december 1982. Ibidem, p.54.

19 Fernand Legros, Parijse schilderijenhandelaar met een opzichtig voorkomen: cowboyhoed, zonnebril, halskettingen, Rolls met chauffeur. Hij verkocht aan een oliemagnaat en groot verzamelaar tientallen valse doeken van Derain, Vlaminck en Modigliani. 'Het schandaal was des te groter omdat Legros aan veel mensen schilderijen had geleverd', schrijft Pierre Assouline, op. cit., p.726-727.

20 Hergé, De schat van Scharlaken Rackham, Casterman, 1945, p.49.

21 De naam van de professor is een knipoog naar Van Gogh, net als het afgodsbeeldje met het gebroken oor.

RECHTS – *De oude, trieste man* van Vincent van Gogh uit 1890 versus de wanhopige Haddock op pagina 55 van *De Zonnetempel*.

BOVEN – *De woonwagens, zigeunerkamp bij Arlès* van Vincent van Gogh uit 1888 versus de bonte optocht op pagina 12 van *De juwelen van Bianca Castafiore*.

overgebogen, met zijn vuisten tegen zijn voorhoofd gedrukt. Het is de gespiegelde versie van een schilderij van Van Gogh dat een oude man voorstelt, gezeten op een stoel bij het vuur, met zijn vuisten tegen zijn voorhoofd gedrukt. Het gaat om *De oude, trieste man*, geschilderd in Saint-Rémy in 1890. De voorstellingen zijn elkaars spiegelbeeld en voeren een dialoog met elkaar via de tekening en de kleur, het perfecte droombeeld van hun overeenkomsten. Hergé heeft Haddock de houding van de oude man aangemeten. De tekst in de balloon van de kapitein kan zich laten lezen als een toelichting op het schilderij van Van Gogh, een *onderschrift* waar de strip het woord leent aan het schilderij in ruil voor zijn kleuren: 'Het is afgelopen!... Er is geen hoop meer!... Ik heb nog nooit zó in de put gezeten!'

'Die grijsaard is een kruispunt', zegt André Gide, de auteur van *Les Caves du Vatican* en *Les faux-monnayeurs*, van één van de personages.

De oude man van Van Gogh is bij Hergé een ander, waar de schilderkunst en de strip elkaar hebben gevonden via de ongebruikelijke *transplantatie* van de *fantasie*.

De begrafenis van de sardine

Gestolen, talloze malen vervalst, in stukken uiteengespat op het dek van een schip en uiteindelijk opgelapt... Ja, het afgodsbeeldje met het gebroken oor heeft het zwaar te verduren gehad. Sinds zijn eerste verschijning in de wereld van Hergé, aan het eind van de jaren 1930, weet het de tand des tijds goed te doorstaan. In deze komedie van vergissingen die de tekenaar eromheen heeft gecreëerd, met al die onverwachte wendingen, is de verrassing niet meer weg te denken. Vandaag niet, net zo min als vroeger.

Afgoden hebben altijd iets spannends. Het kunnen voorwerpen zijn die worden aanbeden binnen primitieve beschavingen of bewonderde figuren van de cultuur: schrijvers, componisten en schilders. Hun onverwachte verschijning verbijstert de lezer altijd, vergelijkbaar met de verbazing van Kuifje en Bobbie na hun terugkeer uit Las Dopicos, de hoofdstad van San Theodoros. Echt of vals, het afgodsbeeldje dat zo lang onvindbaar was, staat daar open en bloot in de etalage van een antiquair, helemaal aan het eind van *Het gebroken oor*[22]. Bobbie kijkt naar het beeldje, maar Kuifje, hier te zien *en profil*, kijkt naar iets anders. Een voorwerp, iets meer naar rechts in de etalage, heeft hem verrast: een niet ingelijst schilderij van een man met een indrukwekkende hoge hoed. De geportretteerde heeft bakkebaarden en is gekleed in een jas met brede revers. Hij glimlacht breed, waardoor zijn mondhoeken zich hoog opkrullen in zijn gezicht. Het is alsof hij zich van achter de etalageruit verheugt in het volstrekt onverwachte weerzien. Terwijl het album zijn einde nadert, lacht de persoon naar de ontstelde Kuifje. Heeft hij de kleine reporter gedurende het hele verhaal voor de gek gehouden door hem zonder dat hij dat wist te laten optreden in zijn eigen schilderstukken?

Want deze bourgeois uit de 19e eeuw met zijn open gezicht, kennelijk tevreden over deze grap, is een schilder. Eén van de

grootste Spaanse schilders. Het origineel van dit portret, dat samen met het afgodsbeeldje in de etalage strijdt om de aandacht van de passant, verschilt er in enkele opzichten van. De kraag van de geklede, grijze jas ligt plat en de mondhoeken buigen zich omlaag in het driekwart profiel. Het gaat om een zelfportret, en wel dat van de schilder Francisco Goya y Lucientes.

Het siert het titelblad van *Los Caprichos*, verschenen in 1799[23]. Samen met *De rampen van de oorlog*, gepubliceerd in 1810, betekent deze uitgave één van de twee belangrijkste gravureseries die door Goya zijn gemaakt. Ook deze is opgenomen in de privégalerie van de door Hergé aanbeden schilders.

Goya maakte de bezetting van Spanje door de legers van Napoleon mee en was daardoor indirect getuige van hun wrede optreden. De schilder[24] uitte zijn woede op het canvas. Zijn *De rampen van de oorlog* en een aantal van zijn omvangrijke werken in olieverf zijn een krachtige aanklacht tegen de dwaasheid en de gruwelen van de oorlog en de daarmee gepaard gaande folteringen: het garrotteren, ophanging, het spietsen op boomtakken, verminking van lijken met de sabel, het afslachten van rebellen door ze voor het vuurpeloton te laten doorzeven met kogels. Het beroemde schilderij *3 mei 1808 – Tres Mayo 1808*, dat tegenwoordig in het Madrileense Prado Museum hangt, is één van de bekendste werken van Goya. Het is nacht. Aan de voet van een heuvel liggen lijken uitgestrekt op de grond, badend in het bloed. Het zijn verdedigers van Madrid, in opstand gekomen tegen de bezetter. Een lantaarn verlicht het witte hemd van een man die op zijn knieën is gevallen. Hij is het centrale personage. Hij schreeuwt of scheldt, met z'n armen gestrekt. Een monnik bidt. We zien de gezichten van de leden van het vuurpeloton niet.

Dit schilderij, het eerste in zijn genre en in de westerse schilderkunst het referentiepunt betreffende een fusillade, heeft Edouard Manet in 1868 geïnspireerd voor zijn *Executie van Maximiliaan*. We komen het ook tegen in *Het gebroken oor*, waar het de scène waarin Kuifje voor het vuurpeloton staat extra dimensie geeft[25]. Van alle picturale transposities is die van het vuurpeloton het meest in weerklank met het geleende origineel. Gebruik makend van het procédé van ontwrichting van het beeld door verandering van omgeving en context[26], rijgt Hergé de figuren van twee schilderijen van Goya aan elkaar in een soort uitdagend spel. Het is een echte grafische guerrilla, spelend met voorstellingsvermogen en het visuele geheugen van vormen. De revoluties, die Kuifjes executie annuleren en even later weer bevestigen, volgen elkaar razendsnel op. De 'al drie keer gefusilleerde'[27] held staat lallend en gesticulerend op de binnenplaats van de kazerne waar het executiepelon probeert hem in het vizier te krijgen.

BOVEN – *3 mei 1808 – Tres Mayo 1808* van Francisco Goya uit 1814 versus Kuifje in een nogal penibele situatie op pagina 20 van *Het gebroken oor*.

LINKSONDER – *Zelfportret* van Francisco Goya versus het schilderij in de etalage van een antiquair op pagina 56 van *Het gebroken oor*.

22 'De etalages van winkels – Deze oefening, gecombineerd met die van het portier van de wagon, is één van de beste oefeningen om het visuele geheugen te ontwikkelen. De gids geeft elke verkenner een stuk papier en een potlood. Daarna laat hij ze snel langs een aantal etalages lopen en vraagt ze vervolgens om op te schrijven welke voorwerpen ze hebben gezien', capitaine Royet, op. cit., p 422.

23 De omgeving van Goya heeft het volgende apocriefe commentaar toegevoegd aan het manuscript van *Los Caprichos* dat bewaard wordt in de Nationale Bibliotheek in Madrid: 'Mijn authentieke portret, dat van een slechtgehumeurde man, heeft iets van een satiricus.' Citaat van Jean-Pierre Dhainault in zijn presentatie van *Les Caprices*, éditions de l'Amateur, Paris, 2005, p.34.

24 Wij ontlenen de illustraties van schilderijen van Goya en een aantal gegevens aan de monografie gewijd aan de genoemde schilder van Rose-Marie et Rainer Hagen, *Francisco Goya – 1746-1828*, uitg. Taschen, Keulen, 2007.

25 Het thema van het executiepeloton is niet nieuw bij Hergé. Het kwam al voor in *De sigaren van de farao* (blz. 18 van het album), en in één van de allerlaatste scènes van *Kuifje en de Picaro's* (blz. 59 en 60), wanneer Jansen en Janssen voor het vuurpeloton staan, op het moment dat de Carnavalsoptocht met het enorme masker de plaats van executie nadert.

26 'De schilder (net zoals de dichter) kiest in het algemeen wat hij oordeelt het meest geschikt te zijn om zijn doel te bereken; hij verenigt in één enkel fictief personage omstandigheden en karaktereigenschappen die de natuur over diverse personen verdeelt; uit deze combinatie, mits ingenieus gerangschikt, resulteert een gelukkige imitatie waardoor hij, wanneer hij gebruik maakt van zijn talent, de titel van uitvinder verwerft en niet die van serviel kopiist', zegt Goya in de aankondigingsadvertentie van *Los Caprichos* in februari 1799 in *Diario de Madrid*. Cf. Jean-Pierre Dhainault, presentatie van *Les Caprices*, op. cit., p.32. Door het begrip cultuur te vervangen door het begrip natuur, zou het esthetische geheel kunnen worden beschouwd als het belangrijkste element van de vrolijke lessen die door Hergé worden gegeven.

27 Ironiseert generaal Alcazar, die Kuifje zal bevorderen tot kolonel en speciaal adjudant, wanneer hij eenmaal is bekomen van de opwinding en de vreugde van de permanente Revolutie.

RECHTS – *Binnenplaats van het gekkenhuis* van Francisco Goya uit 1794 versus een labiele Kuifje op pagina 21 van *Het gebroken oor*.

RECHTSBOVEN – *Een wandeling in Andalusië* van Francisco Goya uit 1777 versus een plaatje met dezelfde kleurstelling op pagina 22 van *Het gebroken oor*.

Diezelfde avond...
Vrienden, een nieuw lid. Een officier die liever zijn ontslag nam dan nog langer de tiran te dienen. Hij zal de eed afleggen.

Op één van de plaatjes laat Hergé hem langs een stenen muur waggelen, de armen omhoog, wijd uit elkaar, met de handpalmen naar boven gekeerd. Deze houding vinden we terug bij één van de patiënten, ook tegen een stenen muur, in de donkere achtergrond van het schilderij *Binnenplaats van het gekkenhuis*, door Goya geschilderd in 1794. Door van de binnenplaats van een krankzinnigengesticht in het Spanje van de 19e eeuw over te gaan naar die van een kazerne van de republiek San Theodoros, heeft het beeld zich bevrijd van de tragische angst, om vervolgens bij Hergé op te doemen in vorm van een waanzinnige grap.

Op een ander schilderij dansen figuren in dezelfde symbolische houding, ook met hun armen in de lucht. *De begrafenis van de sardine* (1812-1819) stelt een gemaskerd bal voor; het is de afsluiting van het Carnaval, op Aswoensdag. De brede lach van het verheerlijkte gezicht op een vaandel ziet toe op de volkse Saturnusfeesten van een wereld die op z'n kop staat. Bij de *Saturnaliën* wordt aan het eind van het Carnaval op spottende wijze de tijdelijke dood van de autoriteit gevierd. Deze is tussen het komen en gaan van revolutie en contrarevolutie volledig zoekgeraakt in San Theodoros. Verwarring en chaos alom. Kuifje wordt opgenomen in de kring van dansers van Goya, om mee te doen aan hun fantastische sardane: de benen één voor één naar voren geheven, de armen wijd uiteen, hoog in de lucht.

De houding van de armen, uitgestrekt naar de hemel, betekent bij Goya een verlangen om weg te vliegen. De drang om te gaan naar een hiernamaals dat hij tot doel van zijn sarcasme heeft gemaakt. In zijn schilderij *De pop van stro – El Pelele* (1791-1792), gooit de schilder een meelijwekkende, gemaskerde ledenpop hoog in de lucht. Zijn hoofd hangt opzij, het volgende moment valt hij naar beneden. Zijn slappe poppenarmen en de lange vlecht van zijn pruik – als een lachwekkend aanhangsel – zweven in de ruimte, alsof ze meezwieren op de beweging van een denkbeeldige schommel. De stroman is voor de vrouwen een mikpunt van spot. Hij is hun speeltje. Ze kunnen hem lelijk toetakelen, hem breken met hun handen.

De rotswand langs de bergweg stopt de schitterende auto van kolonel Kuifje op brute wijze in zijn vaart. Spatbord, bumper, koplamp, vaandel en de inzittenden worden evenzovele projectielen: alles vliegt de ruimte in en onder de trekken van de held van Hergé verschijnt opnieuw de pop van Goya – hoog opgestuwd in de lucht, de armen los hangend in de leegte. Door het geweld van de botsing stuurt Hergé een nieuw schilderij van de Spaanse meester naar de schroothoop. De strip verpulvert het schilderij vanuit de verborgen vrolijkheid van de kunstenaar om kapot te maken waar hij zoveel van houdt: *zijn culturele speeltjes*.

De schilderkunst, die voortdurende bron van inspiratie, was Hergé's kwelgeest die hij het meest heeft geprobeerd te beschermen. Met zijn voorliefde voor vermommingen en mystificaties, onverwachte onthullingen, gaat de auteur gemaskerd voort van album naar album. Zijn werk toont een grote aantrekkingskracht voor geheimzinnige zaken – occultisme en fakirpraktijken, een waarzeggersvoorstelling in een *music-hall*, kristallen bollen, radiësthesie en levitatiefenomenen. Het mysterie is een manier van denken van de auteur, een kunst van tekenen. In zijn vormen, kleuren en motieven schuilt achter het beeld bij Hergé een geheime identiteit met vele gezichten. Net als de auteur, beweegt deze zich gemaskerd voort en past het zijn invloed aan de omstandigheden aan. Op de zichtbare uitbarsting van gelach om de getoonde grap – jeukpoeder, waterpistool, knalsigaren en het Borgiapoeder[28] – is bij Hergé de *glimlach* het antwoord in de vorm van ontsnapte beelden uit musea en galeries – gehuld in stilte, zoals een samenzweerder zich hult in een wijde cape.

LINKS – *De pop van stro* – *El Pelele* van Francisco Goya uit 1791/1792 versus Kuifje en Bobbie tijdens een vervelend ongeval op pagina 41 van *Het gebroken oor*.

ERNAAST – *De begrafenis van de sardine* van Francisco Goya uit 1812/1819 versus de sardane van Kuifje op pagina 21 van *Het gebroken oor*.

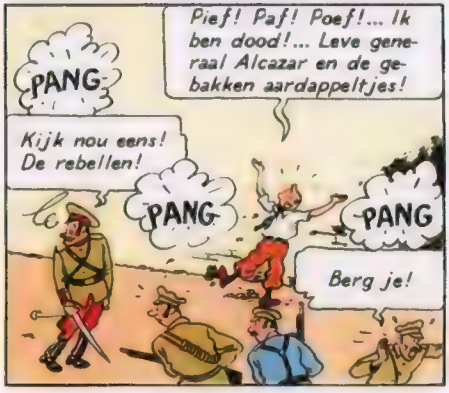

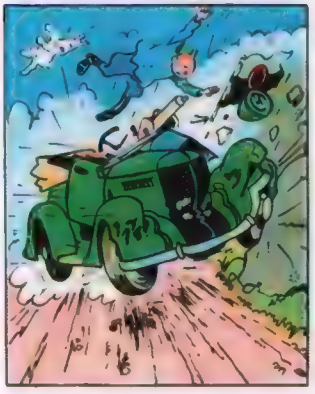

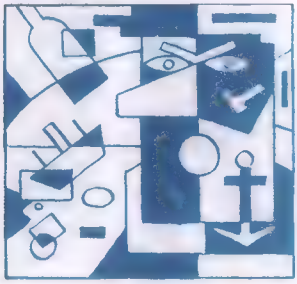

BOVEN – Camouflage! Een fles. Een anker, een zinkend schip, dreigende ogen, een verstarde vloek in een wijd geopende mond: het schilderij op één van de schutbladen van de Franse *Kuifje*-albums schetst een zeer vrij geïnterpreteerd portret van kapitein Haddock, of van zijn illustere voorvader.

De samenzweerder in *Het gebroken oor* is een echte poseur. Hij zet zijn been elegant vooruit en maakt zo een split in zijn cape. Hij laat een lange sok zien die zijn gehele kuit omsluit. Hij staat aan de linkerkant van het plaatje, trots, met zijn grote, gele hoed en zijn zwarte masker dat zijn gezicht gedeeltelijk bedekt. Het is het politieke samenzweringsattribuut bij uitstek en de andere leden van het complot dragen het eveneens. Vastbesloten om het regime van generaal Alcazar omver te werpen, hebben ze plaatsgenomen aan een tafel waarop een rood kleed ligt. Het pleisterwerk van de muur vertoont een lange scheur. De kleur ervan is diep blauw en schittert als zijde. Geel, zwart, rood, blauw: deze superbe kleurstelling vinden we terug in het schilderij *Een wandeling in Andalusië*, gemaakt door Goya in 1777. De *majos*, afkomstig uit de zigeunergemeenschap in het zuiden van Spanje en herkenbaar aan hun elegante kleding, zijn in het park druk bezig met amoureuze intriges, waarbij ze zich verbergen achter hun capes.

De meest angstwekkende van hen, met zijn blik op oneindig, zien we op het plaatje in *Het gebroken oor*, klaar om de aanslag te plegen, voordat hij uiteindelijk moet vluchten in een cape die volledig in flarden om zijn lichaam hangt.

Illusie en pastiche

Ne peut-il pas, sans qu'il le dise / Kan hij niet, zonder dat hij het zegt
Rire sous cape de ces tours / In zijn vuistje lachen om die kunstjes
La Fontaine

Volgens de klassieke esthetische theorie *bestaat de ware kunst eruit de kunst te maskeren.* Om iets wat onnatuurlijk is voor natuurlijk door te laten gaan, of, zoals letterlijk bij Hergé: om kunstwerken te maskeren. De bagage van de uit Afrika teruggekeerde helden bevat een fabelachtig jachttafereel dat de tekenaar meeneemt naar het avonturenverhaal: een *speelse kunst van camouflage en illusie*, een ware opening naar de verbeelding van het werk.

Het koloniale kostuum dat Kuifje in Kongo draagt, is de eerste in een lange reeks vermommingen waarmee hij zich aanpast aan de lokale bevolking in de landen waar hij zijn avonturen beleeft. Vermomd ontsnapt hij aan zijn achtervolgers, dringt hij bij de vijand binnen of laat zich, zij het zelden, voor één van hen doorgaan. Zelfs Bobbie trapt er geregeld in.

28 Het poeder 'geeft aan de rand van het glas een sterke, bittere smaak en, na nuttiging, het afschuwelijke gevoel vergiftigd te zijn'. 'Deze grote sigaar (9 cm lang en 2,5 cm dik), voorzien van een bandje met de merknaam "Flor Fina", verbergt een universele ontsteker', *Encyclopédie des Farces et attrapes et des mystifications*, uitgegeven onder de redactie van François Carradec, uitg. Jean-Jacques Pauvert, 1964, p.463.

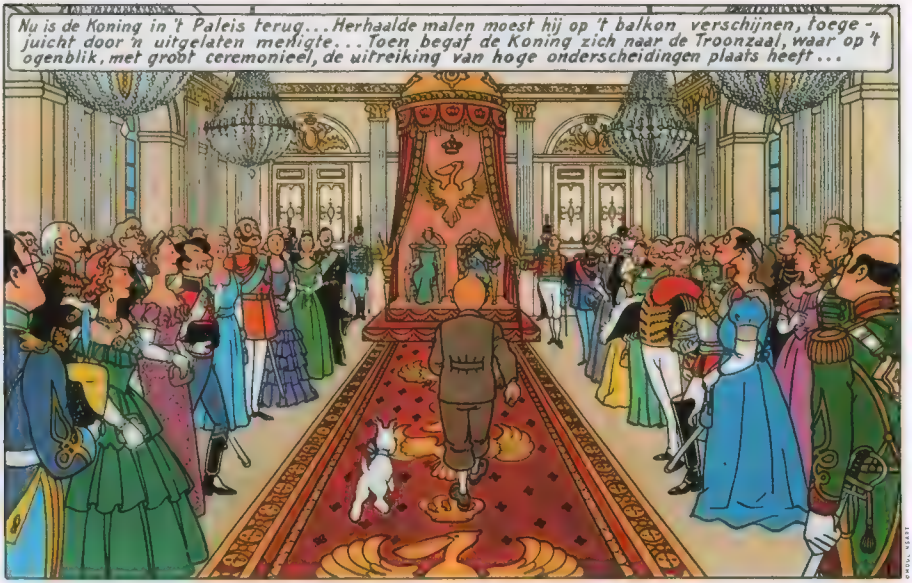
Nu is de Koning in 't Paleis terug... Herhaalde malen moest hij op 't balkon verschijnen, toege-juicht door 'n uitgelaten menigte... Toen begaf de Koning zich naar de Troonzaal, waar op 't ogenblik, met grobt ceremonieel, de uitreiking van hoge onderscheidingen plaats heeft...

Kuifje is een ander: een Japanse generaal, een blinde bedelaar of een waterdraagster. In Kongo kruipt hij in de huid van een chimpansee. Een andere chimpansee gaat aansluitend ook naapen en zet Kuifjes koloniale helm op. Het volgende slachtoffer van zijn buitensporige voorliefde voor camouflage is een giraffe. Honden, papegaaien, krabben (die zichzelf vermommen met een masker van algen), apen, olifanten. De lievelingsdieren van Hergé, zijn bestiarium, maken allemaal op verschillende manieren gebruik van camouflagetechnieken[29].

De toekomstige schepper van *Kuifje* is 7 jaar oud[30], de leeftijd van zijn jongste lezers, als in 1914 de Eerste Wereldoorlog uitbreekt. Het vliegtuig verschijnt op het strijdtoneel. Tegen deze dreiging van boven wordt een nieuw middel ingezet: *camouflage*. Iets nieuws dus, net als het woord zelf, dat is afgeleid van *camoufler*, wat in politiejargon 'veranderen' of 'maskeren' betekent. De Franse minister van oorlog richtte er in 1915 een speciale divisie voor op. De commandant daarvan, kunstschilder, b.d. liet de *camoufleurs* kanonnen, vrachtwagens, tractors, tenten, barakken, hangars en paarden beschilderen. 'De camouflage is een ware kunst; de kunst van de voortdurende illusie. Zij moet de meest aandachtige blik misleiden door zo veel mogelijk overeen te komen met de dingen om haar heen'[31]. Deze *camoufleurs* waren afkomstig uit de artistieke avant-garde, het impressionisme en het kubisme, en bedreven in het weergeven van de denkbeeldige dubbelganger van de werkelijkheid. Toen Pablo Picasso tijdens de Eerste Wereldoorlog in een Parijse straat een gecamoufleerd kanon zag, riep hij uit: 'Dat hebben wij gedaan!'[32]. De *camoufleurs* vervormden het uiterlijk van een object om de identificatie ervan te bemoeilijken en gebruikten daarvoor dezelfde methoden – onregelmatige lijnen, gebroken en vertekende vormen – als de kubisten gebruikten om objecten mee weer te geven. Een kubistische portret is opgebouwd uit fragmenten van de identiteit, zoals die is waargenomen uit tal van gezichtspunten.

Een fles. Een anker, een zinkend schip, dreigende ogen, een verstarde vloek in een wijd geopende mond, de ontbrekende baard die hij aan het landschap heeft moeten afstaan: het schilderij op één van de schutbladen van de Franse *Kuifje*-albums schetst een zeer vrij geïnterpreteerd portret van kapitein Haddock, of van zijn illustere voorvader. Hergé, een uitstekend *camoufleur* uit de wereld van het beeldverhaal, had er plezier in om de beeltenis van zijn personage te verstoren door hem een kubistisch *harlekijnspak* aan te trekken.

Op willekeurige pagina's zijn meesterwerken verstopt, door Hergé onherkenbaar gemaakt; hier gebruikmakend van een houding of gebaar, daar van de kleuren of een thema.

Imiteren, verplaatsen, vervormen, maskeren: met kaatsspelletjes en grappige pastiches nodigt de wereld van Hergé uit tot een verrassende deelname aan de *beelden* en de *vrolijke vertelkunst*.

De kroning van het beeld

'Hoe echt! Dit is geen schilderij, je loopt in dit schilderij'[33]. Deze uitspraak is van Napoleon Bonaparte toen hij zijn kroning zag, geschilderd door Jacques Louis David (1748-1825). Wat de toeschouwer echter het meest frappeert in dit officië-

---

29 Hergé beleeft ook grafisch plezier aan het bekleden van zijn personages met de uiterlijke kenmerken van een vreemd lichaam. Een uitspraak van Hergé die een mogelijke invloed verraadt is de volgende: 'Mijn vader werkte in een confectiebedrijf voor jongens. Hij schetste kledingmodellen en de virtuositeit waarmee hij bij voorbeeld een matrozenpak tekende, bracht mij in verrukking.' Geciteerd door Benoît Peeters in *Le Monde enchanté d'Hergé*, p.27. Op de uitnodigingskaart voor de 20e verjaardag van de Franse editie van het weekblad *Kuifje* in 1968, reist Kuifje in regionale klederdracht (als visser, Baskische schaapherder, Breton, Vendeeër en op lange stelten als schaapherder in de Pyreneeen) door Frankrijk. In de serie *Voir et savoir*, bedacht door Studio Hergé en gewijd aan onder meer de geschiedenis van de marine, de spoorwegen en de luchtmacht, draagt Kuifje het uniform van een Duitse, Engelse, Amerikaanse en Japanse piloot, als een paspop met een ongekend aanpassingsvermogen.

30 In 1907 werd ook de scouting opgericht. *The Scout*, het officiele orgaan van de beweging, verscheen als eerste in Engeland. *Scouting for Boys*, het door Baden Powell geschreven handboek voor scouting, verscheen in datzelfde jaar.

31 Georges Spitzmuller, *Mémoires d'un camoufleur*, F. Rouff, éditions, Parijs, 1918, p.10.

32 Ibidem, p.24.

33 Napoleon geciteerd door Simon Lee, *David*, Ed. Phaidon, Parijs, 2002, p.258.

34 Hergé, *De scepter van Ottokar*, Casterman, 1947, p.59.

35 David geciteerd door Simon Lee, op. cit., p.259.

36 *Encyclopédie des Farces et attrapes et des mystifications*, uitgegeven onder de redactie van François Carradec, uitg. Jean-Jacques Pauvert, 1964, p.357.

LINKS – ***De kroning*** **van Jacques Louis David uit 1805/1807 versus Kuifje en Bobbie die naar eeuwige roem en onsterfelijkheid schrijden op pagina 59 van** ***De scepter van Ottokar.***

le stuk dramaturgie ter meerdere glorie van de Keizer, is de verstilde pracht en praal van de scène. Hoge functionarissen, vorsten, maarschalken, hertoginnen met parelcolliers, officieren in uniformen met gouddraad bestikte motieven in de vorm van eiken- en laurierbladeren en met de sabel aan de gordel, prelaten, de paus – iedereen op zijn best om de kroning zo veel mogelijk luister bij te zetten en de legende vast te leggen. In het plaatje in *De scepter van Ottokar*[34] schrijdt men. Het lijkt alsof Kuifje loopt over de ontrolde sleep van Joséphine. De loper, afgezet met bijen, die samen met de adelaar de emblemen vormen van het napoleontische keizerrijk, het rijk van de bekwame wapenactiviteiten, van de handel en de kunsten. Voor het voltallige hof van Syldavië genieten Kuifje en Bobbie met volle teugen van hun overwinning op de subversieve krachten. Ze schrijden, net als Napoleon, naar eeuwige roem en onsterfelijkheid.

David heeft zichzelf afgebeeld op *De kroning*, met schetsboek in de hand, op het balkon boven *Madame Mère*, Laetitia Bonaparte. 'Ik verberg me in de schaduw van mijn held'[35]. Zo zien we ook Hergé, *en profil*, incognito maar herkenbaar, te midden van een groep Syldavische hoogwaardigheidsbekleders. Als bescheiden bijfiguur, maar toch op de eerste rang, in de *schaduw van de held*. Tussen de menigte hovelingen die plaatsmaken voor Kuifje, wordt menig knipoog gewisseld met de ingewijden van *Studio Hergé* in Brussel. In de persoon die voor Hergé staat herkennen we de tekenaar Edgar P. Jacobs, gekleed in de ambtskledij van Berthier, de opperjachtmeester van het schilderij van David, minister van Oorlog en Maarschalk van het Keizerrijk. Andere medewerkers van de Studio en vrienden van Hergé zijn door de auteur zelf uitgenodigd om in karikaturale vorm aanwezig te zijn bij de plechtigheid.

Door het plaatje te tekenen met natuurgetrouwe precisie en de pracht en praal te ontlenen aan de schilderkunst, is de hagiografie van Kuifje is gang gezet, en zijn schepper is zijn beste propagandist in deze triomfantelijke kroning van het beeld.

'Het meesterwerk is een eeuwigdurende verrassing'[36].

De verborgen boom

Het valse geld valt in linnen zakken uit de lucht. Het dreigt het echte geld te verjagen en het land te overspoelen. Het vertrouwen wankelt, de argwaan verspreidt zich. De leden van de bende kijken kwaad; ze zijn buiten gevecht gesteld. Hun gelaatsuitdrukking spreekt boekdelen. Zo ook de glimlach van de helden die net zijn teruggekeerd van de zwarte rotsen. Hun foto staat op de voorpagina van de Daily Glasgow. Kuifje en Bobbie staan tussen vier politieagenten – *constables* in de Engelse versie van het album. De bende zit achter slot en grendel en de gorilla Ranko, slachtoffer van een valpartij en

GEHEEL LINKS – **Een krantenfoto met Kuifje en enkele** ***constables*** **op pagina 62 van** ***De zwarte rotsen.***

LINKSMIDDEN – ***Zelfportret*** **van John Constable uit 1806 versus het middelste personage op een plaatje op pagina 61 van** ***De zwarte rotsen.***

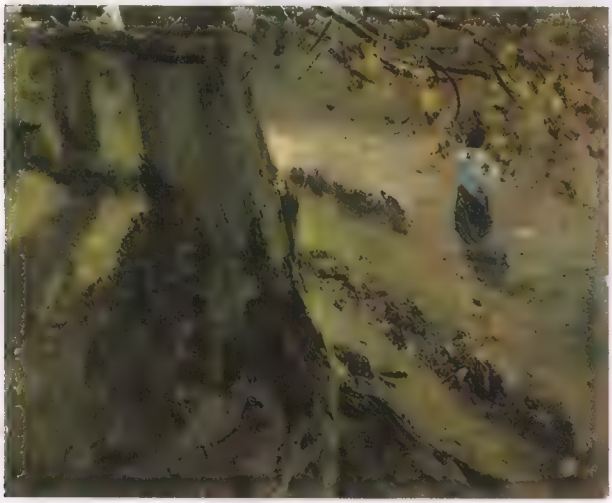

BOVEN – *Study of Tree Trunks* van John Constable uit circa 1821 versus een vondst van Kuifje en Bobbie op pagina 12 van *De zwarte rotsen.*

GENEEL BOVEN – *The Entrance to the Village of Edensor* van John Constable uit 1801 versus een scène op pagina 41 van *De zwarte rotsen.*

RECHTS – *A Woman by an Old Willow Tree at Ham, Surrey* door John Constable uit 1834 versus een gat in een oude houten toegangspoort op pagina 46 van *De zwarte rotsen.*

een ontwrichte arm, zit in de London Zoo. Maar het kwaad is geschied. De pastiche is neergedaald uit de wolken in de hemel en heeft zich verspreid over het landschap: een brug of het uitzicht op een schilderachtig dorpje, een gezicht dat een zelfportret is. Maar ook cumuluswolken die in het niets uitwaaieren, cirruswolken die uitslierten boven de toren van

een ruïne. Vier doeken of gedeelten van doeken van de 19e eeuwse Engelse landschaps- en portretschilder John Constable. Vooral de stam van een holle boom, een olieverfschets op een klein stuk papier dat vandaag te zien is in het Victoria and Albert Museum in Londen.
Een prachtig bot om op te knagen, dat schilderij. Een oud bot wellicht, vergeten en opgegraven uit zijn bergplaats in het kreupelhout van *De zwarte rotsen*, maar dat de oogjes van Bobbie doet schitteren. En dat uitnodigt tot een hernieuwde kennismaking met het werk van die wat uit de mode geraakte schilder, *so typically British*.

Het lachen van de goden

De goden van het beeldverhaal hebben zo hun geheimen. Net als Zeus slaan ze onverwachts toe, als een blikseminslag, als geesten te midden van geschater en brekende ruiten en glazen. *De Zaak Zonnebloem* begint met een donderslag die een storm op het platteland inluidt. In de coulissen zwerft Mefisto rond, op de wijs van Gounods opera *Faust*.
Bang! Opnieuw een donderslag. Op het parket in de salon van Molensloot staat een paar schoenen. Het lichaam van hun eigenaar, *de aristocraat*, dat in rook lijkt te zijn opgegaan, hangt hoog in een kristallen kroonluchter. Een uitstekende arm bungelt in de leegte. Schitterend en gebroken.
Net zo schitterend als de goddelijke *Leda* van Rubens, die door Zeus in de gedaante van een zwaan het hof werd gemaakt. De Grieken hebben hier een hermafrodiet symbool van gemaakt, waarin Leda en haar geliefde zijn samengesmolten. Met de komst van de goedlachse Serafijn Lampion, die in *De Zaak Zonnebloem* voor het eerst zijn intrede doet in de avonturen van Kuifje, krijgen ze de kleur van een *gerookte schelvis*, hangend in een kroonluchter. Van lef gesproken.
Het volk kent maarschalk Pleksy-Gladz enkel van zijn borstbeelden en zijn standbeeld op het Kûrvi-Tasch Platz (!), een gestrekte arm wijzend naar de toekomst, alsof hij iemand de deur wijst. Zijn beeltenis, een gestileerde snor, is alomtegenwoordig, zelfs tot in het Bordurische schrift, als *accent circonflexe*. Het leger draagt de snor in een witte cirkel op een rode band om de arm, daarmee het beeld oproepend van hakenkruizen en het stalinisme. Snorren zijn het album binnengevallen en aan de grens klinkt het dreigende geluid van pantservoertuigen. In de coulissen van het verhaal staan in een propagandaoorlog de symbolen tegenover elkaar: het embleem van de dictatuur tegenover het kruis.
Vermomd als afgevaardigden van het Rode Kruis slagen Kuifje en de kapitein erin om Zonnebloem uit de Bordurische gevangenis te bevrijden. De professor heeft een wapen uitgevonden dat nog verschrikkelijker is dan de H-bom: een ware ontdekking, een explosieve uitvinding! Doeltreffend, want ook het kruisteken is makkelijk te tekenen. De voormalige

BOVEN – ***The Glebe Farm*** **van John Constable uit circa 1827 versus een brand op pagina 18 van** ***De zwarte rotsen.***

GEHEEL BOVEN – ***The Nore, Hadleigh Castle, Mouth of the Thames*** **van John Constable uit 1829 versus de zwarte rotsen op de titelpagina van** ***De zwarte rotsen.***

RECHTS - *Leda en de zwaan* van Peter Paul Rubens uit circa 1600 versus scènes op de pagina's 4 en 21 uit *De Zaak Zonnebloem.*

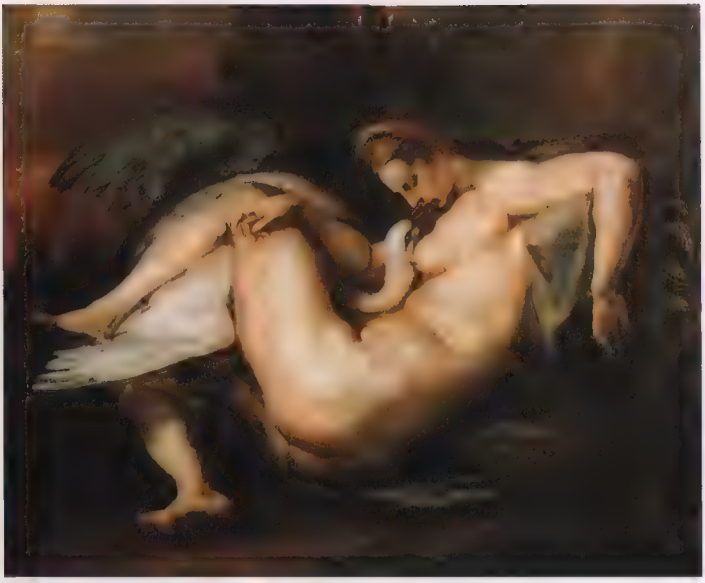

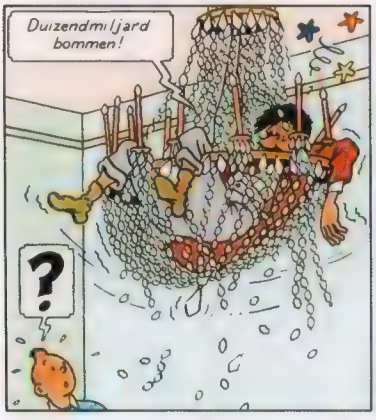

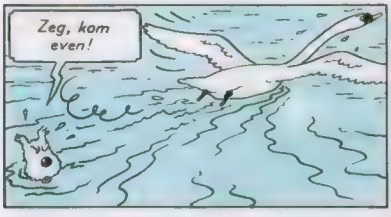

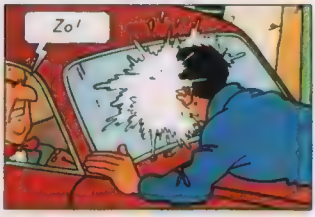

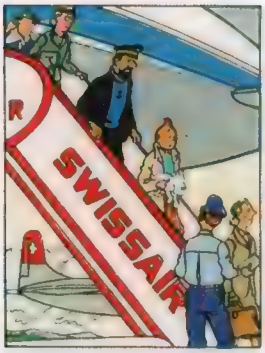

BOVEN EN GEHEEL LINKS – 'Het teken van het kruis' op de pagina's 17, 23, 36, 58 en 60 van *De Zaak Zonnebloem.*

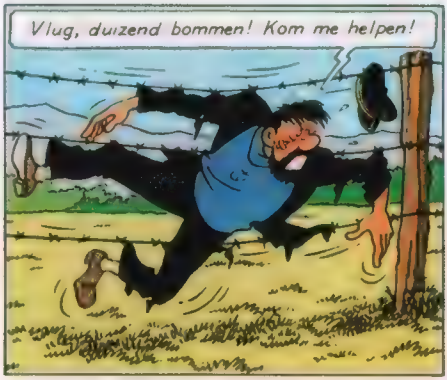

GEHEEL LINKS – *De graflegging* van Michelangelo Merisi da Caravaggio uit 1602/03 – waarop Rubens zijn schilderij uit 1616 baseerde – versus scènes op de pagina's 36, 27 en 42 uit *De Zaak Zonnebloem.*

LINKS – 'De kruisiging' ...Van Gogh naar Rembrandt naar Rubens naar Caravaggio en naar andere oude meesters.
Te vinden in scènes op de pagina's 42, 11, 58, 6 en 52 in *De Zaak Zonnebloem.*

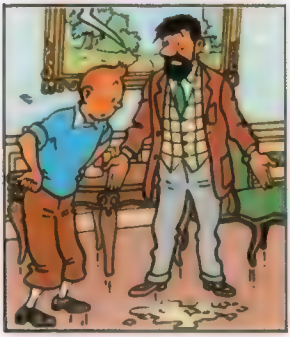

padvinder Hergé, die in het katholieke tijdschrift *Le Petit Vingtième* debuteerde, strooit dit beeld door het hele album. Het teken symboliseert naast de getekende strijd tussen Goed en Kwaad een belangrijke historische en artistieke gebeurtenis in de westerse maatschappij: de kruisiging en graflegging van Christus.

Dring! Kraak! Broem! *De Zaak Zonnebloem* is een zaak vol kabaal. Een hels kabaal.

Er gebeuren rare zaken, mensen vallen in slaap of raken bewusteloos en stemmingen variëren van wellust tot droefenis. Het heidense en het christelijke thema komen samen in het fragmentarische karakter van de tekeningen, dat een beeld oproept van een lichaam dat ontspant en zich laat gaan. Dit academische motief wordt bijna obsessief vervolmaakt. Dit lichaam, in al zijn logheid en gratie, werd door Rubens in zijn religieus geïnspireerde schilderijen centraal gesteld. De geparodieerde houdingen, de manipulaties en het gelach *di Diavolo* in *De Zaak Zonnebloem* roepen gaandeweg een verschrikkelijk beeld op, dat diep verankerd is in het culturele gedachtegoed: dat van de kruisiging en de graflegging van Christus, opgepakt en meegenomen door zijn discipelen.

De stilistische perfectie en het realisme maken van *De Zaak Zonnebloem* een hoogtepunt in het oeuvre van Hergé. Op het toppunt van zijn geheime passie kruisigt Hergé zijn helden op de schildersezel. Zo bevestigt hij door middel van parodie, godslastering en zijn fascinatie voor de schoonheid van vormen de vrijheid van de kunstenaar.

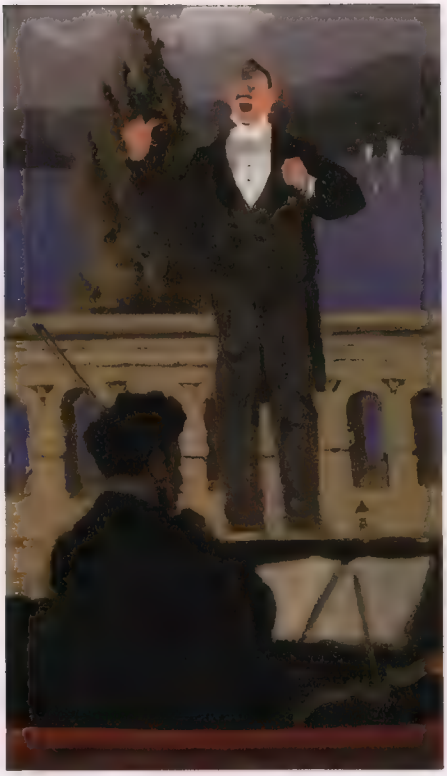

RECHTS – ***The Lion Comique*** **van Walter Sickert uit 1887 – met de partituur van de violist – versus het hoofdkussen van Haddock op pagina 14 van *De juwelen van Bianca Castafiore*.**

De metamorfosen van een geschoeide hand – Nawoord

Hergé hield van geheimen, hij beschermde zijn werk tot het obsessieve toe. Als je de avonturen van zijn held doortrekt tot zijn publieke leven, deelde Hergé met hem de intelligentie om met slimheid, handigheid en veinzerij de tegenstander op afstand te houden. En met tegenstander bedoelen we de medewerker, de te nieuwsgierige liefhebber of de kunstcriticus. 'Ik heb nooit iemand ontmoet die zo scherpzinnig, zo bedachtzaam en zo nauwgezet op z'n hoede was als Hergé. Het was alsof hij voortdurend bezig was de valstrikken van alle Rastapopoulossen, Gibbonsen en Mitsuharito's van de wereld te ontlopen', zegt Jacques Martin, de schepper van *Alex* en jarenlang medewerker van de Studio Hergé.[37] Zonder te zwichten voor al te openhartige vertrouwelijkheden, en wegens de populariteit van zijn held van nature een afwerende positie innemend, heeft Hergé toch interviews gegeven met verwijzingen naar zijn werkmethodes. In bedekte termen, met een grote dosis terughoudendheid en via versluierde bekentenissen heeft hij zijn lezers toch enigszins op een spoor gezet.

'– *De Blauwe Lotus* is ontegenzeggelijk een keerpunt betreffende uw tekentechniek. Het is het eerste verhaal waarbij we kunnen spreken over een esthetisch vlak', zegt zijn interviewer, Numa Sadoul. 'Misschien. In elk geval heeft vanaf dat moment mijn tekenwerk zich verbeterd. Maar volgens mij evolueer ik nog steeds. Ik denk dat iemand die iets maakt, wat het ook is, zich voortdurend kan en moet verbeteren. Hosusai, de grote Japanse kunstenaar, die ook wel 'de oude dwaas van de tekening' werd genoemd, zei toen hij op z'n negentigste jaar op zijn sterfbed lag: 'Ah! Als ik nog een paar jaar te leven zou hebben, zou het me gelukt zijn het leven weer te geven in één enkele punt!'[38]

De toespeling op de Japanse meester was duidelijk, en deze is nog steeds te zien in *De sigaren van de farao*. In een andere passage van het interview over zijn smaak betreffende de schilderkunst, zorgde Hergé ervoor dat de toehoorder zijn oren spitste. Maar pas later – wanneer de kijker een gelijkenis ziet tussen twee beelden die op het eerste oog verschillend zijn – komt de bedekte toespeling opeens luid en duidelijk over.

'– In welke richting gaat uw smaak? – Welnu, vreemd genoeg moet ik vaststellen dat hij hoe langer hoe meer in de richting van de geometrie gaat, of liever gezegd, naar wat is geconstrueerd, gebouwd, gestructureerd: Herbin, Vasarely, Dewasne, Lipszyc in Frankrijk, Stella en Noland in Amerika, de jonge schilder Maury in België... Die kunst betovert me, het is een meer gedefinieerde, meer gewilde, meer afgepaste kunst, die soms een beroep doet op de wiskunde, op het programmeren. In feit houd ik niet meer zoveel van de 'hartenkreet', het gebaar, het romantische aspect.'[39]

Perfectionist als hij was, heeft Hergé zich in zijn werk nooit aan verplichtingen onttrokken. In de opeenvolgende herdrukken van zijn albums zien we vele correcties: aanpassingen van de lijn, uitwerking van de achtergronden en meer verfijnde kleurnuances. Bij het construeren van sommige van zijn tekeningen, zoals hij zijn dromen grafisch reconstrueert, laat Hergé zich inspireren door materiaal dat hem door zijn geheugen vrijelijk wordt aangereikt. Giorgio de Chirico is met zijn herinneringen terechtgekomen op de witte pagina van de bergen in Tibet. Maar de opmerking van Hergé betreffende de droom in *De juwelen van Bianca Castafiore* zet ertoe aan meer schilders terug te vinden.

'– Er is ook de droom van de kapitein die tijdens het lopen in slaap valt en met zijn hoofd tegen een boom stoot. Die droom heeft geen echte betekenis. – Wanneer u een droom beschrijft, construeert u hem dan helemaal?

– Je kunt beter zeggen 'reconstrueren': ik geef me over aan dromerij, en dan haal ik uit het materiaal dat daaruit voortkomt de bruikbare elementen. Zo heb ik het ook gedaan met de droom in *De juwelen van Bianca Castafiore*, waar we de kapitein zien zitten tussen een menigte papegaaien in smoking.'[40]

De boze blikken die de papegaaien de kapitein toewerpen zijn duidelijk: de koning zit naakt op zijn stoel.

Haddock is volstrekt verbijsterd door wat hij ziet in zijn droom: Castafiore, als papegaai, staat voor hem op het toneel. Ze vertolkt op haar karakteristieke, dramatische manier de beroemde juwelenaria uit de opera *Faust* van Gounod. De

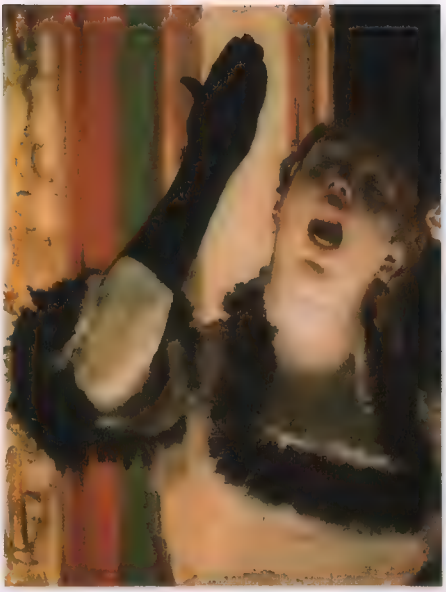

LINKS – *Zangeres met handschoen* van Edgar Degas uit 1878 versus de vleugel van Castafiore op pagina 14 van *De juwelen van Bianca Castafiore*.

aanwezigheid van de papegaaien in de zaal wijst op een beschuldigende droom. De kapitein is de schuldige. Maar waarvan? Dat hij te vaak en te graag naar de fles grijpt? Dat hij tegen zijn wil door Castafiore met zoete attenties wordt overladen? Of dat hij opnieuw is binnengesmokkeld in een meesterwerk en in zijn slaap een duizelingwekkend droste-effect teweegbrengt?

Walter Richard Sickert (1860-1942) is een Engelse schilder. Sommige historici en één van zijn maîtresses zeggen dat de zwarte kant van zijn gespleten persoonlijkheid Jack the Ripper was. Overdag schilder in zijn atelier in Camden Town en 's nachts de onheilspellende schaduw in Whitechapel, sluipend door het mistige Londense East End. Sickert was een vriend van Edgar Degas. Hij had bij de laatste schilderlessen genomen in Parijs en was beïnvloed door de *taferelen van het moderne leven* die Degas in de schilderkunst heeft geïntroduceerd. Beiden waren toneelspelers in de geest en konden het uitstekend met elkaar vinden. Ze hadden ook dezelfde interesse voor opera, Parijse *café-concerts* en Londense *music halls*. Hun palet vertoonde gelijke kleuren: indigoblauw, donkerrood, groen, zwart en wit.

Uit deze kleuren is *The Lion Comique* opgebouwd, een doek dat door Sickert in april 1887 in Londen werd geëxposeerd en dat zich tegenwoordig in een privé-collectie bevindt. Het werd door het publiek ook wel *The Mammouth Comique* genoemd. Sickert schilderde *music hall*-zangers, gekleed in rokkostuum, die realistische, burleske liedjes vertolkten. De zanger op dit schilderij staat voor een kartonnen decor van een waterpartij, een spar, een meer en bergen. Op de voorgrond zien we een violist op de rug, staand voor een geopende partituur. Hij doet denken aan de muzikanten in de orkestbak van een schilderij van Degas dat de Engelse schilder kende. We doelen hier op het schilderij *Robert le Diable*, een voorstelling van het gelijknamige operaballet van de Duitse componist Meyerbeer. Het papegaai-publiek in smoking in de droom van Haddock verwijst naar de toeschouwers in de zalen die door Sickert en Degas vaak werden bezocht: het Drury Lane Theatre in het hartje van het West End en het Alcazar – Les Ambassadeurs aan de Champs Élysées, waar Degas in 1878 *Zangeres met handschoen* maakte, een pastel op doek.

'Ze opent haar mond en er komt de meest grove, de meest tere stem uit die er is. En waar kun je betere ziel en smaak vinden?'[41], ironiseert Degas in een kanttekening bij het schilderij. Met opengesperde mond en neusgaten die we terugvinden in *The Lion Comique*, provoceert de zangeres van Degas haar publiek op schaamteloze wijze met een schuin liedje. Castafiore, met haar buitensporige, in een korset prangende borsten, heft haar vleugel hoog in de lucht, zoals de zangeres van Degas haar arm opheft.

Het is een heroïsch gebaar. Bij Degas draagt het personage een lange, zwarte handschoen die de hele onderarm bedekt. De geschoeide hand barst uit het doek en lijkt de kijker uit te dagen: het publiek en de artieste zijn gefascineerd door de vorm ervan. Die laat een onuitwisbare indruk achter. Het geheugen van Sickert bewaart er de herinnering aan in de contouren van de spar van het decor achter de zanger. De ene wonderlijke metamorfose volgt de andere, met alle aandacht op de handschoen, die de satirische geest van Hergé herinterpreteert in de vleugel van de papegaai, met fraai gespreide veren. Hergé heeft ook van *The Lion Comique* een indruk bewaard. Het figuratieve element van de partituur keert terug in een ongebruikelijke context: het kussen waarop het hoofd van de kapitein rust, neemt dezelfde plaats in als de partituur op het schilderij en is eveneens wit van kleur.

De *imitatie* ontvouwt haar toverkunsten, terwijl op het toneel van het theater Castafiore haar schoonheid laat weerspiegelen en haar doordringende lach door de albums laat weerklinken.

roman.wald-lasowski@stripschrift.nl

Roman Wald-Lasowski (Roubaix, Frankrijk, 1951) gaf vele jaren colleges Frans en Franse literatuur aan universiteiten in Frankrijk en Nederland. Naast het schrijven van diverse essays over literatuur was hij ook redacteur bij uitgeverij Gallimard voor* La Bibliothèque de la Pléiade*, een collectie boeken van literaire vrijdenkers uit de 18e eeuw. Vanaf zijn 7e leest hij regelmatig strips en werd hij een groot liefhebber van het werk van Hergé. Momenteel woont hij in Londen en verdiept hij zich in de kunst. Hij houdt van muziek en gitaarspelen.

37 Vermeld door Numa Sadoul in *Interviews avec Hergé*, op. cit., p.221. Het interview van september 1972. '...een heel gesloten man, van wie het moeilijk is hoogte te krijgen', voegt J. Martin eraan toe.

38 Ibidem, p.22.

39 Ibidem, p.45. De aanhalingstekens voor en na 'hartenkreet' staan in de tekst.

40 Ibidem, p.178.

41 *Lettres de Degas*, verzameld en bewerkt door Marcel Guérin, met een voorwoord van Daniel Halévy, uitgave van Bernard Grasset, Parijs, 1931, ongedateerde brief aan Henry Lerolle, p.57.

BOVEN – Oefening voor het omslag van de eerste albumuitgave van *De Blauwe Lotus* in aquarel en gouache op papier (1936). De definitieve versie (getoond in *De kunst van Hergé*) maakte Hergé kleiner en alleen in gouache.

Voor *Chronologie d'une œuvre* kreeg Goddin toestemming om alles wat wel en niet gebruikt was uit het archief van de familie Hergé te benutten. Het resultaat was een serie boeken, die vrijwel van dag tot dag en in ieder geval van week tot week laat zien waar Hergé was en waar hij mee bezig was. Op illustratieniveau betekent het dat de boeken vol staan met reclamewerk, omslagen, schetsen, aanwijzingen voor de inkleurster en werkschema's. Als hij een speciale tekening maakte voor een fan, z'n vrouw of de scoutingclub, staat die erin. Op werkgebied betekent het dat ook al z'n correspondentie met uitgevers, de drukker en andere mensen die Hergé tijdens zijn werkuitoefening tegenkwam is opgenomen. Er wordt driftig verslag gedaan van de verkoopaantallen van zijn boeken en van alle beslissingen die ertoe hebben geleid dat de boeken er uitzien zoals ze eruit zien. Toekomstige onderzoekers hoeven geen ellenlange brieven meer te schrijven aan de familie Remi om toegang te krijgen tot de archieven. Ze kunnen gewoon beginnen bij de boeken van Goddin. Het verbaasde mij als deeltijdjournalist dat bij het 75-jarig jubileum van *Kuifje* in 2004 zo weinig naar deze boeken werd verwezen. Deel één tot en met drie – die de periode tot aan de oorlog beslaan – waren toen al lang en breed uit. Maar plots besefte ik dat ze in het Frans zijn en dat niet één journalist tegenwoordig de Franse taal nog machtig is. Een boek met zoveel plaatjes en van zo'n belang lijkt me echter juist een goede reden om je Frans weer eens op te frissen. Ik heb het mezelf ook geleerd met de alleen in Frankrijk uitgegeven interviewboeken met Hergé, Jean Giraud en André Franquin.

Een geslaagde verkorte uitgave

Vorig jaar werd besloten om van *Chronologie d'une œuvre* ook een verkorte Engelstalige uitgave te maken. Uiteraard was er ook interesse in de andere Europese landen. In Nederland werd uitgeverij Oog & Blik bereid gevonden om de nieuwe reeks, die de titel *De kunst van Hergé* zou krijgen, te verzorgen. Het goede nieuws is dat het geen slap aftreksel van de oorspronkelijke reeks is geworden, maar een mooi en geslaagd boekproject op

Hergé
Bundeling vol kunst

DER APELDOORN

Eén van de meest belangwekkende gebeurtenissen op stripdocumentatiegebied aan het begin van deze eeuw was de publicatie van de eerste zes delen van *Hergé - Chronologie d'une œuvre* door Philippe Goddin.

Deze door Editions Moulinsart alleen in het Frans uitgegeven kloeke bundels van meer dan 400 pagina's per deel behandelen elk een korte afgesloten periode uit het leven en werk van Kuifje's geestelijk vader Hergé. Ik ben nooit een grote *Kuifje*-verzamelaar geweest, maar het valt niet te ontkennen dat Hergé een belangrijke man is geweest voor de Europese strip. De geschiedenis van zijn leven en zijn werk is voor een groot deel de ontstaansgeschiedenis van het beeldverhaal aan onze kant van de Atlantische Oceaan.

SUPPLÉMENT AU «VINGTIÈME SIÈCLE» DU JEUDI 10 MARS 1932
le petit "vingtième"
c'est la crise...
QUICK ET FLUPKE
GAMINS DE BRUXELLES

LINKS – Hergé gebruikte het omslag van *Le Petit Vingtième* op 10 maart 1932 om reclame te maken voor het nieuwe *Quick en Flupke*-album met een zeer gedateerde (ahum) invalshoek.

zichzelf. De tekst is wederom geschreven door Goddin, hoewel in sommige persberichten ook de naam genoemd wordt van een Engelstalige medewerker. Laten we het er maar op houden dat dat de Engelse vertaler is. Hoe dan ook, hij heeft mooi werk verricht. Eén van de moeilijkste dingen bij het samenstellen van zo'n boek, is een keuze te maken uit de overdaad van prachtige prenten. En hoewel enkele van mijn favoriete platen terzijde zijn geschoven, blijft er genoeg over om een beeld te geven van de omvang van Hergé's werk en talent. Er is voornamelijk gekapt in decoratieve uitsneden van pagina's die we allemaal uit de albums kennen. Jammer voor diegenen, die graag zijn originele inktlijn van dichtbij willen bestuderen, maar niet opzienbarend genoeg voor de gemiddelde lezer. Overgebleven zijn voorbeelden van zijn reclameposters in de vroege jaren 1930, toen Hergé nog dacht dat hij nooit van *Kuifje* alleen zou kunnen leven. Ook is er aandacht voor zijn boekomslagen (net als de posters in een knap uitgevoerde, maar niet bijzondere dertiger-jarenstijl) en de vele speciale illustraties en omslagen die hij maakte voor *Le Petit Vingtième*, het wekelijkse kinderbijvoegsel van de Belgische krant *Le Vingtième Siècle*, waar Hergé al z'n strips in voorpubliceerde. De

....OH! OH!... VOILÀ QUI EST INTERESSANT!... ÉCOUTE, MILOU!...
« CE JOUR-LÀ, NOUS RENCONTRÂMES
« LES PREMIERS ARUMBAYAS. UNE
« LONGUE CHEVELURE, NOIRE ET
« HUILEUSE, ENCADRAIT LEUR FACE
« CUIVRÉE. ILS ÉTAIENT ARMÉS DE
« LONGUES SARBACANES AU MOYEN
« DESQUELLES ILS LANCENT DES FLÉCHETTES
« EMPOISONNÉES AU
« CURARE.»
....TU ENTENDS, MILOU?....
et nous fit verser d'abondantes lar
fig 125
ARUMBAYA
armé de la sarbacane
...LE CURARE, CE TERRIBLE POISON VÉGÉTAL....QUI PARALYSE LES MUSCLES RESPIRATOIRES!... OH!....
"FÉTICHE ARUMBA-YA"!.... MAIS.....
C'EST CELUI QUI A ÉTÉ VOLÉ AU MUSÉE!....

BOVEN EN LINKS – In de oorspronkelijke versie van *Het gebroken oor* gaf Hergé meer informatie over de indianen in Zuid-Amerika. Beide illustraties zijn afkomstig van pagina 4 van de voorpublicatie in *Le Petit Vingtième* op 12 december 1935. *Hergé – Chronologie d'une œuvre* vermeldt er niet bij of de tekenaar Chr.V. Walker (?) echt bestaan heeft of een verzinsel van Hergé was.

BOVEN – Voor de aankondiging van *Kuifje in de Orient* tekende Hergé deze landkaart. Uit *Le Petit Vingtième* van 1 december 1932.

PAGINA 35 – Om ruimte te besparen toont *De kunst van Hergé* van deze drie fases van een buitentekstprent uit de eerste uitgave van *De Blauwe Lotus* in 1936 alleen een samenvoeging van de lijntekening en de potloodinkleuring. Mooi opgelost, maar los van elkaar zijn ze ook leerzaam.

RECHTS – Omslagen voor *Le Petit Vingtième* van 21 november, 28 november en 12 december 1935. Zomaar een doorsnede van Hergé's gigantische productie.

ERNAAST – Voor de magnesiumtabletten van Magneshal ontwierp Hergé een charmante figuur. Deze advertenties verschenen waarschijnlijk alleen in *Le Petit Vingtème. Hergé – Chronologie d'une œuvre* toont de context in deze advertentie uit juni 1933.

samenstelling van het boek is chronologisch, zodat we Hergé's voortgang van maand tot maand kunnen volgen. Hoewel het erg leuk is om in *Chronologie d'une œuvre* uit alle informatie je eigen verhaallijn samen te stellen, is de samenvatting die Goddin voor *De kunst van Hergé* heeft moeten maken verhelderend en kundig gedaan. Het grootste gemis vind ik persoonlijk het weglaten van de originele pagina's van *Jo, Suus en Jokko*. Deze 'tweede avonturenstrip' van Hergé werd oorspronkelijk gemaakt voor het Franse blad *Coeurs Vaillants*, toen die besloten dat ze liever een eigen strip wilden dan de zoveelste te zijn die *Kuifje* herdrukte. *Jo, Zette et Jocko* verscheen in vier lange stroken onder elkaar op de voorkant van *Coeurs Vaillants*, in zwart/wit met één steunkleur. Later werd de strip (net als eerste avonturen van *Kuifje* voor de albums) verknipt, aangevuld en soms zelfs hertekend om ze in een traditioneler formaat te kunnen presenteren. Alleen gebeurde dit, in tegenstelling tot *Kuifje*, bij *Jo, Suus en Jokko* minder goed dan bij het origineel. Als je de albums van deze serie doorbladert, krijg je al snel het gevoel dat er iets niet klopt. Pas als je de avonturen in hun oorspronkelijke ritme leest – wat mogelijk is in *Chronologie d'une œuvre* omdat vrijwel alle pagina's afgedrukt zijn, als originelen of direct van de omslagen van *Coeurs Vaillants* – zie je hoe kundig ook die avonturen zijn opgebouwd. Maar het weglaten van deze pagina's (en vele van de bijbehorende *Petit Vingtième*-omslagen, die Hergé maakte bij de herpublicatie in dat blad) is een logische beslissing.

義
童叟無欺
一天
周而復始

義
童叟無欺
一天
周而復始

Tombera ? Tombera pas ?
Cent contre un qu'il tombera, et vous aurez gagné.
Pourquoi ?... Parce que, sans balancier, il lui est impossible de garder longtemps son équilibre.
Il en est de même pour vous. Pour garder votre équilibre, n'en doutez pas pour vous maintenir en bonne santé, il vous faut absolument un balancier.
S'il venait à vous manquer, l'équilibre serait rompu et ce serait, à bref délai, la maladie.
Or, dans l'organisme humain, ce qui fait office de balancier, c'est le MAGNESIUM.
Il faut donc, de toute évidence que votre nourriture renferme une certaine quantité de ce précieux.
Autrefois les aliments, notamment la farine et le sel, en contenaient un pourcentage élevé.
Aujourd'hui, par suite de leur raffinage, ces mêmes aliments en sont totalement dépourvus.
Or l'absence de ce balancier dans la nourriture moderne produit un déséquilibre qui se traduit par des troubles graves : arthritisme, prurit, maladies de la peau, asthénie, constipation, asthme, artériosclérose, faiblesse, surmenage, maladies du foie.
Il faut donc rendre à l'organisme cet élément de toute première nécessité.
LE MAGNESHAL vous le restitue sous forme de sels halogènes du Magnésium.
LE MAGNESHAL » est donc bien un médicament : c'est un régulateur, un aliment indispensable au bon fonctionnement de votre organisme.
Commencez dès aujourd'hui votre cure de MAGNESHAL.
En vente dans toutes les pharmacies.
— DEPOSITAIRE GENERAL : —
Pharmacie V. VAN GROMBRUGGE,
115, Avenue de la Couronne, 115
IXELLES-BRUXELLES
MAGNESHAL
le balancier de la santé

De kunst van Hergé – Schepper van Kuifje 1: 1907-1937

Goddin
Oog & Blik 2008
ISBN 978-90-5492-233-9
Prijs €32.95
208 pagina's
kleur (hk)

GEHEEL BOVEN – Kuifje komt altijd terug. Uit *Le Petit Vingtième* van 17 october 1935.

RECHTSBOVEN – Hoogtepunt van *Hergé – Chronologie d'une œuvre*: vrijwel alle oorspronkelijke pagina's van *Jo, Suus en Jokko* worden onverknipt afgebeeld. Deze komt uit *Coeurs Vaillants* van 16 augustus 1936.

Complimenten

Als ik toch bezig ben met complimenten uitdelen, moet ik van de Nederlandse uitgave vooral ook de goede verzorging en de uitmuntende vertaling noemen. Ik heb geen andere Europese uitgaven gezien dus ik weet niet wie verantwoordelijk is voor welke beslissing, maar het lijkt wel alsof er bij dit boek helemaal niets fout is gegaan. Zelfs de beslissing om het eerste deel de jaren 1907-1936 te laten beslaan is een gouden greep. Door *De kunst van Hergé* te laten lopen tot 1936 (ook al staat er 1937 op het omslag), krijgen we er meteen de ontstaansgeschiedenis van *Kwik en Flupke* en *Jo, Suus en Jokko* bij cadeau. De ontwikkeling van *Kuifje* kunnen we volgen tot aan zijn reis naar het Amazonegebied. Daar komt bij dat je *De kunst van Hergé* met z'n 200 pagina's wèl in je bed kunt lezen en *Chronologie d'une œuvre* met z'n 400 pagina's echt niet. De opdeling in *Chronologie d'une œuvre* is zodanig, dat ik met liefde het eerste deel heb laten liggen. Dat beslaat alleen de jonge jaren van Hergé en eerlijk gezegd ligt daar mijn interesse niet.

Het enige minpuntje aan *De kunst van Hergé* dat ik kan verzinnen is dat de namen van de stripfiguren in het Nederlands vertaald zijn, maar alle voorbeelden in het Frans zijn gelaten. De hele Nederlandse kant van de strip blijft trouwens onderbelicht, wat vreemd is voor een Nederlands boek, maar wel te verklaren is als je de oorsprong van het boek kent. Een klein stukje Nederlandse geschiedschrijving (of misschien zelfs wat informatie over de Nederlandse vertalers van de strip) zou in een later deel welkom zijn. Verder is het een beetje raar dat uit al het illustratiemateriaal iedere vorm van antisemitische humor is verwijderd, terwijl iedere schimp of sneer naar Hitler of Mussolini breed wordt uitgemeten. Op pagina 134 wordt zelfs van een grap die waarschuwt tegen het escaleren van de situatie met Hitler gezegd dat 'Hergé er de draak met Hitler steekt'. Eerlijk gezegd komt er in het werk van Hergé te weinig politieke stellingname voor om er überhaupt aandacht aan te besteden. We zullen zien hoe de makers van deze opmerkelijke reeks daarmee zullen omspringen in het voor deze zomer aangekondigde tweede deel, dat de jaren 1937-1948 bestrijkt. Daarin het meeste zeldzame *Kuifje*-materiaal, van ongebruikte sequenties die uit *Kuifje in het Midden-Oosten* zijn gesneden om er *De krab met de gulden scharen* van te maken, tot de dagstrokenversie van *De geheimzinnige ster*.

Ondertussen is de productie van *De kunst van Hergé*, en het feit dat Goddin zonodig een biografie van Hergé moest schrijven, er waarschijnlijk schuldig aan dat in Frankrijk het zesde deel van *Chronologie d'une œuvre* pas kortgeleden verscheen. Fijn, want ik ben heel benieuwd naar wat Hergé uitspookte in de jaren 1950.

ger.apeldoorn@stripschrift.nl

[BITS & PIECES → INTENDANT]

Het fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en

Maar wel aan de 55-plusgeneratie.

uitgangspunt voor de werkzaamheden van de intendant.

Dag drie kan hij dus echt aan het werk.

interview zegt hij: 'Er is zeker geen artistieke crisis.

moeten meer strips gaan lezen".

baarheid vergroten. In Doetinchem en Surhuisterveen

vegetariër echt niet meer trek.

die als consument 'iets moet', is een illusie. De krant die

Vondel, de Koningin, Johan Cruijff, Ollie B. Bommel, Pim Fortuyn. Maar ze hebben geen eigen stripcultuur.

ben.bits@stripschrift.nl

ADVERTENTIE

"DE STRIP-AAP"

Voortaan kun je al je strips vanuit je luie stoel bestellen!

Al meer dan 10.000 strips online!

www.stripaap.nl

ADVERTENTIE

STRIPWINKEL WONDERLAND

wonderland productions

Paardsdemerstraat 19
3500 HASSELT
✆ 011/22 82 00

Remi versus Hergé

GER TILLEKENS

George Remi, bij de meeste striplezers beter bekend onder zijn pseudoniem Hergé, werd geboren in 1907. Nu, iets meer dan een eeuw later, vult de levensbeschrijving van de schepper van *Kuifje* een boek van zo'n duizend pagina's waarvan een kwart volstaat met zeldzaam fotomateriaal. De tekst is geschreven door Philippe Goddin, de algemeen secretaris van de Stichting Hergé, een organisatie die Remi's nalatenschap zorgvuldig koestert en zijn reputatie beschermt, volgens sommigen nogal overijverig.

Goddin schreef het boek op verzoek van de erven Hergé en kreeg toegang tot de persoonlijke aantekeningen en brieven van de beroemdste striptekenaar van België. Ondanks de relatie met de Stichting Hergé doet Goddin het leven van Remi, die zacht gezegd geen gemakkelijk mens was, openhartig uit de doeken.

Toch biedt zijn relaas maar weinig nieuws vergeleken met eerdere biografieën. De meerwaarde ligt vooral in de overvloedige hoeveelheid feiten en details. Goddin waagt zich niet aan dieperliggende vragen en blijft angstvallig aan de oppervlakte van de dagelijkse gebeurtenissen, die – dat wel – vaak pijnlijk nauwkeurig worden beschreven. Doorgaans onthoudt Goddin zich van commentaar. De lezer moet het doen met enkele hoogdravende citaten van Franse filosofen, gratuite vergelijkingen van de strips met de hoge cultuur en – af en toe – een slappe verdediging van Remi's misstappen in zijn publieke en persoonlijke leven. Deze nogal afstandelijke houding maakt het boek meer tot het langdradige verslag van een archivaris dan een waarachtig biografisch verhaal. Door die aanpak wordt het lezen ook een moeizame en vermoeiende bezigheid. Maar voor de doorzetters is er wel het nodige te vinden.

Rode draad

Goddin ziet de veranderende relatie tussen Remi en zijn alter ego Hergé als een rode draad, die ertoe leidt dat het leven van de striptekenaar in drie stukken uiteenvalt. Een korte uitleg daarvan geeft Goddin in de epiloog, die je in dit geval dan ook het best vooraf kan lezen.

Aanvankelijk ontwikkelt de jonge Remi zijn teken- en verteltalent binnen de katholieke padvindersbeweging. Hij wordt met succes ingezet voor de katholieke pers. Remi verliest zich in zijn nieuwe bestaan als succesvol striptekenaar en heeft niet veel oog voor de politieke omstandigheden, behalve als decor voor zijn verhalen. Ondanks zijn mobilisatie aan het eind van de jaren 1920 lijken zelfs twee complete wereldoorlogen

VAN LINKS NAAR RECHTS –
• Georges op zijn eerste verjaardag.
• Zelfportret op 20-jarige leeftijd.
• September 1929, uitstap aan de boorden van de Rijn met de scouts van Sint-Bonifatius.

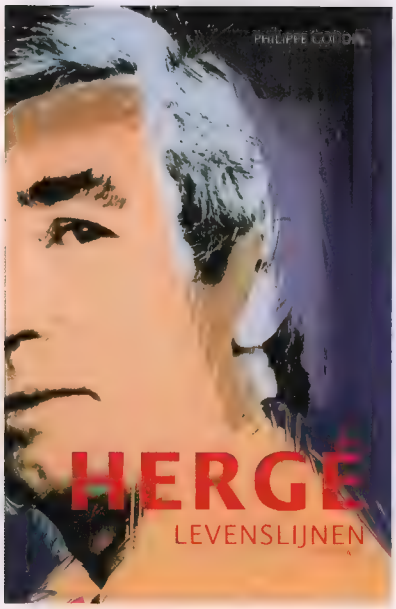

Hergé – Levenslijnen - Biografie

Goddin
Roularta 2008
ISBN: 978-2-87424-171-0
Prijs €32
1008 pagina's
zwart/wit (sk)

compleet aan hem voorbij te gaan. Remi gaat op in Hergé.
Maar als hij na afloop van de Tweede Wereldoorlog – hij is dan midden dertig – wordt aangevallen en ter verantwoording wordt geroepen voor zijn werk voor die rechtse katholieke pers, raakt hij in een persoonlijke crisis.
Van een lichtelijk naïeve padvinder verandert hij in een zwaarmoedige tobber die zich krampachtig van zijn stripheld distantieert. Remi dirigeert nu Hergé. Pas na een lange en slepende huwelijkscrisis en een nieuwe liefde weet hij aan het eind van de jaren 1950 een zekere balans te vinden en dan komen Remi en Hergé naast elkaar te staan.
Deze drie levensfases lopen min of meer parallel met de evolutie van Kuifje, die in het boek helaas slechts zijdelings wordt onderzocht. Als de romantische held die, zonder enige ideologische vooringenomenheid, het onrecht bestrijdt waar hij het tegenkomt, is Kuifje duidelijk de erfgenaam van de jongensboeken uit het interbellum waar Remi mee opgroeide en waarin hij zich verloor. Ook de verhaalthema's rond ontdekkingsreizen en technische uitvindingen passen naadloos binnen de romantische denkwereld van de jaren 1930. Op beide punten was Remi sterk, maar zeker niet vernieuwend. Eerder lijkt de slapstick-humor, die hij projecteerde op zijn bijfiguren, die alles deden wat zijn smetteloze held niet mocht doen, doorslaggevend voor het onmiddellijke succes van de reeks. Hij wist zich er op jonge leeftijd bij de bijeenkomsten van zijn padvindersgroep populair mee te maken.

Klare lijn

In zijn tweede, naoorlogse periode, zo suggereert Goddin, neemt Remi afstand van zijn innerlijke identificatie met zijn stripheld. Daarvoor in de plaats komt een obsessie op de vormgeving en de precieze en natuurgetrouwe weergave van alle details. Remi's eerdere inzet op de totale vormgeving en, met name, zijn aandacht voor de dynamiek van de bladspiegel, vinden hun perfectie in het teamwerk van zijn studio. Die preoccupatie met vorm blijkt een gouden greep, met

VAN LINKS NAAR RECHTS -
• 8 mei 1930, Kuifje keert terug uit Rusland.
• Februari 1932, Georges verlooft zich met Germaine Kieckens.
• Georges, Germaine en Tchang Tchong-Jen in de Knapenstraat, Brussel, 1935.

RECHTS - De hand van de meester.

name waar het gaat om de stripalbums, een markt die zich dan net goed begint te ontwikkelen. Voor die albums worden de eerdere krantenstrips opnieuw getekend en vormgegeven. Langzaamaan ontwikkelt zich de bekende 'klare lijn', die aan eind van deze tweede periode tot volle wasdom komt. Dan wordt ook de menagerie aangevuld die begon met het hondje Bobby, de detectives Jansen en Janssen, kapitein Haddock en professor Zonnebloem. Dat vaste gezelschap is compleet rond het begin van de derde periode. Het *Kuifje*-universum heeft zich dan definitief gevormd en zal blijven draaien om dezelfde, steeds terugkerende figuren.

De biografie laat zien dat Hergé een goede neus had voor de veranderende wereld van de jeugd. In zijn eerste albums komt dat vooral tot uiting in de humor en de vaart van zijn verhalen, die nadrukkelijk een groter wordende wereld verkennen. Hergé proeft de opkomst van een nieuwe jeugdcultuur al rond 1953 en vindt daarin de aanleiding om het weekblad *Kuifje* te vernieuwen. Met de indrukwekkende vormgeving van de albums die vanaf die tijd verschijnen – denk aan *Raket naar de maan* – weet hij de jeugd nog een aantal jaren aan zich te binden.

Maar tegen het eind van de jaren 1950 keert het tij. Tegenover de concurrentie van het Franse tijdschrift *Pilote* en het overdonderende succes van *Asterix* vindt Remi geen goed antwoord. Wel is hij zo slim om zelf financieel in die onderneming te participeren. Vernieuwen hoeft ook niet meer, want *Kuifje* blijft populair, zij het nu vooral als deel van de popcultuur, waar het op de één of andere manier goed bij aansluit. Met de erkenning van het stripverhaal wordt Kuifje kunst en begint Hergé het laatste deel van zijn loopbaan waarin de schilderkunst ook steeds meer deel van zijn leven wordt.

Onduidelijke relatie

Helaas blijft de relatie tussen de strips en het persoonlijk leven van Remi in deze biografie meestal in de lucht hangen. Remi komt uit deze biografie naar voren als een man die zichzelf niet al te goed begreep. En door dit boek wordt hij helaas ook niet veel begrijpelijker. Hij blijkt iemand met een egocentrische inslag, een neurotische behoefte aan bewondering en een sterk gevoel van miskenning dat, zij het lang niet altijd, door zijn vermogen tot relativering en humor in evenwicht werd gehouden. Dat laatste lukte hem in ieder geval duidelijk beter in zijn verhalen dan in het werkelijke leven. Echt spannend wordt de biografie nergens en onbedoeld wordt de 'vader van Kuifje', zoals Goddin hem tot vervelens toe omschrijft, voor de lezer in de loop van het verhaal zelfs steeds onsympathieker.

Dat neemt niet weg, dat het boek – juist door de aandacht voor details en het overvloedige fotomateriaal – een aanrader is voor alle *Kuifje*-fanaten. Daar komt bij dat het boek ook prachtig is vormgegeven, al had de tekst nog wel eens door de handen van de corrector mogen gaan. Met name op het punt van de woordafbrekingen gaat hier en daar het één en ander mis. Het boek is voorzien van een fraaie kaft met een portret uit de serie van vier die Andy Warhol in 1979 van Remi maakte.

ger.tillekens@stripschrift.nl

VAN LINKS NAAR RECHTS -
- Georges net na de Tweede Wereldoorlog.
- Met priester Wallez, in Beau-Vallon in 1949.
- De 75e verjaardag van de bedenker van Kuifje in het Wolvendaakpark te Ukkel.
- Portret van Hergé in Modigliani-stijl door José De Launoit, zonder jaartal.

ADVERTENTIE

PETER DE WIT

SIGMUND

VAKANTIE

In de boek- en stripwinkel € 9,90

www.deharmonie.nl

SINGLE

Hanco Kolk Peter de Wit

PROMO

NIEUWSTE STRIPALBUM, BEKEND VAN DE TV-SERIE

Date & Dump!

In de boek- en stripwinkel € 12,50

www.deharmonie.nl

PAUL FAASSEN

HORIZONVERVUILING

Nieuwe tekeningen

In de boek- en stripwinkel € 19,90

www.deharmonie.nl

GUMMBAH IN DE BOEKHANDEL

www.gummbah.nl / www.deharmonie.nl

DYLAN: ALLE DERTIEN GOED

© Jan Eriksson Productions / Sony ATV Music Publishing France

€ 24,95
hardcover

BOB DYLAN REVISITED

Hoe vaak en in hoeveel gedaantes is Bob Dylan al aan het publiek verschenen? Hij was folkmuzikant, protestzanger, een door God geïnspireerde popartiest. Hij speelde akoestisch en maakte tot ontsteltenis van zijn fans ineens elektrisch versterkte muziek. De bundel **Bob Dylan Revisited** voegt nog een nieuwe kant toe van Bob Dylan: dertien stripkunstenaars interpreteerden dertien van zijn nummers. Onder hen uit Italië Lorenzo Mattotti (*A Hard Rain's A-Gonna Fall*), uit de Verenigde Staten Dave McKean (*Desolation Row*), uit Frankrijk François Avril (*Girl Of The North Country*) en uit Servië Gradimir Smudja (*Hurricane*). Alle dertien stuk voor stuk prachtige korte (strip)verhalen.

De bundel bevat de originele teksten en de vertaling in het Nederlands.

www.silvesterstrips.nl

ALANS PERSOONLIJKE OORLOG

(delen 2 en 3 in voorbereiding)

€ 19,95
hardcover

DE OORLOG VAN ALAN - DEEL 1

"Toen ik achttien jaar oud werd, zei Uncle Sam dat hij wilde dat ik me in een uniform hijsen om te gaan vechten met een figuur die Adolf heette. Dat heb ik gedaan."

Alan brengt nog kranten rond in Pasadena als de oorlog voor Amerika begint met de aanval op Pearl Harbor. Hij wordt opgeroepen, volgt in Fort Knox een opleiding om een tank te besturen en stapt op zijn twintigste verjaardag, 19 februari 1945, in Europa aan land. Met zijn eenheid raast hij door Duitsland. Ze komen tot in Tsjechoslowakije. De onbewolkte herinneringen van de Amerikaanse veteraan zijn ontroerend en nergens zwaar op de hand.

De drie delen van De oorlog van Alan zijn een uniek, persoonlijk historisch document.

Kuifje literair ontleed

KEES RIBBENS

Kuifje geldt zonder twijfel in brede kring als een monumentale blikvanger voor de Europese strip. Zijn schepper was reeds diverse malen het onderwerp van serieuze biografieën. Het werk van Hergé wordt nog altijd volop gelezen en wordt bovendien rond uiteenlopende thema's in vooraanstaande musea tentoongesteld.

Een dergelijke populariteit leidt niet alleen tot commercialisering maar ook tot interesse van academici. Naast de, vooral Franstalige, deskundigen (niet in de laatste plaatse psychoanalytici en filosofen) die zich tot nu hebben gebogen over Hergé's geesteskind, ontfermen ook geschoolde deskundigen uit de Engelstalige wereld zich over Kuifje.

In die stroming publiceerde de Britse schrijver Tom McCarthy, een in Oxford opgeleide anglicist, *Tintin and the Secret of Literature* dat inmiddels ook in het Frans, Spaans en Italiaans is verschenen. McCarthy toont zich – reeds van kind af aan – een liefhebber van Kuifje's avonturen, een enthousiasme dat wordt versterkt door zijn literaire analyse van de vele delen die hij te lijf is gegaan. Hij bewondert de complexiteit van de vertellingen, de dwaalsporen waarop Hergé zijn lezers zet, de ijzersterke personages zoals kapitein Haddock. Hergé kan zich volgens hem op deze terreinen meten met grote schrijvers als Honoré de Balzac en Vladimir Nabokov.

In een groot deel van de *Kuifje*-avonturen draait het veel om misverstanden en interpretaties, om geheimen en ontdekkingen: een cyclus waarin Kuifje telkens aan het noodlot weet te ontkomen om vervolgens, in een nieuw verhaal, wederom de cyclus te doorlopen.

Het zijn elementen die McCarthy, geïnspireerd door het werk van de in postmoderne kringen geliefde analytici Roland Barthes en Jacques Derrida, ten zeerste aanspreken en die hij in hun uitwerking ook als literaire elementen opvat.

Door de meeslepende manier waarop Hergé dat alles weergeeft – en daarin en passant ook zijn vermeende familiegeschiedenis verwerkt – kan *Kuifje* worden geplaatst in een grote literaire traditie.

Op de vraag of de beroemde stripverhalen daarmee ook behoren tot de wereldliteratuur geeft McCarthy geen onomwonden antwoord.

Het plezier dat McCarthy beleeft aan het decoderen en interpreteren van Kuifje's belevenissen is duidelijk af te lezen aan zijn proza, al zijn niet alle interpretaties even overtuigend. Dat doet overigens niets af aan de deskundigheid en de humor van de auteur. Of de juwelen van Bianca Castafiore – uit het gelijknamige verhaal uit 1963 waarin de razende reporter uitblinkt door de wereld *niet* te bereizen – daadwerkelijk dienen te worden opgevat als een verwijzing naar haar clitoris blijft de vraag. Niettemin vormen de vele mogelijke interpretaties en dwarsverbanden waar de auteur op wijst aardige kapstokken voor de fantasie van lezers en onderzoekers.

Na lezing is ook duidelijk dat Kuifje's avonturen, als uitingen van de populaire cultuur, parallellen vertonen met de als hoogwaardig beschouwde literatuur van onder anderen William Shakespeare, Joseph Conrad en Miguel de Cervantes.

Maar is dat ook steeds leerzaam om te weten? Het wekt de indruk dat niets onbedoeld is en dat mogelijke dubbele lagen voortdurend meer kennis opleveren. Dat inzicht is niet altijd verrijkend en soms ronduit vermoeiend. Doordat de auteur *Kuifje* nadrukkelijk bestudeert als literatuur doet hij daarnaast de illustraties vaak tekort.

Het boek vraagt om nauwgezette aandacht van de lezer. In de optiek van McCarthy biedt *Kuifje* aanzienlijk meer dan alleen vermaak voor jeugdige lezers; wie hem wil volgen in zijn interpretaties moet soms doorbijten. Wie dat volbrengt dient zichzelf te belonen door *Kuifje* te herlezen.

Wie geluk heeft plaatst de merkwaardige belevenissen van de beroemde reporter dan aan een nieuwe horizon.

kees.ribbens@stripschrift.nl

Tintin and the Secret of Literature

McCarthy
Granta 2006
ISBN 978-1-86207-831-9
Prijs €14,99
224 pagina's
zwart/wit (hk)

LINKS – Het boekontwerp is van Slabmedia. Het omslag is van de Franse experimentele (strip)tekenaar Jochen Gerner. Hij publiceerde in 2002 *TNT en Amérique*, een vrije bewerking van *Kuifje in Amerika*.

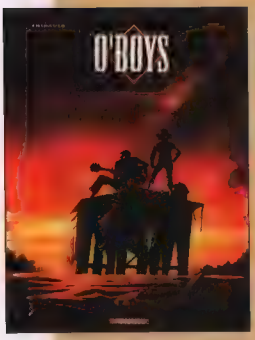

Het eerste deel van de nieuwe stripreeks *O'Boys* is een hommage aan de Amerikaanse auteur Mark Twain die in de 19e eeuw verantwoordelijk was voor de creatie van de onsterfelijke helden Tom Sawyer en Huckleberry Finn. De Huck Finn in dit verhaal groeit op in de Mississippi Delta in de jaren 1930. Het is een joch dat door zijn onaangepaste gedrag voortdurend in conflict raakt met zijn conservatieve dorpsgenoten. Zijn karakter, gericht op overleven, is gevormd door de slechte behandeling door zijn drankzuchtige agressieve vader. Als dit schoelje een moord pleegt en moet vluchten voor de autoriteiten wordt Huck opgenomen door een kinderloos echtpaar. Dit wordt een grote mislukking. Huck laat zich niet kneden voor een burgerlijk bestaan. Hij voelt zich vooral aangetrokken tot de zwarte gemeenschap. Zeer tegen de wil van zijn op segregatie gerichte blanke omgeving luistert hij met hart en ziel naar de dieptreurige Mississippi Deltablues. Hij raakt bevriend met een zwarte arbeider, die als bluesvertolker zijn leed bezingt. Tezamen trekken zij op als hobo's – zwartrijders op de trein – door Amerika. *O'Boys* leest als een spannend jongensboek. Ondanks de hardheid van het scenario van **Philippe Thirault** (tekenaar **Steve Cuzor** heeft ook meegeholpen aan het scenario) is er ruimte voor een romantische kijk op het ogenschijnlijk troosteloze bestaan in achterbuurten. Er is een delicaat evenwicht tussen harde actiescènes en verstilde sfeerscènes. Dit is een prima bewerking van een bekend boek over een held tegen wil en dank. RB

IK VOND SUZY HEEL AARDIG EN ZIJ VOND MIJ OOK HEEL AARDIG
MAAR ZE VOND TOM NOG AARDIGER. EN NU WAS ER, AFGEZIEN VAN DE MUZIEK, NOG IETS DAT IK NIET KON DELEN MET MIJN BROER
MAAR HET ECHTE PROBLEEM WAS DAT ONZE OUWEHEER EEN OOGJE HAD OP SUZY
M.J. STELDE BART RANDALL EEN DEAL VOOR EEN DOLLAR VOOR EEN PAAR MINUTEN MET Z'N DOCHTER

O'Boys 1: Het bloed van de Mississippi

Cuzor & Thirault
Dargaud 2009
ISBN 978-90-8558-094-2
Prijs €6,25
64 pagina's
kleur (sk)

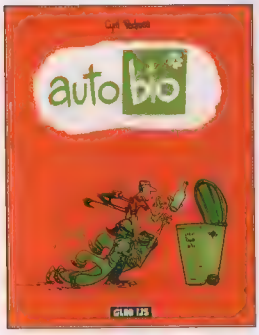

Papa vervuilt de planeet

Cyril Pedrosa werkte ooit mee aan Disney's animatiefilm *Hercules*, maar dat is amper zichtbaar in zijn strip *Autobio*, die bij lange na niet de strakke lijnvoering of heldere verteltrant van de klassieker heeft. Sterker nog: het tekenwerk oogt bij vlagen gemakzuchtig, de grappen zijn voorspelbaar en de regie is fantasieloos. Toch is *Autobio* – curieus genoeg – een leuke en interessante strip. De reden daarvoor is dat Pedrosa een sterk thema heeft gevonden in de vorm van een gezin dat het milieu heel erg serieus neemt. Papa is gek op zijn Batavus (in Frankrijk!) en kan serieus inzitten over geïmporteerd voedsel. Ondanks fanatieke voornemens en serieuze milieugesprekken wijkt hij soms af van het rechte pad. Hij is bij voorbeeld verzot op biologisch gezien onverantwoorde knakworstjes en in de stromende regen pakt hij toch maar even de auto. Dit laatste onder fel protest van zijn kroost: 'Papa heeft de airco opgezet en vervuilt de planeeheet!' Heel herkenbaar allemaal. Door mijn huis slingert al een half jaar een plastic zakje vol lege batterijen dat ik steeds maar vergeet in te leveren bij het inzamelpunt. En de fiets pak ik alleen als het mooi weer is. *Autobio* houdt mij dus eigenlijk een spiegel voor en dat is iets wat mij zelden overkomt bij het lezen van stripboek. Vandaar deze positieve waardering. HW

Help, ik heb een prijs gewonnen – Oei, ik heb de hoofdprijs

Etienne Noblet, ontslagen als detective en verlaten door Laetitia, heeft kort voordat hij naar het feestje van zijn vrienden Franck en Lise gaat ontdekt dat hij €500.000 heeft gewonnen in een loterij. Hij neemt Franck in vertrouwen maar vraagt hem het heuglijke feit voor zich te houden. Etienne raakt behoorlijk aangeschoten op het feestje en laat op advies van zijn vrienden zijn auto staan. Als hij met de metro in Toulouse probeert thuis te komen neemt hij zijn lijn in de verkeerde richting en bij het eindpunt aangekomen blijkt dat dat de laatste metrorit van die nacht was. Een alternatief stel bietst een sigaret bij hem en rolt tegelijk zijn portefeuille. Daarin zat het winnende loterijbiljet... Uiteindelijk terug bij Franck en Lise blijkt dat Etienne bij het verlaten van het feest het verkeerde colbertje had aangetrokken, met uiteraard ook de portefeuille van die ander...

Het onderhoudende stripverhaal *Vlak voor het geluk* gaat over de verwachtingen, dromen en ook angsten waar Etienne mee te maken krijgt als hij probeert het gegeven te verwerken dat hij een grote som geld heeft gewonnen. De hectische periode tussen het winnen van het geld en het incasseren daarvan leidt tot enige merkwaardige avonturen van Etienne, die een verwarde indruk maakt. Maar uiteindelijk blijkt dat Franck en Lise – en de lezer – zich onterecht zorgen hebben gemaakt: Etienne heeft de zaak veel beter onder controle dan op het eerste gezicht lijkt.

Vlak voor het geluk is een intelligente situatiekomedie met een gelukkig einde die op een geraffineerde manier inzicht geeft in het menselijk handelen. Naast de hoofdlijnen van het verhaal wordt de lezer bij voorbeeld ook op een subtiele manier getoond hoe de Franse middenklasse met zijn kinderen omgaat en hoe een met geheimzinnigheid omgeven gebeurtenis als het winnen van een hoofdprijs tot amusante geruchten kan leiden: Etienne wordt op zeker moment aangeduid als de man die drie miljoen heeft verloren.

Het scenario van **Jean-Claude Denis**, onder meer de geestelijk vader van stripfiguur Luc Leroi (*De Japanse blondine*) en auteur van *Die maanden in Amélie*, werd door het duo **Philippe Dupuy** en **Charles Berberian** zoals gewoonlijk weer op hoog niveau in hun elegante half-karikaturale stijl verbeeld. Met achterin wat extra schetsen als toegift. DR

Vlak voor het geluk

Dupuy & Berberian & Denis
Oog & Blik/ Bezige Bij 2009
ISBN 978-90-5492-248-3
Prijs €19,90
96 pagina's
kleur (hk)

Autobio 1: De biotoop

Pedrosa
Glad ijs 2009
ISBN 978-90-303-6236-4
Prijs €9,90
48 pagina's
kleur (hk)

OOG & BLIK | DE BEZIGE BIJ

Hartenjagen
Geweldige nieuwe bundeling strips van een van de leukste tekenaars van Nederland.
Verschijnt juni 2009.

Paperback, 96 pagina's, zwart wit.
ISBN 9789054922698, €9,90

De kunst van Hergé deel 1
Een rijkelijk geïllustreerd boek over Hergé, de schepper van Kuifje. Een absolute must voor iedere striplieffhebber.
Reeds verschenen.

Gebonden, 208 pagina's, kleur.
ISBN 9789054922339, €32,90

De kunst van Hergé deel 2
In dit tweede deel wordt aandacht besteed aan de periode 1937-1948.
Verschijnt augustus 2009.

Gebonden, 208 pagina's, kleur.
ISBN 9789054922605, €32,90

De maagd en de neger deel 2 - Leentje en Sophie
Ze werd verliefd op een asielzoeker, maar hij kreeg geen verblijfsvergunning... Hoeveel heeft ze over voor de liefde?
Verschijnt eind mei 2009.

Paperback 88 pagina's, zwart wit.
ISBN 9789054922124 €13,50

Pyongyang
De Noord-Koreaanse hoofdstad Pyongyang, gezien door de ogen van een westerling.
Reeds verschenen.

Paperback, ca. 184 pagina's, zwart wit.
ISBN 9789054922575 €24,90

Zwart Gat
Luidkeels bejubelde graphic novel van de Amerikaanse grootmeester Charles Burns, onderscheiden met de Eisner Award, de Harvey Award en de Ignatz Award.
Reeds verschenen.

Gebonden 368 pagina's, zwart wit.
ISBN 9789054922025 €29,90

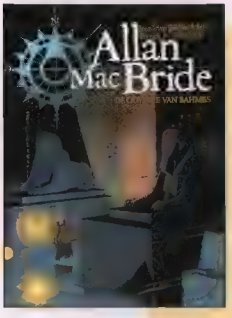

Eer betonen aan klassieke avonturenstrip

Allan Mac Bride is een onvervalst eerbetoon aan Edgar Pierre Jacobs, één van de grondleggers van de klassieke Europese strip. Uiterlijk is het een klare-lijnalbum *par excellence*, maar ook inhoudelijke refereert het album sterk aan Jacobs' werk. Zoals in *Het mysterie van de grote piramide* (1951-1952) is een Britse wetenschapper in het koloniale tijdperk actief om een Egyptisch archeologisch raadsel op te lossen. Waar Mortimer als compagnon nog op Blake kon rekenen doet Mac Bride het merendeels alleen. Voor de hand- en spandiensten wordt hij bijgestaan door helper Ashmet; een kloon van Mortimers hulp Nasir. Alleen in de aanspreektitels is het formele 'sahib' van Nasir nu vervangen door het informele 'Allan' van Ashmet.

Halverwege de jaren 1930 werkt Mac Bride als opvolger van de beroemde archeoloog Howard Carter in diens Egyptische concessie. Op een dag ontdekt hij bij toeval een uitstekend bewaard gebleven zeewaardig zeilschip en een enorm fresco met het verhaal van de zeevaarder Bahmes. De vrouwelijke farao Hatsjepsoet (regeerperiode 1479-1459 voor Christus) heeft deze de taak gegeven om de oorsprong van de Egyptenaren te onderzoeken. Bahmes en zijn mannen zetten een grote expeditie op touw en zeilen tot aan de eilanden in de Stille Zuidzee. Hier houdt de vertelling plotsklaps op; of Bahmes had zijn doel bereikt of hij keerde noodgedwongen terug.

Terwijl de blonde Brit de fresco's leest lopen door enorme regenbuien de gewelven onder water en al het bewijsmateriaal wordt vernietigd, op een koker met oude zeekaarten na. De Amerikaanse archeoloog Ferguson laat deze kaarten stelen. Onze held komt hem op het spoor, ontsnapt aan een moordpoging en komt uiteindelijk als verstekeling aan op de Captain Blake *(what's in a name)*. Na de nodige hachelijke momenten komt Mac Bride in contact met de cartografische dienst van de Amerikaanse marine die een verzameling zeer oude zeekaarten beheert.

Jean-Yves Brouard en **Patrick Dumas** brengen met dit eerbetoon een klassiek avonturenverhaal in de goede betekenis van het woord. De tekstkaders zijn vertrouwd groot van omvang, de klare lijn is overtuigend. Minpunt is de steriele en saaie inkleuring, juist één van de sterke punten van de grote leermeester. JdL

Allan Mac Bride 1: De Odyssee van Bahmes

Brouard & Dumas
Bee Dee 2008
ISBN 978-90-77331-80-4
Prijs €9.95
48 pagina's
kleur (sk)

Holy smoke! De twee boeven nemen allebei een taxi...
Helaas voor Balibar... Ferguson is belangrijker... En hij zal me net zo goed als zijn handlanger naar de gestolen voorwerpen leiden...

[EN VERDER]

Als Vader Abraham van huis is... (Argibald, Xtra). Bizarre cartoons in een grillige, vet aangezette stijl. De sterkste grappen zijn wel de simpelste: overstekende man met protestbord 'Stop de humor' die over een bananenschil dreigt uit te glijden. RS

Het bloed van de Porphyres 3: Gwemon (Parnotte/Balac, Dargaud). Voorlaatste deel over de vissende en strandjuttende inwoners van een dorp aan de rotsige kust van Bretagne eind 18e eeuw. De zoektocht naar de schat onthult steeds meer over het verleden van een vervloekt geslacht. Spannend en mooi getekend. DR

Boot & Van Dijk 17: 'Nevada' (Sparreboom, Fortmedia). Als Boots veertig jaar geleden naar Arizona geëmigreerde oom Henk, alias Big Bill, zijn correspondentie met zijn Rotterdamse neef onverwacht onderbreekt vliegen de beide helden doodleuk even naar Reno. Behalve de ouderwetse heeldroman-layout doet ook de onwaarschijnlijke verhaallijn al te zeer denken aan voorbije tijden. Een nostalgische instelling lijkt vereist om dit als volwassene met voldoening te lezen. KR

Inspecteur Canardo 19: Het meisje zonder gezicht (Sokal, Casterman). De rokende, drinkende en in Columbo-jas gehulde speureend raakt verwikkeld in een politieke intrige als hij zich ontfermt over een Russisch hoertje waar het oog van een troonpretendent op valt. Weinig subtiel, maar mede daardoor erg onderhoudend. HW

Death Note 12 (Obata/Ohba, Kana). Afronding van deze veel geroemde en besproken mangareeks waarin de gehoopte climax uitvoerig wordt belicht als Kira en Near pagina's lang tegenover elkaar staan. Met een gratis shitajiki, oftewel een boekenlegger. TdK

Dromen 1: Coraline (Dodson/Filippi, Bee Dee). Wulpse babe Coraline Doucet meldt zich aan bij een enorm landgoed als gezelschapsdame van de *Lord of the Manor*: een excentrieke adolescent die indrukwekkende machines maakt. 's Nachts na een glaasje nectar beleeft zij telkens avontuurlijke dromen bij piraten of in de jungle waarbij zij steevast haar broekje kwijtraakt. Wordt vervolgd. DR

De duivel der zeven zeeën 2 (Hermann/H., Dupuis). Hebzucht naar de schat van kapitein Murdock speelt een dominante rol in deze wat magere afsluiting van het tweeluik. Ogenschijnlijk een verplicht nummertje waar vooral zoonlief Huppen er zich te gemakkelijk van af maakt. TdK

Ellis Group 3: Sandmen (Griffo/Latour, Lombard). New York heeft een schemerduistere kant waar entiteiten en cyborgs elkaar te vuur en te zwaard bestrijden. Inspecteur Deep O'Neil beweegt zich soepel in het gebied tussen droom en daad. In het complexe plot richt hij zichzelf te gronde in een labyrint vol gruwelijkheden. RB

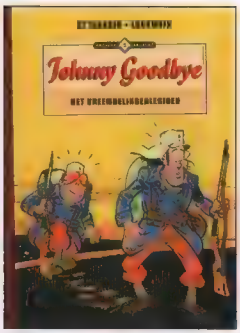

Soepele verhaallijnen

Met stripheld Johnny Goodbye voegt Arcadia een verse loot toe aan haar archiefreeks. In *Het vreemdelingenlegioen* is **Martin Lodewijk** als scenarist ouderwets op dreef en laat hij zijn helden van de ene in de andere verwikkeling terecht komen. Het lijkt erop alsof hij geen compleet scenario voor ogen had bij de start en het is des te knapper dat hij aan het einde van het album de verhaallijnen zo soepeltjes aan elkaar knoopt.

Privédetective Johnny Goodbye en rechterhand Howdy Duizendpond speuren in opdracht van een rijke dame naar haar ex-minnaar. Via het vreemdelingenlegioen komen ze uiteindelijk in het paleis van sjeik Haroen al idem Deseem (hardop uitspreken) terecht waar 1 plus 1 toch 3 blijkt te zijn.

Lodewijk voert klassieke grappen op zoals zeeziek worden op een kameel (het schip van de woestijn), de bar als ultiem fata morgana en een gokken dranklustige assistent, maar weet het verhaal boeiend te houden door de vele ontwikkelingen. **Dino Attanasio** hanteert zijn herkenbare handelsmerk: de slapsticktekenstijl. De zwart/wit-tekeningen zijn vooral fraai als hij het stripduo in een niet standaard omgeving plaatst. Samen in een zandstorm bij voorbeeld, of opgesloten in een schimmige kerker.

Jammer blijft het dat de uitgever niet de moeite neemt om de oorspronkelijke publicatie (*Eppo*, 1980) van het verhaal op te nemen in het colofon.

De oplage bestaat uit 780 exemplaren waarvan 60 luxe edities met drukplaat in passe-partout en 70 buiten de handel. TdK

Arcadia Archief 5: Johnny Goodbye: Het vreemdelingenlegioen

Attanasio & Lodewijk
Arcadia 2009
ISBN 978-90-76926-00-1
Prijs €19,95
48 pagina's
zwart/wit (hk)

[E N V E R D E R]

Collectie Fenix 60: Pats 8: De zeeduivels (Vandersteen/Merho, Brabant Strip). Dit is het enige verhaal dat nooit in albumvorm is verschenen. Na zeven delen *Pats* – oorspronkelijk een poppenkastfiguur van Karel Weyler – kreeg Vandersteen mot met Weyler over onkosten en verschenen de oorspronkelijke *Pats*-verhalen 9, 10, 11 en 12 binnen de serie *Tits* in boekvorm. TdK

Fokke & Sukke 9: Fokke en Sukke lachen zich gek (Reid/Geleijnse/Van Tol, Catullus). Eerste deel uit de reguliere reeks dat door Catullus is uitgegeven (en niet meer door De Harmonie die de voorgaande acht bundels uitgaf). Met grappen, gemaakt voor *NRC Handelsblad*, *De wereld draait door* en andere opdrachtgevers, èn met speciaal voor dit deel gemaakte cartoons. RS

Front 1939-1945 – Getuigenis van een wereldbrand (Rosseels, Xtra). Voorzien van een handvol citaten over oorlog en strijd bundelt dit boek een vijftigtal, deels bekende, beelden van de Tweede Wereldoorlog. *'Almost all drawn from old pics. I did all these just for fun'* aldus de auteur op zijn blog. De fascinatie van de jonge tekenaar voor oorlog toont hier vooral de Europese fronten vol militairen, met enkele uitstapjes naar Azië. De samenhang van de veelal treffende tekeningen schuilt grotendeels in de herkenning bij de lezer. Maar wie op zoek is naar het verhaal blijft ietwat onbevredigd achter. KR

Geheimen: Samsara 2 (Faure/Giroud, Dupuis). Fraaie afronding van een tweeluik. Faure schetst met zijn schilderstijl prachtige sfeerplaatjes terwijl Giroud volop de tijd neemt voor uitdieping van de intermenselijke drama's. TdK

Hoshin Engi 3: De dialectiek van de toekomst (Fujisaki, Glénat). Ryu Fujisaki liet zich inspireren door de oude Chinese roman *Fengshen Yanyi* waarin boze geesten de keizerlijke In-dynastie omver willen werpen. In de manga gaat het om keizer Chuo die – drieduizend jaar geleden – in de ban raakt van de vrouwelijke geest Dakki. De door de godenwereld gestuurde Taikobo moet deze ban zien te breken. In de Verenigde Staten heet de anime van deze serie *Soul Hunter*. RS

Little Kevin 2 (Coyote, Glad IJs). Heerlijke platte humor wordt afgewisseld met scherpe doordenkertjes. Gelukkig is en blijft Kevin hondsbrutaal, zijn vader topstoer en zijn moeder geil als boter. TdK

Luxley 3: Het bloed van Parijs (Ruizgé/Mangin, Bee Dee). Robin 'Luxley' Hood weerstaat de machtige Atlantiden met behulp van vele doses hallucinaties veroorzakende peyotl. Aantrekkelijke avonturenstrip die genres vlotlezend weet te mixen. TdK

ADVERTENTIE

1989 • 20 JAAR SHERPA • 2009

Sinds 1 maart zijn er op onze website wekelijks verse previews te zien van nieuwe uitgaven in voorbereiding. Laat je elke week verrassen op

www.sherpa.nu

De trots van een vader, gedegradeerd tot een nummer

Alles in dit verhaal klopt: de weidse tekeningen van de majestueuze Indiase Himalaya, die over een halve of hele pagina zijn uitgestrekt. De gedempte, aardse kleuren in aquarel waarin de hoofdpersonen in hun omgeving worden geportretteerd. Het ambacht van het inkleuren: de schaduwwerking van bladeren op vader en zoon die op het heetst van de dag onder een boom rusten of de gloed van het kookvuur, weerkaatsend op de gezichten van het gezin bij het avondeten. Het inzoomen op details: de shock in het gezicht van de moeder bij het zien van haar doofstomme zoon Kazi, die net van de verdrinkingsdood is gered, of het intense verdriet van de vader bij zijn besluit deze zoon aan monniken in het koninkrijkje Mustang af te staan.

De paarden van de wind vertelt het dramatische verhaal van vader Calay, die tegen de achtergrond van het koloniale regime van de Britten in India, vijftien jaar na het afstaan van Kazi een helse voettocht onderneemt om zijn zoon terug te zien. Om toegang tot de besloten koninkrijken van Nepal en Mustang te krijgen, ziet Calay zich gedwongen om dienst te nemen bij de door hem verafschuwde Britse overheersers. In Calcutta krijgt hij een opleiding tot pundit: een in de landmeetkunde opgeleide spion. Door middel van pundits kon de Britse kolonisator een controlenet opzetten in India en de grensgebieden.

We volgen de trotse vader, gedegradeerd tot nummer 'eenendertig', als cartograaf op zijn maandenlange voetreis naar Mustang, naar het klooster waar zijn zoon woont. Zijn reis wordt in verstilde beelden weergegeven: sneeuw, ijs, hagel en regen teisteren hem. Maar ook straatkinderen en een Nepalese politiebeambte, belast met het opsporen van pundits, vormen een gevaar voor Calay. Je gunt het hem zó dat hij Kazi weer in zijn armen kan sluiten. Maar dan, op de dag dat hij voor het klooster staat, wordt hij als pundit ontdekt...

Het ingetogen verhaal van **Jean-Claude Fournier** (van *Robbedoes en Kwabbernoot*) en **Lax** heeft alles in zich om een klassieker te worden. Het is met ongeduld uitzien naar deel twee. EC

De paarden van de wind 1

Fournier & Lax
Dupuis 2008
ISBN 978-90-314-2927-1
Prijs € 14
72 pagina's
kleur (hk)

De uitroeptekens staan voor de volgende waardeoordelen:

!!!!! grote klasse!
!!!! kopen!
!!! middenmoot
!! mwâh
! kastvulling
... door 't putje

ADVERTENTIE

Zal ik met je meelopen? Dan kunnen we wat gaan drinken en
Nee, dank je Ik ben bekaf
Ik ga meteen naar huis, uitrusten
Maar toch bedankt
89 Kreu
Goed - tot ziens!
We spreken snel wat af!

Meesterlijke beeld van Berlijnse verdeeldheid

Het heeft even geduurd, maar acht jaar na de oorspronkelijke Drawn & Quarterly-uitgave heeft uitgeverij Atlas een Nederlandstalige uitgave van **Jason Lutes**' meesterwerk in wording *Berlijn* op de markt gebracht in een vertaling van **Toon Dohmen**. In deze bundeling van de eerste acht episodes voert Lutes – ook bekend van zijn strip *Jar of Fools* – de lezer mee naar het vooroorlogse Berlijn tussen september 1928 en mei 1929. In verzorgde en heldere zwart/wit-beelden wordt een verhaal neergezet dat begint met een toevallige ontmoeting in een trein tussen twee hoofdpersonen. Marthe Müller, een jonge vrouw uit Keulen, reist naar de Duitse hoofdstad om tekenlessen te volgen aan de kunstacademie. Ze maakt kennis met Kurt Severing, journalist bij *Die Weltbühne*. Sobere maar sfeervolle beelden geven dit fraai en overtuigend weer, met gebruikmaking van inzoomen, close-ups en enkele flash-backs.

De achtergrond van het verhaal – en tegelijkertijd het belangrijkste thema – wordt gevormd door de roerige politieke situatie in het bruisende Berlijn waar de meningen over tal van zaken sterk uiteenlopen tussen aanhangers van verschillende politieke richtingen.

Dit is de republiek van Weimar waarin de herinnering aan de verloren Eerste Wereldoorlog allesbehalve is vergeten en waar nazi's en communisten elkaar fel bevechten. De fragmenten uit het leven van de studente en de journalist worden aangevuld met de belevenissen van zeer verschillende figuren als haar huisbaas, zijn hoofdredacteur, een gescheiden moeder, medestudenten, een nachtclubdanseres en anderen. De vertolking van hun menselijke en kwetsbare karakters biedt een intrigerend beeld van het leven in de Berlijnse metropool.

Lutes weet zo een verbinding te maken tussen de grote politiek en het alledaagse bestaan. Terwijl het verhaal langzaam voortbeweegt ontstaat een intrigerend en coherent beeld van de levens van enkele *Berliner*, in een situatie waarin de machtsovername van de nazi's in 1933 nog slechts een droom kan zijn. Spijtig is wel dat de nazi-karakters die in het boek figureren minder worden uitgediept dan sommige andere personages. Zal dat in het tweede, reeds in het Engels verschenen deel veranderen? KR

Berlijn 1: Stenen

Lutes
Atlas 2009
ISBN 978-90-450-1166-0
Prijs €24,90
216 pagina's
zwart/wit (sk)

[E N V E R D E R]

Necromancy 2 (Manini/Nury, Dargaud). De hardvochtige Gordon Devries leert langzaam de geheimen en angsten van de dood kennen. Occulte thriller met veel geweld. TdK

Precinct 77 3: Big Boss Requiem (Denys/Dugand, Lombard). Vergeleken met een album van *Precinct 77*, genoemd naar het gelijknamige politiekantoor in Brooklyn, is de film *Scarface* een gezellig theekransje. Het bloed gutst werkelijk alle kanten op, maar agente Lili Lafayette houdt moedig stand in deze chaos. JdL

Red Bridge 2: Mister Joe en Willoagby (Gamberini/ Charles/Charles, Casterman). Tweede en laatste deel van een psychologische thriller. Vermoorde klasgenoten bij een reünie blijken in het verleden een rotstreek te hebben uitgehaald. Oude accountant en zijn kat zijn katalysator bij het oplossen van de moorden. DR

Swamp Thing 3 (Oudshoorn, Oog & Blik/Atlas). Geestige krantenstrip rond de chagrijnige krokodil Swamp. Oudshoorn komt met sterke (en soms flauwe) beeld- èn woordgrappen op de proppen. Alleen de overbodige Ajax-grappen vormen een dissonant. Jammer dat de strip niet meer in *Het Parool* staat, maar gelukkig nog wel in *De Pers*. RS

De teloorgang van oude Knudde (Matena, Atlas). Eén van Matena 's beste strips. Zowel een parodie op de streekroman als een aangrijpend verhaal over het noodlot van een boerenfamilie. 'Naar de werken van A. den Dooier' luidt de ondertitel: een knipoog naar het oeuvre van romanschrijver A. den Doolaard. Matena heeft de strip grondig hertekend zodat de stijl (in zwart/wit) meer volwassen oogt dan de *Eppo*-uitstraling van de oorspronkelijke *De A. den Dooier-omnibus* (in kleur) uit de jaren 1980. Merkwaardig is wel dat de nieuwe titel enkel naar de oude Knudde verwijst, terwijl het drama eigenlijk draait om zijn twee zoons. RS

Watchmen (Moore/Gibbons/Higgings, Vliegende Hollander). Klassieke strip pionierde in de jaren 1980 met de diepere lagen in het stripverhaal. Geschiedenis over de tekortkomingen van de (super)mens fascineert nog steeds. Mooie uitgave op prettig formaat. DR

Woep en Wap (Van Dam/Bus, Amor Vincit Omnia). Strip uit de (erg) oude doos van Bert Bus (tekst) en Nico van Dam (tekeningen). Het duo maakte deze kabouterstrip voor het blad *Rosita* in de periode 1958–1965. Het album is uitgegeven ter gelegenheid van de 85e verjaardag van Van Dam. RS

ADVERTENTIE

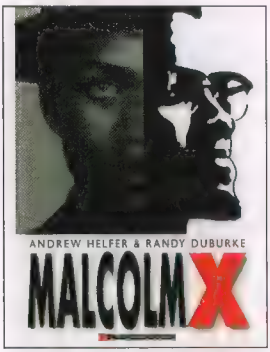

Malcolm X

Helfer & DuBurke
Xtra 2009
ISBN 978-90-77766-54-5
Prijs € 12,50
112 pagina's
zwart/wit tsk)

EENMAAL TERUG IN ROXBURY BEZOCHT MALCOLM ALS EERSTE ELLA. ZE WAS NET ZO TELEURGESTELD IN HEM ALS VROEGER.
TIJDENS ZIJN LAATSTE BEZOEK ZAT HIJ AL DIEP IN HET ROVERSVAK; HIJ HAD ZIJN VAARDIGHEDEN AANGEWEND OM DE BONTJAS VAN ZIJN TANTE GRACE TE JATTEN
TOEN ZE ERACHTER KWAM, WAS ZE ZIEDEND EN GAF MALCOLM BIJ DE POLITIE AAN. DAT ZOU HEM EEN LESJE LEREN.
MALCOLM WERD IN BOSTON GEARRESTEERD, VEROORDEELD WEGENS DIEFSTAL EN KREEG EEN VOORWAARDELIJKE STRAF.
ELLA BESEFTE DAT HAAR INSPANNINGEN OPNIEUW TEVERGEEFS WAREN.
HAAR BROER WAS ER ALLEEN MAAR WANHOPIGER AAN TOE.
NADAT HIJ AAN ZIJN FAMILIEVERPLICHTINGEN VOLDAAN HAD, BEZOCHT MALCOLM METEEN EEN PLAATSELIJKE COCAINEDEALER.
HIJ WAS VERSLAAFD AAN COCAÏNE, AL ONTKENDE HIJ HET ZELF NOG ZO HARD. HIJ HAD EEN SHOT NODIG OM HELDER TE KUNNEN DENKEN.

Tekst overheerst beeld

De biografische strip is een moeilijk genre. Het verhaal is meestal in grote lijnen bekend, dus de meerwaarde zit 'm in de details. Wie *Malcolm X* helemaal uitleest komt veel te weten over het leven van de militante strijder voor de rechten van de zwarten in de Verenigde Staten, Malcolm Little (1925-1965). Alles is keurig op een rij gezet door scenarioschrijver **Andrew Helfer**, als chef redacteur bij DC Comics betrokken bij uiteenlopende producties als *Batman* en *A History of Violence*, maar ook verantwoordelijk voor andere biografische strips, bij voorbeeld over president Reagan. Helfer zet, samen met tekenaar **Randy DuBurke**, een uitgebreid beeld neer van het Malcolm die zijn 'slavennaam' *Little* inruilde voor zijn nieuwe achternaam X, waaronder hij bekend werd als boegbeeld van de Nation of Islam (NOI), de beweging die de rechten van de zwarte Amerikaans bevolking op een nog niet eerder vertoonde 'brutale' manier nastreefde.

Malcolm X is een verhaal met veel geweld: van de dood van zijn vader, een rondreizende predikant die met zijn preken de toorn van de Ku Klux Klan opriep en die door een tram werd overreden – was hij uitgegleden bij het instappen, of was hij op de rails gelegd? –, via in brand gestoken huizen tot de gewelddadige dood van Malcolm X, toen hij in februari 1965 tijdens een speech in New York werd doodgeschoten. Geveld door zijn broeders van de Nation of Islam, of zat er toch een FBI-complot achter?

Uitvoerig word de jeugd van Malcolm verteld, als sjacheraar, populaire danspartner van (blanke) vrouwen, zijn pooierschap, handel in verdovende middelen en de inbraken die hij pleegde. We zien hoe hij in de gevangenis via zijn broer kennismaakt met de islam en de beweging Nation of Islam, hoe hij zich via de gevangenisbibliotheekboeken ontwikkelde, zijn opkomst in de NOI en zijn oplopende conflicten met de andere leider Elijah Muhammed, zijn reis naar Mekka, zijn vriendschap met Mohammed Ali, zijn toespraken in Europa en Afrika en zijn toenemend isolement door zijn rebelse, uitdagende houding. Om dat alles en veel meer in 112 pagina's samen te vatten zijn naast de schaarse dialogen in tekstballoons grote blokken tekst nodig, die het paginabeeld vaak overheersen en het verhaal moeilijk toegankelijk maken. Daarbij komt dat de zware zwart/wit-tekeningen, die voornamelijk op foto's lijken gebaseerd, nogal hoekig en onelegant zijn. *Malcolm X* is een, voor zover ik het kan beoordelen goed gedocumenteerde, en onderrichtende biografische strip, maar wel eentje voor doorzetters. DR

Yrrah met eigen handelsmerk

Ad Kolkman (1964) is een tekenaar die zijn eigen draai in de cartoonistenwereld gevonden heeft. Hij loopt al een aantal jaren mee maar geniet weinig bekendheid. Dat is jammer want hij hanteert een scherpe 'kroontjespen' om actuele ontwikkelingen trefzeker en soms bijtend van commentaar te voorzien. Gelukkig is er nu bij Xtra een bundel van zijn werk verschenen. In *Alle 120 goed – Alleen sommige niet* staan spotprenten uit onder andere *Elsevier*, *Tijdschrift voor marketing* en *Vastgoed Magazine*. Achterin het boek is nog een aantal losse, absurdistische invallen opgenomen.

Journalist **Peter Breedveld** schrijft in zijn voorwoord (goed idee, zoiets, maar wel jammer dat Xtra verder geen biografische gegevens vermeldt) dat Kolkman verwant is aan de cartoonist Yrrah. Maar toch is Yrrah's stijl somberder en grafisch fraaier uitgewerkt. Kolkman houdt zijn tekeningen simpel, zonder opsmuk, met de puntneus en de wat loenzig kijkende personages als handelsmerk. Bovendien valt op zijn website *www.adkolkman.nl* te zien dat hij cartoons in kleur maakt, een groot verschil met het zwart/witwerk van Harry – Yrrah – Lammertink.

Helaas ontbreken voorbeelden van zijn kleurenwerk in *Alle 120 goed – Alleen sommige niet*. Dat neemt niet weg dat Xtra met deze uitgave Kolkman de eer geeft die hij verdient. RS

ADVERTENTIE

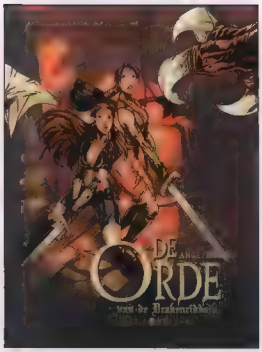

Mooie maagden versus afzichtelijke draken

Met *De orde van de drakenridders* vist uitgeverij Silvester dit keer weer een pareltje uit de drooggevallen poel van uitgeverij Talent. In 1998 verscheen al één deel in de *Collectie 500* van deze ter ziele gegane uitgeverij die het schrijversduo **Ange**, dat een samenvoeging is van de voornamen van **Anne** en **Gérard Guéro**, vaker onderdak bood. Ondermeer de reeksen *Bloodline*, *Sirene* (ook met **Alberto Varanda**), *Belladonna* en *Littekens* kwamen bij Talent/Blitz uit hun gezamenlijke schrijfkoker.

In het eerste deel van de reeks treffen we een prachtig stadje aan – een wonderlijke mengeling van stenen en muren – dat onmogelijk gebouwd is te midden van watervallen waarbij de Niagara Falls in het niet vallen. De bewoners ondervinden stevige hinder van wat de Veill wordt genoemd: de gevolgen van de aanwezigheid van draken die alles en iedereen vervormen tot monsterlijke wezens. De enigen die niet besmet raken en de draak mogelijk met succes kunnen bestrijden zijn maagden. Dat vormt de reden van het ontstaan van de orde van de drakenridders. Dat ze er allen appetijtelijk uitzien verbaast wel, je zou verwachten dat vooral de minder fysiek bedeelden met het vlies bleven zitten maar niets is minder waar. Jaïna en wapendraagster Ellys trekken schaars gekleed en met pronte borsten ten strijde.

In deel 2 neemt **Philippe Briones** de tekenpen over, maar hij blijkt veel minder expressief dan Varanda. Waar de laatste prachtige paginagrote kijkplaten aflevert, heeft Briones moeite met het weergeven van menselijke verhoudingen. Het verhaal borduurt voort op de ontwikkelingen uit het eerste deel maar kan ook los worden gelezen. In Frankrijk zijn al zeven delen verschenen; hopelijk publiceert Silvester wèl de volledige reeks. TdK

De orde van de drakenridders 1: Jaïna
De orde van de drakenridders 2: Akanah

Varanda & Ange (deel 1)
Briones & Ange (deel 2)
Silvester 2009
ISBN 978-90-5885-350-9 (deel 1)
ISBN 978-90-5885-351-6 (deel 2)
48 pagina's
kleur (hk)
(deel 1)
(deel 2)

Alle 120 goed – Alleen sommige niet

Kolkman
Xtra 2009
ISBN 978-90-77766-77-4
Prijs €12,90
144 pagina's
zwart/wit (sk)

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

Voor strips, boeken, originele tekeningen, autofolders, strip-verzamelobjecten en veel meer kijk je op www.profbarabas.nl
Nu vele Suske en Wiske-items in onze webwinkel!
-MALI-
Barabas

Met spoed gezocht: mooie stripverzameling. Barabas biedt u een eerlijke en goede prijs!! Mail ons op info@profbarabas.nl of bel 06-16110888

→ AGENDA

AANVULLINGEN? VERTEL HET ONS! STUUR NIEUWS OVER BEURZEN, TENTOONSTELLINGEN OF ANDERE INTERESSANTE STRIPEVENEMENTEN AAN AGENDA@STRIPSCHRIFT.NL OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM

- ***t/m 30 mei 2009*** *Expo 'Sequential Art – The Universal Language', met werk van Nix, Judith Vanistendael, Jan Bosschaert, Ilah en Olivier Schrauwen, Galerie Mekanik, St. Jacobsmarkt 73, Antwerpen, België, info: www.mekanik-strip.be*
- ***t/m 1 juni 2009*** *Expo 'Hergé, de collectioneur door André Soupart', Galerie Animaux, Van Vollenhovenstraat 15, Pakhuis 33, Rotterdam, info: www.galerieanimaux.nl*
- ***t/m 7 juni 2009*** *Expo '20 Jaar manga in Europa', Belgisch Stripcentrum, Zandstraat 20, Brussel, België, info: www.stripmuseum.be*
- ***t/m 14 juni 2009*** *Expo 'Blueberry by Gir', Het Huis van het Beeldverhaal, Keizerinlaan 1, Brussel, België, info: www.jije.org*
- ***t/m 30 juni 2009*** *Expo 'Het Belgisch stripverhaal – Een kruisbestuiving', Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België, Regentschapsstraat 3, Brussel, België, info: www.fine-arts-museum.be/site/nl*
- ***t/m 27 september 2009*** *Expo 'Nederland volgens Sigmund – De stand van onze mores en sores', Nederlands Stripmuseum, Westerhaven 70, Groningen, info: www.nederlandsstripmuseum.nl*
- ***15 augustus 2009*** *11e Kamper Stripspektakel, Oudestraat/Van Heutszplein, Kampen, info: www.steck.nl*
- ***29 en 30 augustus 2009*** *24e Brabants Stripspektakel, Sportcentrum Valkencourt, Pastoor Heerkensdreef 15, Valkenswaard, info: www.stripspektakel.nl*
- ***26 en 27 september 2009*** *De Stripdagen, '55 jaar Mannen op de maan – Strips in Space', Expo Houten, Meidoornkade 24, Houten, info: www.destripdagen.nl*
- ***11 t/m 13 december 2009*** *Strip Turnhout 2009, Cultureel Centrum De Warande, Warandestraat 42, Turnhout, België, info: www.stripturnhout.be*
- ***16 en 17 januari 2010*** *Stripfestijn Rijswijk, Expo Rijswijk, Volmerlaan 12, Rijswijk, info: www.strip2000.nl*
- ***14 februari 2010*** *13e Leuvense Stripbeurs, Zaal KA Redingenhof, Redingenstraat 90, Leuven, België, info: hendrickxjeanpierre@skynet.be*

ADVERTENTIE

Yendor
STRIPWINKEL
Korte Hoogstraat 16
3011 GL Rotterdam
Tel 010 - 433 17 10
Fax 010 - 411 38 54

Hergé Museum opent de deuren

Na jaren voorbereiding is het zover: het Hergé Museum opent op 2 juni zijn deuren in Louvain-la-Neuve. Klare-lijnspecialist Joost Swarte blijkt een belangrijke rol te hebben gespeeld bij de vormgeving ervan. 'Ik ben in eerste instantie aangetrokken als scenograaf om – in een team – na te denken hoe het museum er uit zou kunnen zien. Met onze plannen is de Franse architect Christan de Portzamparc aan de slag gegaan. Daarna kreeg ik als tweede opdracht het vormgeven van de permanente expositie in het museum. Dat heb ik samen met met een Belgisch bureau gedaan.'

Het Hergé Museum kent een lange voorgeschiedenis. Al in 1979 – toen Hergé nog leefde – bestonden er plannen om een museum te creëren om zijn creatieve nalatenschap permanent aan een groot publiek te tonen. Een belangrijke pleitbezorger voor zo'n museum was de in 1986 opgerichte Stichting Hergé, een vereniging die zich richt op het archiveren en promoten van het oeuvre van de tekenaar. De tot Studio's Hergé omgedoopte organisatie vond een willig oor bij Moulinsart, de commerciële beheerder van de erfenis van Hergé.

Na veel gesteggel over de locatie van het pand – want niet in Brussel – werd het nieuws op 10 januari 2001 (Kuifje's verjaardag) wereldkundig gemaakt: het Hergé Museum zou gebouwd worden in Louvain-la-Neuve, in de nabijheid van Louvain op nog geen dertig kilometer van Brussel. Uiteindelijk duurde de eerststeenlegging door Fanny Rodwell, weduwe van Hergé, nog tot 22 mei 2007. Architect Christan de Portzamparc heeft voor het museum een scheepsvormig gebouw ontworpen met twaalf thematische ruimtes. De instelling is niet bedoeld als *Kuifje*-museum, maar fungeert als eerbetoon aan de kunstenaar Hergé. Naast permanente en tijdelijke tentoonstellingen zijn er originele Hergé-tekeningen te zien die ter bescherming, ondanks dat ze in een donkere, speciaal ingerichte ruimte hangen, om de vier maanden zullen worden verwisseld. TdK/RS

Meer info: *www.museeherge.com*

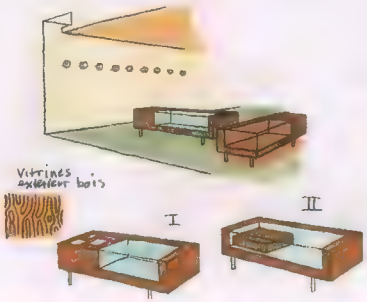

→ HET VAK

DEZE RUBRIEK IS BESTEMD VOOR MUTATIES IN HET ROERIGE STRIPWERELDJE, ALSMEDE VOOR MELDINGEN VAN OVERLIJDEN. FUNCTIEWIJZIGINGEN, WISSELINGEN VAN UITGEVER OF DISTRIBUTEUR, VERHUIZINGEN... HIER LEEST U ER ALLES OVER. STUUR MUTATIES AAN **HETVAK@STRIPSCHRIFT.NL** OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.

>WAARHEEN?

De Junior Inktspotprijs 2008 is gewonnen door **Bernhard 'Willem' Holtrop** voor zijn tekening 'Rookverbod'. De tekening werd gepubliceerd in *HP/De Tijd*. Twee jonge juryleden maakten dat bekend tijdens de opening van de tentoonstelling *Politiek in Prent*. Op de tekening zien we een café waar mensen volop drugs gebruiken terwijl de barkeeper een argeloze rokende man die binnenkomt de deur wijst met de tekst 'Roken doet u maar buiten.'

Bernard Willem Holtrop kon niet aanwezig zijn bij de uitreiking maar stuurde de organisatie een passend bedankje.

FOTO JENNY HELSENBRUYEN

Walterell, Jan Bosschaert en Steven Dupré proosten op de door hen gewonnen prijzen.

Het Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst heeft per 1 mei **Gert Jan Pos** als intendant voor strips aangesteld. Het is zijn taak de Nederlandse stripcultuur in de komende jaren een extra impuls te geven. Hij zal hiertoe een programmadocument samenstellen op basis van geïnventariseerde knelpunten. Hij wordt in zijn aanstelling voor twee jaar ondersteund door een stuurgroep bestaande uit Jean-Marc van Tol, Joost Swarte, Elsbeth Louis en Ann Jossart. Hiertoe wordt het mogelijk om voor bijzondere zelfstandige (strip)projecten subsidie aan te vragen.

Vzw BD-Strip, ook de drijvende kracht achter de Hasseltse vertaling van het *Kuifje*-avontuur *Mannen op de maan*, reikte onlangs door henzelf in het leven geroepen prijzen uit. Vertaler van het hierboven genoemde album **Jos Ghysen** ontving een Strip-diamant. Verder werden er in drie categorieën Strip-sterren uitgedeeld. De Talentprijs ging naar **Walterell** (*Bessy, Killroy was Here...*) terwijl **Steven Dupré** (*Kaamelott*) de 'Waargemaakte Belofteprijs' in ontvangst mocht nemen. De Carrièreprijs was weggelegd voor **Jan Bosschaert** (*Sam, De geverniste Vernepelingskes, Jaguar*). De uitreiking gebeurde live vanuit de studio's van TV Limburg en lijkt volgend jaar op een herhaling te mogen rekenen. De organisatie spreekt zelf van de Belgische Oscars.

Tom Janssen heeft de tweede prijs gewonnen in de categorie *editorial cartoon* tijdens de World Press Cartoon 2009. De prijswinnende tekening heeft de crises op Wall Street als onderwerp. Janssen nam zijn prijs in het Sintra museum of Modern Art in Lissabon in ontvangst.

ADVERTENTIE

→ HARRY'S POSTZEGELHOEKJE

Kuifje's tweede avontuur verscheen in 1931 zonder dat iemand daar aanstoot aan nam.

Het verhaal gaf de heersende opvatting rondom Kongo weer en het opblazen van neushoorns en het kleineren van de lokale bevolking paste daar prima in. De moraal veranderde in de loop der tijd en zo ook het waardeoordeel over Kuifje's Afrikaanse avontuur.

De Belgische posterijen hadden daar echter geen last van; zij vierden de zeventigste verjaardag van het album met een dubbele zegeluitgave. Tegelijkertijd verscheen in Kongo hetzelfde setje. Rellen en rechtszaken over het album volgden in latere jaren, waarbij de klagers eisten dat het album uit de handel moest worden genomen. Het enige resultaat was dat *Kuifje in Afrika* in Engeland naar de volwassenenafdeling verhuisde en de verkoop spectaculair steeg. HW

Land van herkomst: België
Jaar van uitgifte: 2001
Cataloguswaarde: €0,90 (17 Fr.) €1,70 (34 Fr.)

ADVERTENTIE

DE AVONTUREN VAN
KUIFJE
★
24 DELEN

Beperkte genummerde oplage van 1.000 exemplaren

casterman
www.kuifje.com ★ www.casterman.com

Hergé

→ WINNEN

In dit themanummer rond de strip *Kuifje* mag een gerelateerde prijs niet ontbreken. En wat zijn dan betere prijzen dan de eerste twee delen van *De kunst van Hergé* waarover Ger Apeldoorn elders in dit nummer lovend verhaalt? *Stripschrift* geeft in samenwerking met uitgever Oog & Blik van ieder deel een exemplaar weg aan lezers die ons het goede antwoord sturen op de volgende vraag:

Wat was de eerste 'echte' strip die Hergé tekende en die vanaf 1926 onder andere werd gepubliceerd in *Le boy scout*?

Stuur het antwoord vóór 30 juni 2009 naar

Hergé-prijsvraag
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
of naar winnen@stripschrift.nl

Geef bij het antwoord ook aan naar welk deel de voorkeur uitgaat.

Bij meer dan twee goede oplossingen zal er worden geloot. De winnaars maken we in een volgend nummer bekend. Maximaal één inzending per adres en discussiëren over de uitslag doen we natuurlijk niet.

Uitslag Dwaallicht-prijsvraag *Stripschrift 398*:
Wij vroegen naar de werkelijke naam van het dwaallicht in de gelijknamige novelle van Willem Elsschot die door Dick Matena werd verstript.
Het juiste antwoord was Maria van Dam. Loting leverde de volgende winnaars op die een exemplaar van de beeldroman *Het dwaallicht* kregen toegestuurd: **Kees van Kempen** (Nieuwegein), **R. Luja** (Nuth) en **Peter Roozendaal** (Schoorl). Van harte gefeliciteerd!

ADVERTENTIE

Nog geen abonnee op Stripschrift!?

Voor slechts €46 een jaar lang genieten van de beste verhalen en de mooiste interviews.

Met als premie de jubileumtas van Thé Tjong Khing met daarin 3 unieke boekjes:
- The Making of Havank (Danier)
- Theaterdier (Peter de Wit)
- Kobus Kat (Henk Albers/Otto Veenhoven)

Ga snel naar www.stripschrift.nl en meld je aan!

STRIPSCHRIFT COLOFON

JAARGANG 41 • NUMMER 3 (400) • JUNI 2009

's Werelds oudste stripinformatieblad verschijnt 8 maal per jaar en wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie.

Redactie
Teus de Kruijf, Arco van Os, Dik Rondeltap, Rik Sanders

Medewerkers
Ger Apeldoorn, Olav Beemer, Ben Bits, Ruud Booms, Esther Captain, Frits van der Heide, Ed Hengeveld, Just de Leeuwe, Richard Mook, Kees Ribbens, Erwin Suvaal, Ger Tillekens, Rudy Vrooman, Roman Wald-Lasowski, Jempi Welkenhuyzen, Harry Wibier

Omslag
Joost Veerkamp

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e redactie@stripschrift.nl

Abonnementen
Een abonnement omvat 8 nummers en wordt daarna telkens stilzwijgend verlengd.
Eventueel gemiste nummers zijn te bestellen via onze Back Issue Service.

Maak het juiste bedrag over op girorekening 9347590 ten name van Stichting Uitgeverij Stripstift te Rotterdam.
Nederland €46,00
België €49,00
Other countries €63,00
IBAN NL56 PSTB 0009 3475 90
SWIFT/BIC PSTBNL21
Bedragen zijn inclusief 6% BTW
Opzeggingen schriftelijk richten aan de uitgever, uiterlijk twee nummers voor het aflopen van het abonnement.

Reprorecht
Het overnemen, maar ook het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie.

Materiaal
Ongevraagd toegestuurd materiaal wordt niet geretourneerd.
De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs.

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opnemen met de uitgever, of e-mailen naar adverteren@stripstift.nl

Druk
Printec Offset, Kassel, Duitsland

Uitgever/Distributie Nederland
Stichting Uitgeverij Stripstift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e uitgever@stripstift.nl
w www.stripstift.nl
KvK Rotterdam 24335843

Distributie België
Pinceel, Leuven
AMP, Brussel

Stripschrift wordt uitgegeven in opdracht van Het Stripschap. Leden van Het Stripschap krijgen €1,25 korting op de abonnementsprijs.

ISBN 978-90-74539-31-9 / ISSN 0165-845X

Online catalogus | **Beheer je verzameling** | **Begin een shop** | **Community & meer**

Ontdek Catawiki en laat je verrassen!

Al 150.000 verschillende strips in de catalogus!

catawiki

www.catawiki.nl